

Ontwerp

Programmabegroting 2016

Inclusief meerjaren doorkijk

Fietspad Westpolder

Inhoudsopgave

Aanbiedingsbrief	3
Inleiding	5
2 Samenvatting.....	6
2.1 Beleidsprogramma's.....	7
2.2 Financieel	12
3 Ontwikkelingen.....	14
3.1 Sociaal Domein.....	15
3.2 Bezuinigingen	17
4 Beleidsprogramma's.....	20
4.1 Burger en bestuur	21
4.2 Veiligheid.....	26
4.3 Verkeer en vervoer.....	29
4.4 Economische zaken, recreatie en toerisme	33
4.5 Onderwijshuisvesting en Educatie	38
4.6 Sport, kunst en cultuur.....	42
4.7 Sociaal Domein.....	46
4.7.1 Sociale Zaken en werk.....	47
4.7.2 Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning	51
4.8 Milieu	58
4.9 Leefomgeving	62
4.10 Algemene dekkingsmiddelen	69
5 Paragrafen	73
5.1 Lokale heffingen.....	74
5.2 Risicoparaagraaf.....	81
5.3 Onderhoud kapitaalgoederen	94
5.4 Financiering	100
5.5 Bedrijfsvoering	106
5.6 Verbonden partijen	116
5.7 Grondbeleid.....	121
5.8 Demografische ontwikkelingen.....	123
5.9 Interbestuurlijk Toezicht	127
6 Financiële begroting	128
6.1 Financiële uitgangspunten	129
6.2 Overzicht van baten en lasten.....	141
6.3 Investerings.....	143
6.4 Overzicht van incidentele baten en lasten.....	146
7 Bijlagen	148
Bijlage 1: Kerngegevens	149
Bijlage 2: Overzicht en toelichting reserves en voorzieningen	150
Bijlage 3: Overzicht personele lasten	154
Bijlage 4: Ontwikkelingen kadernota 2016-2019.....	155
Bijlage 5: Lijst met begrippen en afkortingen	163

Aanbiedingsbrief

Geachte Raad,

Voor u ligt de programmabegroting 2016 en de meerjarenraming 2017-2019. De programmabegroting 2016 is een uitwerking van de Kadernota 2016-2019, de septembercirculaire 2015 en actuele ontwikkelingen. Wij zijn verheugd u - in deze financieel onzekere tijden – een structureel sluitende begroting te kunnen presenteren. Wij willen hier niet onvermeld laten dat de positieve begrotingsuitkomsten mede mogelijk zijn door de bezuinigingsmaatregelen, waar de raad toe heeft besloten.

De voortgang van deze bezuinigingen wordt zorgvuldig gemonitord en op de geijkte momenten in de planning- en control cyclus wordt hierover gerapporteerd. Zo ook in deze begroting. Tegelijkertijd zijn wij niet uit het oog verloren om de visie die wij hebben op de rol van de gemeente te vertalen naar de ontwikkeling van dit gebied en de ontwikkeling van onze organisatie.

De begroting is ingedeeld volgens programmalijnen. We borduren voort op de vernieuwing die we hebben ingezet in 2015 zodat we scherp in beeld brengen wat onze gemeente in 2016 wil bereiken. Per programma is de ambitie in beeld gebracht en welke (bijzondere) activiteiten in 2016 op stapel staan om deze ambities te realiseren en hoe we de effecten kunnen meten.

Sinds 2015 worden de beleidstaken van het sociaal domein in BMW-verband uitgevoerd. Met de komst van de nieuwe taken in het kader van de decentralisaties is hiertoe een beleidsagenda BMW Sociaal Domein vastgesteld. Op deze manier worden de beleidsmatige (en waar mogelijk ook uitvoerende) krachten van de vier gemeenten gebundeld om een goede uitvoering te geven aan de taken binnen het sociaal domein. Vanuit deze gezamenlijke beleidsagenda BMW worden ook in 2016 onderwerpen binnen het sociaal domein in gezamenlijkheid, integraal opgepakt. De raden worden via de Monitor Sociaal Domein periodiek op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen.

De basis om op de gevolgen van de krimp, vergrijzing en ontgroening in te spelen, is de afgelopen jaren uitgewerkt in het Woon- en Leefbaarheidsplan, in het Actieprogramma Werk, Leefbaarheid en Energie (WLE) en het project Particuliere woningverbetering. Hier gaan we in 2016 volop mee door! Dit geldt ook voor de activiteiten van het programma PROloog om de visserij, recreatie en toerisme te versterken rond Lauwersoog. Tevens gaat onze gemeente zich actief inzetten bij het oplossen van de problemen rond de gaswinning in Noord-Groningen. De raad heeft hier onlangs middelen voor beschikbaar gesteld die opgenomen zijn in deze begroting.

De afgelopen jaren is fors bezuinigd op het onderhoud van o.a. wegen, groen, en openbare verlichting. De bezuinigingen zijn gerealiseerd door het werk efficiënter uit te voeren door o.a. combinaties van werk te maken. Ook het slimmer en innovatiever aanbesteden van de werkzaamheden en nauwe samenwerking met andere overheden heeft aan het realiseren van de bezuinigingen bijgedragen. Toch hebben de bezuinigingen de kapitaalgoederen dermate belast dat de risico's zijn toegenomen. Om de risico's te beperken, met name op het gebied van de veiligheid, wordt er de komende jaren extra geld uitgetrokken voor het onderhoud aan de kapitaalgoederen.

De opbrengsten voor de onroerendezaakbelastingen stijgen in 2016 ten opzichte van 2015 met 5,5%. Deze stijging voor 2016 was al opgenomen in de meerjarenbegroting 2014-2017. Het tarief van de afvalstoffenheffing gaat in 2016 ten opzichte van 2015 dalen met 6,4%. De daling kunnen we realiseren door het inzetten van een jaarlijkse onttrekking van k€ 100 uit de egalisatievoorziening afvalstoffenheffing. De stijging van de belastingdruk in 2016 voor een meerpersoonshuishouden en een gemiddelde waarde van een woning van k€ 200 komt daarmee gemiddeld uit op 0,8%.

In 2015 is het proces van organisatiewijziging afgerond. In november 2014 zijn we begonnen om de organisatie verder te ontwikkelen. De rol van de overheid is veranderd. Er wordt meer gebouwd op de kennis, de oplossingsgerichtheid, creativiteit en pro-activiteit van de inwoners zelf. Bovendien zitten we in steeds meer samenwerkingsverbanden en spelen we in op de ontwikkelingen van de samenleving. Dit vraagt om een werkwijze die gericht is op samenwerking en creativiteit, de burger en het resultaat. We vinden het belangrijk om veel aandacht te geven aan cultuurelementen en de verbinding met elkaar te bevorderen. Daarbij hoort een cultuur van leren en verbeteren. Ook in 2016 gaan we hiermee door!

Met de begroting 2016 en de meerjarenraming 2017-2019 leggen we een solide basis voor de komende periode.

Leens, 6 oktober 2015

Het College van burgemeester en wethouders van de gemeente De Marne,

B.W. Verwey
secretaris

F.H. Wiersma
burgemeester

Inleiding

U leest de begroting van de gemeente De Marne. De begroting is het document waarin de voorgenomen gemeentelijke uitgaven en inkomsten bij elkaar worden gebracht. De inhoudelijke opgave vindt plaats aan de hand van de doelstellingen en het beleid dat in de programmabegroting 2015 zijn opgenomen.

Leeswijzer

In hoofdstuk 1 van deze begroting vindt u de samenvatting van de beleidsprogramma's en komt de financiële positie van de gemeente aan de orde.

In hoofdstuk 2 worden de belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van het sociaal domein weergegeven en de stand van zaken van de voortgang van de bezuinigingen.

In hoofdstuk 3 zijn de beleidsprogramma's opgenomen. Per programma is aangegeven wat de inhoud van het programma is, welke speerpunten uit het collegeprogramma terug te vinden zijn in de geformuleerde doelstellingen, welke ambities (doelstellingen) er zijn, welke maatregelen we nemen om de doelstellingen te realiseren en hoe we de effecten van de maatregelen kunnen meten. Bij deze informatie hebben 3-W-vragen centraal gestaan:

- Wat willen we bereiken (onze ambities)
- Wat gaan we daarvoor doen (de maatregelen)
- Wat gaat het kosten (de begroting)

De programma-indeling in deze begroting wijkt enigszins af van de indeling in voorgaande jaren. De activiteiten van de Sociale Zaken en Werk, Jeugdzorg taken en Maatschappelijke ondersteuning zijn ondergebracht in één programma Sociaal Domein. Hiervoor is gekozen omdat de beleidsterreinen – mede door de gedecentraliseerde taken en de hieraan verbonden transformatieopdracht – steeds meer in elkaar overlopen. Als gevolg hiervan is het oude programma Jeugd gewijzigd in Onderhuisvesting en Educatie. Door deze wijziging is een vergelijking op een aantal producten van deze programma's met de rekening 2014 en de begroting 2015 niet meer mogelijk. In de tabellen is dat aangegeven met de afkorting naw (niet aanwezig).

In hoofdstuk 4 is een aantal verplichte paragrafen in deze begroting opgenomen. In deze paragrafen wordt ingegaan op zaken als lokale heffingen, onderhoud van kapitaalgoederen, financiering, bedrijfsvoering, verbonden partijen, het grondbeleid, demografische ontwikkelingen, interbestuurlijk toezicht en risico's.

In hoofdstuk 5 is de financiële begroting opgenomen. Deze bestaat uit de financiële uitgangspunten, overzicht van baten en lasten, overzicht van de investeringen en een overzicht van incidentele baten en lasten.

In hoofdstuk 6 is een aantal bijlagen opgenomen over onder meer de kerngegevens, overzicht en toelichting reserves en voorzieningen, overzicht van de personele lasten en de specificatie van de ontwikkelingen die opgenomen zijn in de Kadernota 2016-2019.

Tenslotte merken wij op dat in deze begroting wordt gewerkt met bedragen die veelal zijn afgerond op een veelvoud van duizend euro. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan. Wij vragen uw begrip hiervoor.

2 Samenvatting

Overalls bij Houwerzijl

2.1 Beleidsprogramma's

Burger en bestuur

Er verandert veel in de participatiemaatschappij. Inwoners krijgen meer verantwoordelijkheid en de gemeente vervult steeds vaker een regierol. Voor een vitale samenleving is de relatie tussen het bestuur van onze gemeente en haar inwoners cruciaal. Dat schept de verplichting om open, eerlijk en transparant te zijn en ook zo te communiceren. De overlegstructuur met de dorpen moet daar goed bij passen en we evalueren de structuur die we in 2014 hebben gekozen.

We hebben onze dienstverlening aan inwoners, organisaties en bedrijven samengebracht in een Gemeentelijk Contact Centrum (GCC) en de normen voor de dienstverlening zijn vastgelegd in een kwaliteitshandvest. De digitale informatievoorziening aan onze inwoners verbeteren we door aanpassingen aan de gemeentelijke website en de digitale Gemeentewinkel.

Veiligheid

De Veiligheidsregio Groningen voert in samenwerking met de regionale partners taken op het gebied van brandweerbijstand, rampenbestrijding en crisisbeheersing uit. Het bestuur van de Veiligheidsregio heeft hiervoor een organisatie- en formatieplan en een begroting vastgesteld.

Brandveiligheidsbewustzijn is een speerpunt van beleid. Hiervoor wordt het project 'Geen nood bij brand' ingezet. Het optimaliseren van de opkomsttijden heeft voortdurende aandacht.

Aanpak van geweldsdelicten heeft prioriteit evenals het terugdringen van huiselijk geweld en het aanpakken van overlast door de jeugd. Uit cijfers blijkt dat huiselijk geweld tegen een gezins- of familielid steeds vaker voorkomt en dit tijden we keren door de inzet van het Steunpunt Huiselijk Geweld en Veilig Thuis Groningen.

Jongeren die overlast veroorzaken krijgen een verwijzing naar Bureau Halt en jongerenwerk houdt actief contact met de jeugd. De politie treedt repressief op voor wat betreft de openbare orde en veiligheid. Waar nodig voert de gemeente de regie bij de aanpak van jeugdoverlast.

Verkeer en vervoer

De inrichting van de openbare ruimte is belangrijk voor de leefomgeving. Deze moet schoon, veilig en groen zijn. We zorgen voor een goede bereikbaarheid van de gemeente, waarbij leefbaarheid en verkeersveiligheid voorop staan. We betrekken inwoners bij de veiligheid van hun woonomgeving, bijvoorbeeld door het geven van verkeerseducatie en de pilot 'Veilig door De Marne'.

Voor het onderhoud van het wegennet worden jaarlijks wegeninspecties uitgevoerd. We streven in 2016 naar een wegennet waarbij minimaal 80% van de wegen de kwalificatie matig tot zeer goed heeft.

De veiligheid van de woonomgeving wordt mede bepaald door een goede openbare verlichting. Het beleidsplan De Marne Duurzaam Verlicht 2015 is herijkt en wordt uitgevoerd. Lichtmasten ouder dan 40 jaar moeten vervangen worden. Tevens willen we het energiegebruik van de openbare verlichting terugdringen door de conventionele verlichting te vervangen door energiezuinige led verlichting.

Voor het beheer en onderhoud van civiele kunstwerken (bruggen, beschoeiingen, kademuren en steigers) en openbaar groen stellen we meerjarige beleidsplannen op. Naar aanleiding van de jaarlijkse inspectie wordt de kwaliteit vastgesteld (van zeer goed tot zeer slecht). In 2016 moet 95% van de bruggen en 85% van de civiele kunstwerken matig tot zeer goed zijn.

In het openbaar groen gaan we het aantal overeenkomsten met adoptiegroen uitbreiden.

De afgelopen jaren is fors bezuinigd op het onderhoud van de kapitaalgoederen. De bezuinigingen zijn gerealiseerd door het werk efficiënter uit te voeren door o.a. combinaties van werk te maken. Ook het slimmer en innovatiever aanbesteden van de werkzaamheden en nauwe samenwerking met andere overheden heeft aan het realiseren van de bezuinigingen bijgedragen. Toch hebben de bezuinigingen de kapitaalgoederen dermate belast dat de risico's zijn toegenomen (zie ook de risicoparagraaf). Om de risico's te beperken, met name op het gebied van de veiligheid, wordt er de komende jaren structureel € 50 toegevoegd aan het onderhoudsbudget kapitaalgoederen.

Economische zaken, landbouw, visserij, recreatie en toerisme

De gemeente zet in op het versterken en stimuleren van het economisch klimaat in De Marne en het benutten van de kansen en groeimogelijkheden voor het midden- en kleinbedrijf, recreatie en toerisme, landbouw en visserij. We doen dit door het opbouwen en onderhouden van netwerken, het organiseren van ondernemersavonden en het afleggen van bedrijfsbezoeken.

Samen met toeristische ondernemers heeft de gemeente de Stichting Promotie Waddenland opgericht. Deze stichting voert het Beleidsplan recreatie en toerisme uit, zorgt voor regiomarketing, voorziet toeristen van informatie en werkt samen met Marketing Groningen.

In de visserijsector zetten we in op het vervolg van het project North Sea Fish, met name gericht op het behouden van de 'aanjager innovatieve visserij'. Daarnaast onderzoeken we samen met de provincies Groningen en Friesland, Rijkswaterstaat en de EHL (Exploitatiemaatschappij Haven Lauwersoog) de kosten en de baten van het openhouden van het Westgat.

We onderzoeken op welke manier de samenwerking tussen de EHL en Groningen Seaports verder uitgebouwd kan worden.

Onderwijshuisvesting en Educatie

Het programma Jeugd is in het kader van de decentralisatie grotendeels opgenomen in programma 3.7.2 Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning. Dit betreft het deel van de jeugdzorg.

Het programma Onderwijshuisvesting en Educatie gaat over schoolgebouwen, leerlingenvervoer en ontwikkelingen van Integrale Kind centra.

In 2015 is het IHP (Integraal Huisvesting Plan) geactualiseerd en in 2016 starten we met uitvoeren van het plan. In het IHP staat welke investeringen de gemeente en de scholen doen om de huisvesting van de scholen van goede kwaliteit te houden.

De kwaliteit van het leerlingenvervoer handhaven we op het niveau van 2015. Een klanttevredenheidsonderzoek in de regio Noord Groningen leverde in 2015 het rapportcijfer 7.8 op. De afgelopen jaren heeft de gemeente De Marne bijgedragen aan het Kennisplatform Kind voorzieningen Noord-Groningen, wat mede heeft geleid tot initiatieven voor een kind centrum in Leens en Eenrum. In 2016 blijven we deze ontwikkelingen steunen.

Sport

Sport en bewegen zijn populaire vormen van vrijetijdsbesteding. Dat heeft diverse positieve maatschappelijke effecten. Zo kan lichaamsbeweging een middel zijn voor integratie, gezondheidsbevordering, ontspanning en zelfredzaamheid. Samen met de gebruikers beheren en onderhouden we de sportaccommodaties.

We stimuleren initiatieven van eigen inwoners en ondersteunen verenigingen middels de inzet van een buurtsportcoach binnen het project 'Huis voor de sport'. In het Integraal Activiteiten Plan met betrekking tot sport is als speerpunt opgenomen het verbeteren van de leefstijl door alcohol en roken te ontmoedigen en overgewicht tegen te gaan.

Kunst en Cultuur

In het Woon- en Leefbaarheidsplan is vastgesteld dat cultuur een belangrijke drager is van leefbaarheid en identiteit, waarbij lokale initiatieven de ruimte krijgen. We geven deze ruimte in de vorm van subsidiëring van activiteiten in sociaal-cultureel werk, kunst- en cultuur en muziekonderwijs.

In 2016 wordt de Bibliotheekvoorziening geactualiseerd volgens de nieuwe afspraken, gericht op de dienstverlening van het Gronings Bibliotheekconcept, waarbij samenwerken met andere organisaties, burgers en gemeente centraal staat.

Sociale Zaken en Werk

Een belangrijke ontwikkeling in deze periode is de voortgang van de besluitvorming over de nieuwe uitvoeringsstructuur voor werk en inkomen voor de BMW-gemeenten (Ability, Sociale Zaken en Werk Hoogeland en Werkplein Noord Groningen).

De Participatiewet is in 2015 voor de BMW-gemeenten ingevoerd voor alle onderdelen apart. We moeten de nieuwe uitvoeringsstructuur werk en inkomen invoeren, samenwerken in de arbeidsmarktregio Groningen en samen met de BMW-gemeenten op zoek gaan naar een geïntegreerde dienstverlening voor de domeinen Jeugd, Wmo en Participatiewet.

In 2015 is het minima- en armoedebeleid van de BMW-gemeenten geharmoniseerd. Er wordt gewerkt aan het Pact voor samenredzaamheid. In 2016 gaan we verder met het ontwikkelen van activiteiten om samen met alle aangesloten partijen burgers die dat nodig hebben te ondersteunen,.

Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning (voorheen Maatschappelijke ondersteuning en zorg) Jeugd

In dit programma zijn nu alle jeugdzorg taken opgenomen (voorheen programma 5 Jeugd). We willen een kwalitatief goede leefomgeving voor kinderen en jongeren om in op te groeien. Een gemeenschap in een sociale en pedagogische omgeving waarbinnen het goed opgroeien en opvoeden is. We richten ons hierbij steeds meer op preventie en resultaatgericht werken.

We zorgen voor passende hulp aan ouders en jongeren die intensieve zorg en bescherming nodig hebben. Vanwege de specialistische aanpak en de geringe aantallen gezinnen die hierbij betrokken zijn, organiseren we de gespecialiseerde zorg regionaal. We geven opdracht aan het Regionaal Inkooporgaan Groninger Gemeenten (RIGG) om alle flexibele en intensieve ondersteuning in te kopen en het zorggebruik te monitoren.

Wmo

We willen zoveel mogelijk bewoners actief laten meedoen in de samenleving, als vrijwilliger, ouder, buren, mantelzorger of professional. In onze gemeente zijn de meeste inwoners zelfredzaam en nauw verbonden met de samenleving. Wij zorgen samen met hen voor de inwoners die wel ondersteuning nodig hebben.

De leefbaarheid in onze gemeente staat onder druk door de gewijzigde bevolkingssamenstelling, het verdwijnen van voorzieningen en de afname van het aantal vrijwilligers. We bevorderen de sociale samenhang door het uitvoeren van het werkplan Vitaliteit. We ondersteunen initiatieven van inwoners, vrijwilligersorganisaties en het project Noabers met advies, informatie-uitwisseling en cofinanciering.

Daarnaast hebben we nieuwe taken gekregen in de vorm van begeleiding (oud-AWBZ). Om de juiste ondersteuning te geven, bieden we aan onze inwoners algemene voorzieningen (basisondersteuning) en individuele voorzieningen (zoals woon- en vervoersvoorzieningen, huishoudelijke ondersteuning).

Milieu

Samen met anderen werken we aan een milieu en leefomgeving waarin ook toekomstige generaties een goede kwaliteit van leven hebben.

In het afvalwaterbeheer werken we samen in BMW-verband en met het Waterschap Noorderzijlvest. We werken aan het verbeteren van de afvalwaterketen, waarbij drie thema's centraal staan: ketenbeheer, samen sterker en maatschappelijke trends.

We voeren energiebesparende maatregelen voor het zwembad en het gemeentehuis uit, evenals het project 'De Marne Duurzaam verlicht'.

Leefomgeving

Krimp, vergrijzing en ontgroening en de gevolgen daarvan zijn voor ons belangrijke aandachtspunten. Ze vragen niet alleen de inzet van de gemeente, maar ook die van de inwoners, andere overheden, maatschappelijke instellingen en bedrijven. De basis hiervan is vastgelegd in het Integraal beleidskader Krimp & Leefbaarheid en is nader uitgewerkt in het Woon- en Leefbaarheidsplan. In het Actieprogramma Werk, Leefbaarheid en Energie (WLE) en het project Particuliere woningverbetering werken we aan de herstructurering van de woningvoorraad.

Onze gemeente is steeds meer betrokken bij de problemen rond de gaswinning in Noord Groningen. Het aantal schademeldingen stijgt. Elf Ommelander gemeenten werken samen om vanuit de regio de regie te houden over deze problematiek.

De Nationaal Coördinator Groningen werkt aan het opstellen van een meerjarenprogramma voor een aardbevingsbestendig en kansrijk Groningen. Concrete acties worden vastgelegd in een uitvoeringsprogramma. We hebben 2 fte beschikbaar voor een adequate vertegenwoordiging van De Marne. De kosten hiervan worden naar verwachting gedekt door een compensatieregeling voor kosten die de gemeenten hebben gemaakt en nog gaan maken.

PROloog

De gebiedsontwikkeling rond Lauwersoog kent twee ontwikkelingspijlers die elkaar versterken: visserij en toerisme. De komende jaren zal het project PROloog zich verder ontwikkelen, mede op basis van het beleidsdocument Koers op het Lauwersmeer met het bijbehorende werkplan.

Gezien de doelstellingen van PROloog en de stand van het investeringsbudget, is ruim 60% van het programma klaar. De komende jaren moeten nog belangrijke stappen worden gezet, met name om een recreatieve trekker te ontwikkelen en om de openbare ruimte in te richten als een aantrekkelijk verblijfsgebied. Tegelijkertijd is de overgang naar een duurzame visserij van groot belang. De provincie en de gemeente geven prioriteit aan:

- realiseren van een Werelderfgoedcentrum Waddenzee;
- aantrekkelijk verblijfsgebied;
- promotiecampagne Lauwersmeer 2016-2020;
- visserij:
 - o innovatieagenda en aanjager visserij;
 - o bereikbaarheid van de haven vanuit de Noordzee/ Westgat.

Algemene dekkingsmiddelen

In dit programma is een aantal belangrijke gemeentebrede inkomsten- en uitgavenramingen opgenomen, zoals de algemene uitkering, algemene belastingen, dividendopbrengsten uit deelnemingen en de post onvoorzien. In 2014 is er bezuinigd om de (meerjaren)begroting sluitend te krijgen. Deze bezuinigingen hebben in 2015 gestalte gekregen en zijn in 2016 grotendeels gerealiseerd.

Met ingang van 1 januari 2016 is de Wet Vennootschapsbelasting (Wet Vpb) van kracht op bepaalde overheidsactiviteiten. Het uitgangspunt hierbij is dat een overheidsonderneming belastingplichtig is, tenzij een vrijstelling van toepassing is. Tijdens de implementatie van de Wet Vpb krijgen we ondersteuning van de accountant en enkele medewerkers worden geschoold, samen met andere gemeenten.

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) geeft de uitgangspunten weer van de verslaggeving van gemeenten en provincies. Het BBV wordt de komende jaren aangepast en gewijzigd. Na 10 jaar functioneren onder het huidige stelsel is het tijd voor vernieuwing, ook om de begroting en jaarstukken toegankelijker te maken voor een breder publiek. In 2016 komt er een definitief wijzigingsbesluit BBV en vindt de implementatie plaats.

2.2 Financieel

Bedragen in k€

Overzicht baten/lasten	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Lasten	31.107	30.309	30.329	29.148	28.998
Baten	31.114	30.318	30.039	29.462	29.406
Saldo baten en lasten	7	8	-290	313	408

Toelichting resultaat

De baten en lasten in de begroting 2016 zijn met elkaar in evenwicht. Zowel de baten als de lasten nemen t.o.v. de begroting 2015 af met € 0,8 miljoen. Deze daling wordt voornamelijk veroorzaakt door een forse daling van de vergoeding uit het gemeentefonds voor de decentralisatie van de jeugdzorg. In de begroting is deze daling budgetneutraal verwerkt wat betekent dat de kosten gelijke tred houden met de vergoeding uit het gemeentefonds.

Het saldo van de baten en lasten in 2017 wordt sterk beïnvloed door een eenmalige afschrijving van k€ 379 van de restant boekwaarde van obs Lydinge, obs Solte Campe en het gebouw aan de Plantsoenstraat 4 te Eenrum. Deze eenmalige afboeking is vastgesteld bij het besluit over het geactualiseerde IHP 2015-2018.

In hoofdstuk 4.1 worden de afzonderlijke begrotingsmutaties (ruimtevragers en -bieders) toegelicht.

Tabel ontwikkeling algemene reserve

Bedragen in k€

Algemene reserve	Begroting 2016	Meerjarige doorkijk		
		2017	2018	2019
Stand per 1 januari	2.852	2.703	2.346	2.678
Mutatie	-149	-357	332	426
Stand per 31 december	2.703	2.346	2.678	3.104

Toelichting algemene reserve

De algemene reserve dient om toekomstige tegenvallers risico's / calamiteiten op te kunnen vangen en om een begroting, die met een tekort sluit, in evenwicht te kunnen brengen. In de risicoparaagraaf is het benodigd weerstandsvermogen van de gemeente in relatie tot de risico's weergegeven. Op basis van de risico's die zijn geïnventariseerd, een schatting die is gemaakt van de omvang en de kans van optreden heeft geresulteerd in het geschatte risicobedrag. Het risicobedrag voor 2016 is geschat op € 2,2 miljoen. De algemene reserve dekt het risicobedrag voor de jaren 2016 t/m 2019 af. Overigens vallen ook de bestemde reserves en de post onvoorzien onder de beschikbare weerstandscapaciteit.

Tabel ontwikkeling algemene reserve GRP

Bedragen in k€

Algemene reserve	Begroting 2016	Meerjarige doorkijk		
		2017	2018	2019
Stand per 1 januari	-181			
Mutatie	181			
Stand per 31 december	0			

Toelichting algemene reserve GRP

De reserve GRP wordt gerekend tot de algemene reserve omdat het een negatief saldo heeft. In 2016 vindt nog een verplichte storting in de reserve GRP plaats. Na 2016 komen de meeropbrengsten in de egalisatievoorziening GRP. Verdere toelichting staat vermeld in de paragraaf Lokale heffingen.

Tabel ontwikkeling bestemde reserve

Bedragen in k€

Bestemde reserves	Begroting 2016	Meerjarige doorkijk		
		2017	2018	2019
Stand per 1 januari	1.951	1.927	1.994	1.976
Mutatie	-24	67	-18	-18
Stand per 31 december	1.927	1.994	1.976	1.958

Toelichting bestemde reserves

De raad kan bij de bestemming van het resultaat besluiten tot het instellen en toevoegen van bedragen aan bestemmingsreserves. Deze reserves kennen een specifieke bestemming voor bepaalde doeleinden. Voorwaarde voor het vormen van een bestemmingsreserve is dat er een duidelijk plan van aanpak of projectbeschrijving ten grondslag ligt aan de bestemming. De hoogte van de bestemmingsreserve dient gebaseerd te zijn op een deugdelijke raming. Een overzicht en toelichting van de bestemde reserves is weergegeven in bijlage 2.

Tabel investeringen (kredietportefeuille)

Bedragen in k€

Programma	Totaal krediet 2015	Nieuwe kredieten 2016	Nieuwe kredieten		
			2017	2018	2019
Verkeer en vervoer	594	375	150	265	
Onderwijs	3.551	580	460	968	
Sport	165	65			
Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning	-31				
Milieu	1.224	464	464	464	464
Bedrijfsvoering	520	113	1.366	49	
Specifieke projecten	6.138	140	90		
Totaal	12.161	1.737	2.530	1.746	464

Toelichting Investerings

Bovenstaande tabel geeft een overzicht van de kredietverstrekking (kredietportefeuille) op programmaniveau. In paragraaf 6.3. wordt de kredietportefeuille per project weergegeven en toegelicht. De investeringen worden na afronding geactiveerd. De kosten komen dus later als lasten op de exploitatie terug. De afschrijvingstermijn kan variëren van 1 t/m 50 jaar en is afhankelijk van maatschappelijk nut c.q. bedrijfseconomisch nut en de levensduur van de activa.

Daarnaast worden de subsidiebedragen in mindering gebracht op de investeringen waardoor de afschrijvingslasten worden verlaagd. Dit is het geval bij Onderwijs (IHP) en de Specifieke projecten (PROloog en Krimp en Leefbaarheid).

3 Ontwikkelingen

Vlonderpad Lauwersoog

3.1 Sociaal Domein

Beleidsagenda sociaal domein BMW

Sinds 2015 worden de beleidstaken van het sociaal domein in BMW-verband uitgevoerd. Met de komst van de nieuwe taken in het kader van de decentralisaties is hiertoe een beleidsagenda BMW Sociaal Domein vastgesteld, met bijbehorende begroting. Op deze manier worden de beleidsmatige (en waar mogelijk ook uitvoerende) krachten van de vier gemeenten gebundeld om een goede uitvoering te kunnen geven aan de taken binnen het sociaal domein. Vanuit deze gezamenlijke beleidsagenda BMW worden ook in 2016 onderwerpen binnen het sociaal domein in gezamenlijkheid, integraal opgepakt.

Monitoring

De Monitor Sociaal Domein verschijnt periodiek in 2016 en houdt de raden van BMW op de hoogte van de ontwikkelingen binnen het sociaal domein. Het gaat dan om zaken als bijvoorbeeld (her-) indicaties, cliëntaantallen, werkprocessen, ICT, financiën, privacy, et cetera. Voor specifiekere informatie over deze onderwerpen verwijzen wij u naar de Monitor Sociaal Domein. Er wordt naar gestreefd om deze monitor op termijn aan te laten sluiten op/te integreren in de (producten van de) P&C cyclus.

Transformatieopdracht

Vanaf 2016 gaan de nieuwe contracten voor de basisondersteuning (inclusief de koopovereenkomst CJG) en de Wmo begeleiding 18+ in. In deze contracten is onder andere nadrukkelijk ingezet op vernieuwing en innovatie, onderlinge samenwerking van onze maatschappelijke partners en zorgleveranciers en het te behalen eindresultaat.

Nieuwe indeling begroting

In programma 5 vindt u onderwijshuisvesting en educatie. Vanaf 2016 zijn de jeugdzorg-taken opgenomen onder programma 7 Sociaal Domein, te weten 7.2: Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning (voorheen programma 8: Maatschappelijke ondersteuning en zorg). Hiervoor is gekozen omdat beide beleidsterreinen (jeugd en Wmo) – mede door de gedecentraliseerde taken en de hieraan verbonden transformatieopdracht – steeds meer in elkaar overlopen. Ook de algemene voorzieningen zijn voor alle inwoners van De Marne beschikbaar (jeugd en 18+). Deze ontwikkelingen pleiten voor deze nieuwe (toekomstbestendige) indeling.

Financieel

In de onderstaande tabellen wordt -op hoofdlijnen- de budgetverdeling 2016 van de sociaal domein budgetten weergegeven. Tevens is een overzicht van de integratie uitkering WMO toegevoegd.

Begroting decentralisatie Jeugd				
(bedragen x€ 1.000)	2016	2017	2018	2019
Uitvoeringskosten	165	165	165	165
Transformatiekosten	98	98	98	98
Persoonsgebonden budget (PGB)	790	790	790	790
Zorg in natura (ZIN)	1.531	1.324	1.205	1.208
Totaal begrote kosten	2.584	2.377	2.259	2.262
Begrote integratie uitkering Jeugd	2.518	2.307	2.191	2.194
Bijdrage gem. De Marne	67	71	67	67
saldo	0	0	0	0

Begroting decentralisatie WMO				
(bedragen x€ 1.000)	2016	2017	2018	2019
inloop GGZ	20	20	20	20 obv. voorschot gem. Groningen
clientondersteuning (MEE)	143	143	143	143 obv. voorschot gem. Groningen
budget ondersteuning mantelzorgers	55	55	55	55
aanvullend budget (vh WTCG/CER)	92	92	92	92
	79	79	79	79 soza deel
aanvullend uitvoeringsbudget	33	33	33	33
budget sociale wijkteams	8	8	8	8
uitvoerings- /transformatiekosten	93	93	93	93 tbv. beleidsagenda
beschikbaar voor zorg (ZIN/PGB)	1.222	1.222	1.159	1.141 obv. resp. voorschot gem. Groningen/SVB
Totaal begrote kosten	1.746	1.748	1.684	1.665
Begrote integratie uitkering WMO	1.770	1.771	1.708	1.689
saldo	24	24	24	24

Begroting WMO (integratie uitkering)				
(bedragen x€ 1.000)	2016	2017	2018	2019
Verstrekking HH/PGB	383	380	380	380
Voorzieningen	215	234	234	234
Vervoersvoorzieningen	306	306	306	306
Uitvoeringskosten	66	66	66	66
Totaal begrote kosten	970	986	986	986
Integratie uitkering WMO	917	950	950	950
Bijdrage gem. De Marne	54	37	36	36
saldo	-	-	-	-

Begroting decentralisatie Participatie				
(bedragen x€ 1.000)	2016	2017	2018	2019
bijdrage werkvoorzieningschap	1.708	1.570	1.442	1.348
bijdrage gem. regeling Ability	43	43	43	43
bijdrage verliesvoorziening	90	155	155	155
reintegratie instrumenten	466	466	463	454
uitvoeringskosten participatie wet	17	17	17	17 tbv. beleidsagenda
Totaal begrote kosten	2.325	2.252	2.121	2.018
Begrote integratie uitkering Participatie	2.076	1.948	1.842	1.764
Bijdrage gem. De Marne	249	304	279	254
saldo	0	0	0	0

3.2 Bezuinigingen

Tabel bezuinigingen (stand van zaken eind september 2015)

Omschrijving	Begroting			Werkelijk		Bedragen x k€
	2014	2015	Totaal	Gerealiseerd	Nog niet gerealiseerd	Begroting 2016
Totaal aan bezuinigingen						
Taakstellingen	849	270	1.119	1.064	55	214
Oude taakstellingen	70	40	110	89	21	-
Specificatie bezuinigingen						
Organisatiewijziging						
Taakstellingen	786	-	786	769	17	-
Onderhoud						
Taakstellingen	-	250	250	212	38	-
Subsidies/voorzieningen						
Taakstellingen	63	20	83	83		214
Oude taakstellingen	70	40	110	89	21	-

Toelichting

Organisatiewijziging

In januari 2015 is de reductie in de personele formatie, als onderdeel van de organisatiewijziging, afgerond en is de taakstellende personele bezuiniging voor 98% gerealiseerd. Dat de bezuiniging nog niet volledig is gerealiseerd heeft te maken met een medewerker, die in de loop van 2015 uit dienst is getreden, en daardoor niet het volledige bedrag aan bezuiniging in 2015 kon worden ingeboekt. In 2016 is de volledige taakstelling gerealiseerd.

Tabel specificatie onderhoud

Onderhoud	Begroting	Begroting	Bedragen in k€		
	2015	2016	Meerjarige doorkijk		
			2017	2018	2019
Onderhoud infrastructuur	150	150	150	150	150
Onderhoud gebouwen	40	40	40	40	40
Buitendienst	60	60	60	60	60
Gerealiseerd	212	212	212	212	212
Nog te realiseren	38	38	38	38	38

Toelichting onderhoud

De taakstellende bezuiniging op de onderhoudsbudgetten infrastructuur, gebouwen en de buitendienst is grotendeels gerealiseerd.

Infrastructuur

Grontmij heeft in 2014 berekend dat een taakstellende bezuiniging van k€ 150 mogelijk is in de jaren 2015 tot en met 2018. Dit blijkt uit de doorrekening op basis van visuele weg inspecties. Toch blijkt dat er door de jarenlange bezuiniging op de infrastructuur er op termijn achterstallig onderhoud ontstaat.

Om dit te voorkomen wordt er in de (meerjaren)begroting 2016-2018 extra middelen beschikbaar gesteld voor onderhoud kapitaalgoederen. Een deel daarvan zal worden ingezet op de infrastructuur om de veiligheidsrisico's te verminderen.

Gebouwen

Vanaf 2015 is voor een versoering van de uitvoering op onderhoud van gebouwen, een taakstellende besparing van k€ 40 opgenomen. Deze taakstelling is al in 2014 gerealiseerd op het planmatig onderhoud gebouwen recreatieve vaart en op sportaccommodaties.

Buitendienst

Bij het formuleren van de taakstelling is uitgegaan van vertrek van een drietal medewerkers bij de afdeling Beheer waarbij het vacaturegeld voor de helft beschikbaar zou blijven. Hiermee zou de taakstelling van k€ 60 behaald kunnen worden en zouden de resterende middelen flexibel kunnen worden ingezet. In tegenstelling tot de verwachting heeft slechts één medewerker gebruik gemaakt van de mogelijkheid om met vervroegd pensioen te gaan. Conform afspraak is van het vacaturegeld van k€ 44 een bedrag van k€ 22 blijven staan ten behoeve van flexibele inzet. Aan taakstelling staat dus nog k€ 38. Deze taakstelling wordt verder ingevuld op het moment dat andere medewerkers van de buitendienst gebruik gaan maken om met vervroegd pensioen te gaan.

Tabel subsidies, voorzieningen en overig

Subsidies, voorzieningen en overig	Bedragen in k€				
	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjarige doorkijk		
	2015	2016	2017	2018	2019
<i>Taakstelling 2014</i>					
Internationale contacten	4	4	4	4	4
Juridische zaken	20	20	20	20	20
Straatmeubilair	4	4	4	4	4
Opbrengsten grondbedrijf	35	35	35	35	35
Woonvoorziening WMO	20	20	20	20	20
Jeugd- en jongerenwerk		34	34	34	34
Bibliotheekwerk		140	140	140	140
Ontschotting subsidies		30	30	30	30
Maatschappelijk werk incl. huisverbod		10	10	10	10
<i>Oude taakstellingen</i>					
Bestuurlijke samenwerking	40	40	40	40	40
Openluchtbad de Marne	70	70	70	70	70
Gerealiseerd	172	172	172	172	172
Nog te realiseren	21	235	235	235	235

Toelichting subsidies, voorzieningen en overig

De bezuinigingen op de subsidies/voorzieningen zijn in 2015 grotendeels behaald. De exploitatie van het zwembad is op 1 januari 2014 ondergebracht in een stichting. De gemeente verstrekt een jaarlijkse subsidie voor een bedrag van k€ 66 en betaalt de eigenaarslasten waaronder de kapitaallasten, de verzekeringen, de belastingen en groot onderhoud.

In 2014 is een aantal maatregelen genomen om de bezuiniging van k€ 70 te realiseren. Dit zijn de overdracht van het beheer naar een stichting, de verhoging van de tarieven en enkele energiemaatregelen zoals temperatuurverlaging en het aanbrengen van een afdekdeken. Deze maatregelen leveren een bezuiniging op van k€ 49. De resultaten zijn nog niet zichtbaar gebleken in de jaarrekening 2014. Dit komt doordat de eindafrekening van het energieverbruik nog niet is ontvangen. Op dit moment is nog niet exact aan te geven of de taakstellende bezuiniging op het zwembad in zijn geheel wordt gerealiseerd.

Bezuinigingen 2016

De verwachting is dat de geplande bezuinigingen voor 2016 worden gerealiseerd. In de raadsvergadering van 22 september 2015 heeft de raad kennisgenomen van de uitwerking van de bibliotheekvoorziening 2016. Met de uitwerking van de nieuwe bibliotheekvoorziening is de structurele bezuiniging van k€ 140 gerealiseerd. Ook de bezuiniging op het jeugd en jongerenwerk wordt gerealiseerd door slimme combinaties te zoeken in de uitvoering van de decentralisaties.

Correctie taakstelling bestuurlijke samenwerking (k€ 40)

In de begroting 2012 is een structurele besparing ingevoerd als gevolg van de samenvoeging van I&A, P&O, en SoZaWe afdelingen van de drie samenwerkende gemeenten Bedum, De Marne en Winsum. Deze structurele besparing is bij de samenvoeging al gerealiseerd door een bezuiniging op het personeel en structurele inkoopvoordelen op accountantskosten, kopieermachines, licentiekosten etc. De besparingen zijn echter nooit verrekend met de taakstelling. In de bestuursrapportage 2015 is dit alsnog gecorrigeerd. Tevens is deze correctie voor de meerjarige werking opgenomen in de kadernota 2016-2019.

4 Beleidsprogramma's

Uitzicht over het Reitdiep

4.1 Burger en bestuur

Inhoud van het beleidsprogramma Burger en bestuur

Dit programma gaat over de relatie tussen de bestuursorganen van de gemeente De Marne en de mensen die er wonen. Die bestuursorganen zijn de gemeenteraad, het college en de burgemeester. Zij geven invulling aan het democratische besluitvormingsproces. Bestuurders en ambtenaren zoeken oplossingen, beantwoorden vragen, leveren producten, geven informatie en luisteren. Ambtenaren ondersteunen daarbij de raad, het college en de burgemeester.

De gemeente De Marne biedt exclusieve diensten aan. Deze diensten zijn ergens anders niet te krijgen. Dat schept de verplichting om open, eerlijk, en transparant te zijn en ook zo te communiceren. Onze houding is burgergericht en onze werkwijze flexibel, voortvarend en slagvaardig. De organisatie werkt als regisseur, netwerker en verbinder om zelfredzaamheid en actief meedoen te stimuleren.

Maatschappelijke ontwikkeling

Wij verlenen diensten aan inwoners, bedrijven en instellingen. Dat doen wij niet alleen vanuit een wettelijke verplichting, maar vooral omdat wij maatschappelijk betrokken zijn. Zo dragen wij bij aan de democratische rechtsstaat. We doen ons werk effectief, efficiënt en transparant. De eigen kracht van onze burgers, wederzijds vertrouwen en een 'ja, mits'-houding zijn onze leidmotieven.

Speerpunten collegeprogramma

Onderwerpen in het collegeprogramma	Terug te vinden in de begroting
Reguliere taken goed uitvoeren.	Zie doelstelling 1
We bedienen de burger, we betrekken hen en we stimuleren hen om mee te doen.	Zie doelstelling 1 en 3
Communicatie en informatievoorziening moet passen bij ontwikkeling en innovatie in de samenleving.	Zie doelstelling 2 en 3

Overzicht programma

Wat willen we bereiken? / Wat gaan we daarvoor doen!
We willen het bestuur en de burgers dichter bij elkaar brengen voor een vitale samenleving. We creëren vertrouwen door te verbinden en te vernieuwen met durf en daadkracht.

Maatregel 1.1	Inrichting Gemeentelijk Contact Centrum (GCC): de organisatie inhoudelijk inrichten .				
Prestatie Indicator	Medewerkers en werkzaamheden voorbereiden.				
	2015	2016	2017	2018	2019
		Diernstverlening overhevelen naar GCC			
		Medewerkers trainen om GCC-diensten te verlenen			
		Functioneren GCC afstemmen met vakafdelingen			

Toelichting maatregel

Werkzaamheden die we voor de inwoners, organisaties en bedrijven doen, brengen we samen in een GCC. Daar kan iedereen terecht voor bijvoorbeeld een aanvraag, een rijbewijs of met vragen en klachten. Met zo'n GCC kan onze ambtelijke organisatie onze 'klanten' beter en sneller helpen. Het GCC is al bouwkundig en technisch ingericht. De vervolgstap is om het GCC steviger te verankeren in onze organisatie. In een kwaliteitshandvest staan de normen voor de dienstverlening van de gemeente. Uiteindelijk moet iedereen volgens dat kwaliteitshandvest werken.

Doelstelling 2	Wij gaan de digitale informatievoorziening aan onze burgers optimaal maken.				
Maatregel 2.1	De Sdu Kennisbank gebruiken om productomschrijvingen in de digitale Gemeentewinkel klantvriendelijker te maken.				
Prestatie Indicator	Aantal klantvriendelijke productomschrijvingen in de digitale Gemeentewinkel.				
	2015	2016	2017	2018	2019
	109	200			

Toelichting maatregel

In de digitale Gemeentewinkel staan de producten die een gemeente aanbiedt. De omschrijvingen van die producten zijn nu vaak lang en ingewikkeld. Dat kan veel beter door gebruik te maken van de duidelijke en landelijk uniforme omschrijvingen van de Sdu Kennisbank. In 2015 is de eerste serie producten aangepast en in 2016 is de volgende serie aan de beurt.

Maatregel 2.2	Onze website verbeteren.				
Prestatie Indicator	Teksten, structuur en zoekprogramma van website www.demarne.nl verbeteren.				
	2015	2016	2017	2018	2019
		Voltooid			

Toelichting maatregel

Uit onderzoek in 2013 en 2014 is gebleken dat onze website klantvriendelijker kan. Zo zijn de teksten vaak te lang. Iedereen die wel eens wat schrijft voor de website gaan we trainen zodat alle teksten goed leesbaar worden en voldoen aan de Webrichtlijnen. Daarnaast kan de structuur en het zoekprogramma worden verbeterd.

Doelstelling 3	We gaan de band tussen burgers en lokale bestuurders versterken.				
Maatregel 3.1	De pilot van de dorpenwebsite (http://dorpen.demarne.nl) uitbreiden.				
Prestatie Indicator	Aantal dorpen op de dorpenwebsite uitbreiden				
	2015	2016	2017	2018	2019
	Dorpenwebsite http://dorpen.demarne.nl evalueren	Uitbreiden aantal dorpen op website			

Toelichting maatregel

In 2014 hebben we de dorpenwebsite <http://dorpen.demarne.nl> gelanceerd. De website geeft voor drie dorpen informatie over onder andere opleiding, inkomen, voorzieningen, bedrijvigheid en woningmarkt. Deze informatie is bedoeld voor bewoners, nieuwkomers en organisaties die in dit gebied werken. In 2015 heeft een evaluatie plaatsgevonden. Tijdens de totstandkoming van de teksten voor deze begroting wordt de mogelijkheid onderzocht om deze website te integreren met een andere website. Besluitvorming hierover heeft nog niet plaatsgevonden. In 2016 blijft ons doel het aantal dorpen op de website uit te breiden (al dat niet na integratie met andere website).

Maatregel 3.2	Contact met de inwoners van de dorpen versterken.				
Prestatie Indicator	Evalueren of de in 2014 gekozen overlegstructuur met de dorpsverenigingen voldoet.				
	2015	2016	2017	2018	2019
		Uitvoeren evaluatie			

Toelichting maatregel

Communicatie tussen de gemeente en haar burgers is goed als die de onderlinge betrokkenheid bij beleidsontwikkeling en bij planvorming vergroot. Hierbij heeft de vitaliteitscoördinator een belangrijke rol.

Er verandert veel in de participatiemaatschappij. De overlegstructuur met de dorpen moet daar goed bij passen. Burgers, verenigingen en instellingen krijgen steeds meer verantwoordelijkheid. De gemeente vervult meer een regierol, door te inspireren, activeren, informeren, innoveren en verbinden. Dat we gebruik maken van werk- en denkracht in de lokale samenleving wordt eerder regel dan uitzondering. Zelfredzaamheid, actief burgerschap en verantwoordelijkheid zijn belangrijke uitgangspunten. Ideeën voor een betere leefomgeving in de kernen en wijken ontwikkelen we samen met de bewoners.

Maatregel 3.3	Burgers op de hoogte houden van actuele ontwikkelingen.				
Prestatie Indicator	Gebruik van moderne (sociale) media om onze burgers te informeren.				
	2015	2016	2017	2018	2019
		Toepassen			

Toelichting maatregel

Wij informeren onze burgers via traditionele middelen als de wekelijkse publicaties in de Ommelanden Courant en de website. Maar om in te spelen op de behoefte aan snelle informatie kunnen we ook op andere manieren communiceren. Twitter gebruiken we al, maar niet alle (sociale) media zijn geschikt. Voorwaarde is dat ze een groot bereik en een aanvaardbare levensduur hebben.

Doelstelling 4	We gaan gemeentebreed digitaal en zaakgericht werken.				
Maatregel	Het gezamenlijk gestructureerd werken aan zaakgegevens t.b.v. verbeterde bedrijfsvoering, een transparant klantbeeld en een verbeterde dienstverlening.				
Prestatie Indicator	Gemeente-breed ingericht zaakstelsel				
	2015	2016	2017	2018	2019
	Uitvoering	Uitvoering	Afronding		

Toelichting maatregel

Om informatie meer gestructureerd en digitaal te beheren en te delen binnen de gemeente wordt er gewerkt aan het digitaliseren van papieren post- en archiefstromen. Tevens wordt informatie digitaal verstrekt, ingevoerd en geraadpleegd in een zaakstelsel. Hierbij werken alle afdelingen zoveel mogelijk met dezelfde informatie, gevoed door de beschikbare basisregistraties.

Doelstelling 5	We sluiten aan op het programma modernisering Gemeentelijke Basis Administratie (Basis Registratie Personen).				
Maatregel	Het inrichten van nieuwe applicaties die het mogelijk maken om de Basisregistratie Personen uit te voeren conform de mGBA-ontwikkelingen.				
Prestatie Indicator	Ingericht iBurgerzakensysteem.				
	2015	2016	2017	2018	2019
		Uitvoering	Uitvoering	Afronding	

Toelichting maatregel

Om te voldoen aan de nieuwe wet Basis Registratie Personen gaan we de persoonsgegevens van onze inwoners opslaan op een centraal in Nederland aangewezen plek. Met nieuwe applicaties zullen we vanuit de gemeente toegang hebben tot dat systeem. We moeten de benodigde stappen uitvoeren om in 2018 volledig aan te kunnen sluiten bij deze nieuwe wet.

In welke documenten is relevant beleid vastgelegd?

Wetgeving

- Algemene Wet Bestuursrecht;
- Gemeentewet;
- Wet Gemeenschappelijke Regelingen;
- Wet openbaarheid van bestuur.

Verordeningen en beleidsdocumenten

- Algemene Plaatselijke Verordening, raad 20 december 2011;
- Verordening Rekenkamercommissie, raad 13 december 2005;
- Reglement van orde gemeenteraad, raad 18 febr. 2003, laatste wijziging 28 september 2010;
- Regeling burgerinitiatief, raad 28 september 2004;
- Klachtverordening raad 19 december 2000, laatste wijziging 21 april 2009;
- Inspraakverordening, raad 28 oktober 2003;
- Verordening op de Intergemeentelijke commissie van advies voor bezwaarschriften Bedum, De Marne en Winsum, 19 april 2011;
- Mandaatstatuut: 23 oktober 2007, laatste wijziging 5 juli 2011;
- Convenant samenwerking Bedum, De Marne en Winsum, 22 juni 2010.

Wat gaat het kosten?

Programma 1 Burger en bestuur

Product (x € 1000)	rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Bestuursorganen	1.573	1.363	1.236	1.228	1.233	1.232
Juridische zaken	215	181	166	164	165	165
Communicatie	383	340	208	205	207	207
Documenten en verklaringen	465	420	380	375	378	377
Verkiezingen	43	57	41	41	41	41
Saldo lasten	2.679	2.361	2.031	2.014	2.025	2.021
Bestuursorganen	4	0	0	0	0	0
Juridische zaken	0	0	0	0	0	0
Communicatie	0	0	0	0	0	0
Documenten en verklaringen	161	141	143	143	143	143
Verkiezingen	0	0	0	0	0	0
Saldo baten	165	141	143	143	143	143
Saldo baten en lasten	-2.514	-2.220	-1.888	-1.871	-1.882	-1.878
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	232	0	0	0	0	0
Resultaat	-2.282	-2.220	-1.888	-1.871	-1.882	-1.878

4.2 Veiligheid

Inhoud van het beleidsprogramma Veiligheid

Dit programma gaat over brandweezorg, openbare orde en veiligheid, bijzondere wetten en crisisbeheersing en rampenbestrijding. Veiligheid is een breed begrip waar wij structureel in investeren.

Maatschappelijke ontwikkeling

De Marne is een veilige gemeente om te wonen, leven, werken en te vertoeven. We werken samen in de Veiligheidsregio, we zorgen voor preventieve maatregelen en treden op tegen overlast.

Speerpunten collegeprogramma

Onderwerpen in het collegeprogramma	Terug te vinden in de begroting
Samenwerking en verbinding tussen inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners.	Doelstelling 1, 2 en 3

Overzicht programma

Wat willen we bereiken? / Wat gaan we daarvoor doen?
Wij willen een sociaal-veilige leefomgeving waarin wij samen met de inwoners werken aan een adequate brandweezorg in de gemeente De Marne.

Doelstelling 1	Een goede brandweezorg leveren in de gemeente De Marne.				
Maatregel	Wij voeren onze wettelijke taken uit en vergroten het brandveiligheidsbewustzijn bij inwoners en instellingen/bedrijven in de gemeente.				
Prestatie Indicator	Project 'Geen nood bij brand' uitvoeren.				
	2015	2016	2017	2018	2019
	Uitvoeren	Uitvoeren	Voltooien		

Toelichting maatregel

De Veiligheidsregio Groningen moet goede brandweezorg leveren en de crisisorganisatie moet robuust zijn. Het bestuur van de Veiligheidsregio (dat zijn alle burgemeesters van de betrokken gemeentes) heeft hiervoor een begroting en een organisatie- en formatieplan vastgesteld.

Met het project 'Geen nood bij brand' maken we onze burgers bewust van brandveiligheid en brandrisico's. We willen hen daarmee stimuleren om bijvoorbeeld meer rookmelders te installeren. 35 vrijwilligers zullen vanuit de kazernes in Zoutkamp en Wehe-den Hoorn de primaire brandweezorg leveren. Het cluster 't Hogeland ondersteunt hen daarbij.

Doelstelling 2	De brandweer in gemeente De Marne werkt risico gestuurd, waarmee de opkomsttijd zo laag mogelijk blijft.				
Maatregel	<ul style="list-style-type: none"> In kaart brengen van de daadwerkelijke opkomsttijden van de brandweer in De Marne. In gebieden waar de opkomsttijden het grootst zijn, komt extra ondersteuning en gerichte voorlichting. 				
Prestatie Indicator	De tijd tussen een brand en de melding verkorten en inwoners bewust maken van de aanrijtijden van de brandweer.				
	2015	2016	2017	2018	2019
	Uitvoeren	Uitvoeren	Voltooien		

Toelichting maatregel

De brandweerzorg in de gemeente De Marne is al goed, maar kan nog beter door sneller, innovatiever en slimmer te werken. Preventie en voorlichting zijn daarbij van groot belang. We leren scholen, instellingen en burgers wat zij zelf kunnen om brand te voorkomen, eerder een brand te melden en bewuster met risico's om te gaan. In 2016 richten we ons op preventie en voorlichting aan ouderen en scholen en we geven extra ondersteuning en gerichte voorlichting aan inwoners van woonkernen waar de aanrijtijd meer is dan acht minuten.

Begin 2016 levert de Veiligheidsregio een nieuw regionaal dekkingsplan op.

Doelstelling 3	Een sociaal-veilige leefomgeving met een minimum aan criminaliteit en geweld.				
Maatregel 3.1	Aanpak van geweldsincidenten heeft de hoogste prioriteit. Aangiften met geweld worden daarom met voorrang opgenomen en altijd onderzocht.				
Prestatie Indicator	In 2016 is het aantal slachtoffers van een delict waarbij geweld is gepleegd afgenomen tot 2% van het aantal geregistreerde incidenten.				
	2015	2016	2017	2018	2019
	Afname tot 5 %	Afname tot 2 %	Doorlopend	Doorlopend	Doorlopend

Toelichting maatregel

Deze maatregel gaat over alle denkbare vormen van geweld: mishandeling, huiselijk geweld, psychisch geweld, tasjesroof, bedreiging, verbaal geweld, vernieling, moord en doodslag.

Maatregel 3.2	De Wet Tijdelijk Huisverbod uitvoeren.				
Prestatie Indicator	Het aantal huisverboden blijft onder de 2 per jaar.				
	2015	2016	2017	2018	2019
	2	1	0	0	0

Toelichting maatregel

Uit cijfers van de politie blijkt dat huiselijk geweld tegenover een gezins- of familielid of een (ex)partner steeds vaker voorkomt. Dit tijt willen we graag keren, omdat slachtoffers grote en langdurige gevolgen ondervinden van huiselijk geweld.

Het doel is om een eind te maken aan huiselijk geweld en om te voorkomen dat mensen opnieuw in de fout gaan. Slachtoffers moeten dan wel bereid zijn om aangifte te doen. Bij het uitvoeren van de Wet Tijdelijk Huisverbod wordt Steunpunt Huiselijk Geweld van Veilig Thuis Groningen ingezet.

Maatregel 3.3	De politie bestrijdt verstoringen van openbare orde en veiligheid. Jongeren die overlast veroorzaken worden doorverwezen naar Bureau Halt. Jongerenwerk heeft direct contact met de jeugd. Waar nodig voert de gemeente de regie bij de aanpak van jeugdoverlast.				
Prestatie Indicator	Handhaving/daling van het aantal jeugdoverlast incidenten resp. doorverwijzingen Halt.				
	2015	2016	2017	2018	2019
	Jeugd overlast: 25	Jeugd overlast: 25			
	Verwijzing Halt: 5	Verwijzing Halt: 4			

Toelichting maatregel

In 2015 waren er 25 meldingen van jeugdoverlast (peildatum 1-8-2015). We streven ernaar dat er in 2016 minder meldingen zijn.

Er zijn in 2015 5 jongeren doorverwezen naar Bureau Halt vanwege baldadigheid, diefstal, vuurwerk, heling en de leerplichtwet. We streven ernaar dat er in 2016 maximaal 4 doorverwijzingen zijn.

In welke documenten is relevant beleid vastgelegd?

Wetgeving

- Gemeentewet;
- Algemene Wet Bestuursrecht;
- Wet tijdelijk huisverbod;
- Algemene Plaatselijke Verordening (APV);
- Drank- en Horecawet (DHW);
- Wet Veiligheidsregio's;
- Wet Algemene bepalingen Omgevingsrecht (Wabo);
- Arbowet;
- Besluit Rampen en Zware ongevallen (BRZO);
- Besluit Externe Veiligheid.

Beleidsdocumenten

- Integraal Veiligheidsbeleid 2015-2018;
- Uitvoeringsplan Integraal Veiligheid 2016/2017;
- Handboek Huisverbod uitvoering burgemeesterstaken regio Groningen;
- Convenant Alcohol & Jongeren;
- Preventie- en Handhavingsplan;
- Evenementenbeleid;
- Strategische koers Brandweer en (multi) Crisisbeheersing Veiligheidsregio Groningen 2014-2016;
- Incidentbestrijdingsplan Waddenzee.

Wat gaat het kosten?

Programma 2 Veiligheid

Product (x € 1000)	rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Brandweezorg en rampenbestrijding	1.183	791	823	783	774	776
Openbare orde en veiligheid	204	162	176	174	175	175
Saldo lasten	1.387	953	998	957	949	950
Brandweezorg en rampenbestrijding	449	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	11	10	10	10	10	10
Saldo baten	460	10	10	10	10	10
Saldo baten en lasten	-927	-943	-989	-947	-939	-940
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	-927	-943	-989	-947	-939	-940

4.3 Verkeer en vervoer

Inhoud van het beleidsprogramma Verkeer en vervoer

Een nette en veilige openbare ruimte

De inrichting van de openbare ruimte is van groot belang voor de leefomgeving. Die moet schoon, veilig en groen zijn. Hiervoor stellen we beleid op en maken we beheer- en uitvoeringsplannen. In dit programma geven we aan wat we willen bereiken en wat we gaan doen aan het groen, de wegen, de openbare verlichting en bouwwerken zoals bruggen, steigers en kademuren. Wij moeten er voor zorgen dat de inwoners zich betrokken voelen bij hun woonomgeving en daarvoor medeverantwoordelijkheid dragen.

Maatschappelijke ontwikkeling

Wij werken samen met onze inwoners aan een leefomgeving die schoon, goed bereikbaar, veilig, duurzaam en groen is.

Speerpunten collegeprogramma

Onderwerpen in het collegeprogramma	Terug te vinden in de begroting
Uitvoering geven aan ingezet beleid.	Doelstelling 1 t/m 6

Overzicht programma

Wat willen we bereiken? / Wat gaan we daarvoor doen!
Kwalitatief vitaal houden van de leefomgeving.

Doelstelling 1	Zorgen voor een goede bereikbaarheid van de gemeente, met behoud van leefbaarheid en verkeersveiligheid.				
Maatregel	<ol style="list-style-type: none"> 1. Participeren in het project N361Veilig (Provincie Groningen); 2. Aanleg van een weg van Ranum naar Mensingeweer; 3. Voorbereiden van maatregelen op diverse kruispunten in het tracé Mensingeweer-Menneweer; 4. Voorbereiden/uitvoeren plan van aanpak Breed verkeer Ulrum-Leens-Wehe-den Hoorn; 5. Uitvoeren van het herijkt GVVP/meerjaren uitvoeringsplan GVVP; 6. Onderhoud van bebording; 7. Opstellen meerjaren uitvoeringsplan bebording 2017-2026; 8. Zoeken naar subsidiebronnen en externe financiering pilot Agrologistiek; 9. Zoeken naar subsidiebronnen en externe financiering pilot Plattelandsmobiliteit; 10. Verkeersvoorlichting geven aan mensen in verschillende leeftijdsgroepen o.a. via samenwerking met provincie en VVN/VVN de Marne; 11. Bewoners helpen om hun eigen dorp verkeersveiliger te maken, d.m.v. de Pilot Veilig door De Marne. 				
Prestatie Indicator	Het reduceren van het aantal ongevallen ten opzichte van 2013 (44 ongevallen).				
	2015	2016	2017	2018	2019
	10%	15%	15%	20%	20%

Doelstelling 2	Zorgen voor een wegennet dat in ieder geval veilig en functioneel onderhouden is op basis van de methodiek rationeel wegbeheer.				
Maatregel	1. Wegen onderhouden; 2. Bepalen van de kwaliteit van de wegen door inspecties; 3. Opstellen meerjaren uitvoeringsplan 2017-2026.				
Prestatie Indicator	Minimaal 80% van het wegennet is matig tot zeer goed. Percentage asfalt en elementenverharding naar kwaliteit:				
	2015	2016	2017	2018	2019
Percentage asfalt: matig tot zeer goed	85%	85%	80%	n.t.b	n.t.b
Percentage elementenverharding: matig tot zeer goed	88%	85%	85%	n.t.b	n.t.b

Toelichting maatregel

Ieder jaar brengen we de kwaliteit van onze wegen in kaart. Daarvoor zijn verschillende categorieën, van 'zeer slecht' tot 'zeer goed'. Door een taakstellende bezuiniging op wegenonderhoud zal de kwaliteit dalen. Bij een normaal onderhouden wegennet is 90% van het asfalt matig tot zeer goed. Bij elementenverharding (waaronder trottoirtegels en klinkers) is dit 93%.

Doelstelling 3	Het bevorderen van de veiligheid van de woonomgeving door een goede openbare verlichting.				
Maatregel	1. Uitvoering herijkt beleidsplan Openbare verlichting De Marne Duurzaam Verlicht 2015; 2. Het bepalen van de kwaliteit van de lichtmasten en armaturen; 3. Opstellen meerjaren uitvoeringsplan Openbare Verlichting 2017-2026.				
Prestatie Indicator	Het beleid en beheer van de openbare verlichting is actueel.				
	2015	2016	2017	2018	2019
	Beleid herijken	Uitvoering van beleid	Uitvoering van beleid	Uitvoering van beleid	Uitvoering van beleid

Doelstelling 4	Het terugdringen van het energiegebruik van de openbare verlichting, in 2020 met 20% en in 2030 met 50% ten opzichte van 2013.				
Maatregel	1. Uitvoering herijkt beleidsplan Openbare verlichting De Marne Duurzaam verlicht 2015; 2. Vervangen waar mogelijk van conventionele verlichting door zeer energiezuinige ledverlichting; 3. Opstellen rapportage energiegebruik en kansen energiebesparing/duurzaam gebruik energie openbare verlichting.				
Prestatie Indicator	Lager energieverbruik openbare verlichting ten opzichte van 2013.				
	2015	2016	2017	2018	2019
	5,7%	8,6%	11,4%	14%	

Toelichting maatregel

De gemeente De Marne wil met haar openbare verlichting voldoen aan de doelstelling van het SER-Energieakkoord: een breed gedragen akkoord over energiebesparing, duurzame energie en klimaatbeleid.

Doelstelling 5	Zorgen dat civiele kunstwerken (bruggen, beschoeiingen, kademuren en steigers) in ieder geval veilig en functioneel onderhouden zijn.				
Maatregel	1. Uitvoering beleidsplan Civiele kunstwerken; 2. Bepalen van de kwaliteit van de Civiele Kunstwerken; 3. Opstellen meerjaren uitvoeringsplan 2017-2026.				
Prestatie Indicator	Minimaal 90% van de bruggen is matig tot zeer goed. Minimaal 85% van de beschoeiingen, kademuren en steigers is matig tot zeer goed. Percentages onderverdeeld naar kwaliteit:				
	2015	2016	2017	2018	2019
Percentage bruggen in de conditie van zeer goed tot en met matig	100%	95%	90%	90%	85%
Percentage beschoeiingen in de conditie van zeer goed tot en met matig	85%	85%	85%	85%	85%
Percentage steigers in de conditie van zeer goed tot en met matig	85%	85%	85%	85%	85%

Toelichting maatregel

Ieder jaar brengen we de kwaliteit van civiele kunstwerken in kaart. Daarvoor zijn verschillende categorieën (van 'zeer slecht' tot 'zeer goed'). Door een taakstellende bezuiniging op civiele kunstwerken zal de kwaliteit dalen.

Doelstelling 6	Een optimaal beheer en onderhoud op basis van het groenbeheerplan.				
Maatregel	1. Herijken van het beheerplan Openbare Ruimte (Groen) waaronder adoptiegroen; 2. Opstellen meerjaren uitvoeringsplan Groenonderhoud 2017-2026.				
Prestatie Indicator	Het aantal overeenkomsten adoptiegroen neemt toe.				
	2015	2016	2017	2018	2019
Overeenkomsten adoptiegroen	22	27	32	37	42

In welke documenten is relevant beleid vastgelegd?

- Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan (GVVP), raad september 2009, herijkt raad mei 2015;
- Meerjaren Uitvoeringsplan GVVP 2011-2015, raad november 2010;
- Wegenbeheerplan 2015-2024, raad december 2015;
- De Marne Duurzaam Verlicht beleidsplan openbare verlichting, raad december 2015;
- Beleidsplan bebording, raad november 2010;
- Beleidsplan Civiele kunstwerken, raad december 2015;
- Groenstructuurplan, t.k.a. raad februari 2005;
- Beheerplan openbare ruimte (BOR), raad november 2008; herijkt 2013;
- Kwaliteitsplan openbaar groen, raad november 2008.

Wat gaat het kosten?

Programma 3 Verkeer en Vervoer

Product (x € 1000)	rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Wegen	2.071	1.663	1.653	1.615	1.612	1.612
Groenvoorzieningen	1.407	1.238	1.247	1.215	1.185	1.184
Bruggen	165	178	170	168	168	167
Watersportvoorzieningen	227	315	291	288	288	283
Saldo lasten	3.870	3.394	3.362	3.286	3.252	3.246
Wegen	99	10	10	10	10	10
Groenvoorzieningen	0	1	2	2	2	2
Bruggen	0	0	0	0	0	0
Watersportvoorzieningen	3	4	4	4	4	4
Saldo baten	102	15	15	15	15	15
Saldo baten en lasten	-3.768	-3.379	-3.347	-3.271	-3.237	-3.231
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	526	0	0	0	0	0
Resultaat	-3.242	-3.379	-3.347	-3.271	-3.237	-3.231

Toelichting op reserves

Reserves die betrekking hebben op beleidsprogramma Verkeer en vervoer

Reserves	Begr 1-1- 2016	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1- 2017	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1- 2018	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1- 2019	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1- 2020
3: BR Trace Mensingew. - Zoutkamp	140			140			140			140			140
3: BR N361													
3: BR Wegen Hoofdstr. Pieterburen													
Totaal bestemmingsreserves	140			140			140			140			140

Incidentele lasten

Incidentele lasten	2016	2017	2018	2019
Programma Verkeer en vervoer				
Veilig door De Marne	10			
Onderhoud groen	22			

Toelichting incidentele lasten

Veilig door De Marne

Voor het ondersteunen van wensen van inwoners op het gebied van verkeersveiligheid wordt in 2016 extra geïnvesteerd in voorbereiding en uitvoering van verkeersmaatregelen.

Onderhoud groen

Voor 2016 wordt incidenteel k€ 22 extra ingezet in verband met achterstallig onderhoud.

4.4 Economische zaken, recreatie en toerisme

Inhoud van het beleidsprogramma Economische zaken, recreatie en toerisme

Dit programma gaat over wat de gemeente doet voor de lokale economie, in het bijzonder voor landbouw, visserij, recreatie, toerisme en overige bedrijvigheid.

Maatschappelijke ontwikkeling

We profileren ons als een spin in het web in het ondernemersveld van De Marne en onderhouden korte lijnen en persoonlijk contact. De gemeente wordt hierdoor een partner die faciliteert, aanjaagt en registreert.

Speerpunten collegeprogramma

Onderwerpen in het collegeprogramma	Terug te vinden in de begroting
Het netwerk tussen burgers en lokale bestuurders versterken. Burgers dicht bij elkaar brengen en onderlinge banden versterken.	Doelstelling 1
Bedrijven faciliteren en stimuleren in het verder ontwikkelen van producten en diensten en de promotie daarvan.	Doelstelling 2
Projecten uitvoeren die een impuls geven aan de verdere ontwikkeling van recreatie en toerisme in het Lauwersmeergebied.	Doelstelling 3 en 4

Overzicht programma

Wat willen we bereiken? / Wat gaan we daarvoor doen!
We willen het economisch klimaat in De Marne versterken. Ook willen we kansen en groeimogelijkheden voor het midden- en kleinbedrijf, voor recreatie en toerisme en voor landbouw en visserij benutten. Dit doen we door te verbinden en door de samenwerking te zoeken met bedrijven en ondernemers.

Doelstelling 1	Het netwerk tussen de gemeente en bedrijven en bedrijven onderling in de verschillende branches hechter maken.				
Maatregel	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opbouwen en onderhouden van een netwerk; 2. Organiseren van ondernemersavonden; 3. Bezoeken van ondernemersverenigingen; 4. Afleggen van bedrijfsbezoeken. 				
Prestatie Indicator	<ul style="list-style-type: none"> • Twee keer per jaar wordt een ondernemersavond georganiseerd; • Eén keer per jaar worden de ondernemersverenigingen bezocht; • Er worden minimaal tien bedrijfsbezoeken afgelegd. 				
	2015	2016	2017	2018	2019
		2 ondernemersavonden 1 x bezoek ondernemersvereniging Minimaal 10 bedrijfsbezoeken			

Toelichting maatregel

Opbouwen en onderhouden van een netwerk

Om kansen te benutten worden contacten gelegd met belangenpartijen, kennisnetwerken, maatschappelijke instellingen, zoals het Midden- en Kleinbedrijf Noord (MKB-Noord), de Investerings- en Ontwikkelingsmaatschappij voor Noord-Nederland (NOM), het

Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN), Jonge Bedrijven Netwerk Groningen, Noordelijke Land- en Tuinbouw Organisatie (NLTO), Raad van Advies programma Waddenzeehavens, Stichting Hulp in nood, etc. Deze contacten zijn er in de vorm van een-op-een afspraken, netwerkbijeenkomsten, denktanksessies en informatiebijeenkomsten.

Daarnaast zijn wij actief in het veld aanwezig en onderhouden, doorgaans meerdere keren per week, rechtstreekse contacten met ondernemers. Ook verzorgen wij de communicatie via de sociale media (Twitter en LinkedIn).

Twee keer per jaar een ondernemersavond organiseren

Doel van de ondernemersavonden is versterking en stimulering van het ondernemersnetwerk en bruggen slaan tussen de verschillende branches. Door het vergroten en verstevigen van het ondernemersnetwerk stimuleren we nieuwe initiatieven, klantencontacten en samenwerkingsverbanden.

Eén keer per jaar de ondernemersverenigingen bezoeken

In De Marne is nog een aantal ondernemersverenigingen actief. Belangrijk is dat wij deze één keer per jaar bezoeken zodat we weten wat er speelt en waar de doelen van deze verenigingen liggen. Hierdoor wordt de onderlinge band versterkt en de (onderlinge) samenwerking met de ondernemers gepromoot.

Minimaal tien bedrijfsbezoeken met de portefeuillehouder afleggen

De portefeuillehouder legt samen met het taakveld Economische Zaken bedrijfsbezoeken af, om de band met de ondernemers te versterken en op de hoogte te zijn van de ontwikkelingen in het veld.

Doelstelling 2	Bedrijven faciliteren en stimuleren om producten en diensten te ontwikkelen en te promoten.				
Maatregel	1. Via de stichting Promotie Waddenland uitvoering geven aan toeristische informatievoorziening en regiomarketing; 2. Actief inspelen op vragen van ondernemers; 3. Daar waar mogelijk meewerken/ondersteuning bieden aan promotionele acties.				
Prestatie Indicator	Het aantal toeristische overnachtingen neemt jaarlijks toe met 5%				
	2015	2016	2017	2018	2019
		5%	5%	5%	5%

Toelichting maatregel

Toeristische informatievoorziening en regiomarketing

De gemeente heeft samen met toeristische ondernemers de Stichting Promotie Waddenland opgericht. Die stichting voert ons Beleidsplan Recreatie en Toerisme uit. Zij zorgen voor de regiomarketing en voorzien toeristen van informatie. Ze werken daarbij samen met Marketing Groningen en de toeristische ondernemers.

Actief inspelen op vragen van ondernemers

Ondernemers die zich willen vestigen of verder ontwikkelen komen vaak met vragen bij de gemeente. De gemeente geeft hun informatie en heeft een adviserende rol. Hierbij valt te denken aan adviseren over bestemmingsplannen, mogelijkheden voor vestiging, over subsidiemogelijkheden en het leggen van verbindingen met andere organisaties, bedrijven en kennisinstellingen.

Promotie-acties

Wij geven zo veel mogelijk ruchtbaarheid aan onze diensten via sociale media als Twitter en LinkedIn. We onderhouden onze netwerken en nodigen mensen uit voor evenementen als de Werelderfgoedtentoonstelling, Het Werelderfgoedweekend, de Colin Archer Memorail Race, Dag van de Garnaal en Garnalenparty.

Doelstelling 3	Impuls geven aan de verdere ontwikkeling van recreatie en toerisme in het Lauwersmeergebied.				
Maatregel	1. Uitvoering geven aan PROLoog; 2. Initiëren van en meewerken aan kansrijke economische en toeristische/recreatieve projecten.				
Prestatie Indicator	Het realiseren van projecten zoals opgenomen in het programma PROloog (zie hiervoor programma Leefomgeving).				
	2015	2016	2017	2018	2019

Toelichting maatregel

Uitvoering geven aan PROLoog

Met het Plan voor Regie en Ruimtelijke Ontwikkeling Lauwersoog (PROloog) werken we aan de gebiedsontwikkeling rond Lauwersoog en het Lauwersmeer. Deze kent twee pijlers die elkaar versterken. Enerzijds de visserijsector, anderzijds recreatie en toerisme. In programma 9 wordt nader ingegaan op het programma PROLoog.

Initiëren van kansrijke economische en toeristische/recreatieve projecten

Wij werken actief mee aan de voorbereiding en/of uitvoering van projecten als Kiek over Diek, Waddenwandelen en diverse projecten van de Stichting Historische Visserij Zoutkamp (bijvoorbeeld de bouw van een vissershuisje, een kalkoven en een kaap).

Doelstelling 4	Impuls geven aan de verdere ontwikkeling en verduurzaming van de visserijsector.				
Maatregel	1. Inzetten op een vervolg van het project North Sea Fish, met name gericht op het behoud van de 'aanjager innovatieve visserij'; 2. Samen met andere partners bewerkstelligen dat het Westgat op voldoende diepte wordt gehouden; 3. Onderzoek naar de mogelijkheden van een verdere samenwerking tussen Groninger Seaports en de Exploitatiemaatschappij Haven Lauwersoog.				
Prestatie Indicator	In overleg met de provincie wordt gezocht naar financiering voor het behoud van de 'aanjager innovatieve visserij'				
	2015	2016	2017	2018	2019
		Uitvoeren			

Toelichting maatregel

Aanjager innovatieve visserij

Tot 1 januari 2015 was de gemeente De Marne trekker van het project North Sea Fish (NSF). Aan dit project werkte ook een 'aanjager innovatieve visserij' mee. Deze heeft het contact tussen vissers op Lauwersoog en Zoutkamp bevorderd.

Daarnaast is de visserij op de Waddenzee in meerdere beleidsdocumenten beter tot zijn recht gekomen. Dat is toe te schrijven aan de contacten die de aanjager heeft met het Waddenfonds, de Waddenacademie, het Regie College Waddenzee, de Coalitie van Waddenzeehavens, de gemeente en de provincie. Hierdoor zijn subsidieaanvragen die gericht zijn op innovatie in de visserijsector gehonoreerd.

Nu het project NSF is gestopt proberen we samen met de provincie Groningen om de functie van 'aanjager innovatieve visserij' te behouden tot de visserijsector hier zelf in voorziet.

Westgat

Samen met de provincie Groningen, Friesland, Rijkswaterstaat en de EHL heeft de gemeente De Marne opdracht gegeven voor het opstellen van een maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) voor het openhouden van het Westgat. In dit onderzoek worden diverse maatregelen die getroffen kunnen worden (bijvoorbeeld baggeren) afgezet tegen de effecten en opbrengsten van deze maatregelen.

Het onderzoek is nodig om het Westgat aan te kunnen wijzen als officiële vaarroute. Bovendien vormt het de basis voor een eventuele opdracht aan Rijkswaterstaat om te gaan baggeren.

Samenwerking Groninger Seaports en EHL

Op dit moment werken Groninger Seaports en EHL al op een aantal terreinen samen. Beide organisaties worden ook geleid door de zelfde directeur. Samen met de andere aandeelhouders van de EHL wordt onderzocht in hoeverre deze samenwerking verder uitgebouwd kan worden, wat hiervan de voor- en nadelen zijn en op welke wijze deze samenwerking dan vorm kan krijgen.

In welke documenten is relevant beleid vastgelegd?

- Beleidsvisie Recreatie en Toerisme (2013);
- PROLoog, plan voor regie en ruimtelijke ontwikkeling Lauwersoog (2011);
- Koers op het Lauwersmeer (2013).

Meting

Kengetallen	2014	2015	2016
Aantal overnachtingen (aanslag toeristenbelasting)	202.000	215.000	228.000
Bedrijfsbezoeken	15	10	10

Wat gaat het kosten?

Programma 4 Economische zaken, landbouw en visserij, recreatie en toerisme

Product (x € 1000)	rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
EZRT, beleid en beheer	402	363	350	330	324	305
Saldo lasten	402	363	350	330	324	305
EZRT, beleid en beheer	4	7	7	7	7	7
Saldo baten	4	7	7	7	7	7
Saldo baten en lasten	-398	-356	-343	-323	-317	-298
Toevoeging reserves	16	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	82	0	0	0	0	0
Resultaat	-332	-356	-343	-323	-317	-298

Incidentele lasten

Incidentele lasten	2016	2017	2018	2019
Programma EZ, landbouw, visserij, recreatie en toerisme				
Aanjager visserij	20	20	20	
Tocht om de Noord	15			

Toelichting incidentele lasten

Aanjager visserij

In de kadernota 2016 is voor 3 jaar middelen gereserveerd voor de aanjager visserij.

Tocht om de Noord

De Tocht om de Noord is een jaarlijks wandelevenement waar ongeveer 5000 wandelaars aan deelnemen. In 2016 is de gemeente De Marne gastgemeente.

4.5 Onderwijshuisvesting en Educatie

Inhoud van het beleidsprogramma Onderwijshuisvesting en Educatie

Dit programma beschrijft wat de gemeente doet op het gebied van onderwijshuisvesting en educatie. Naast het verzorgen van adequate huisvesting voor scholen gaat het hier over onze inspanningen op het gebied van peuterspeelzaalwerk, kinderopvang, leerlingenvervoer en integrale kindcentra.

Onderwerpen in het collegeprogramma	Terug te vinden in de begroting
We investeren in maatregelen voor de fysieke- en sociale pijler in het Woon- en Leefbaarheidsplan.	Doelstelling 1 en 2
We investeren in integrale kindcentra.	Doelstelling 1 en 3

Overzicht programma

We investeren samen met de schoolbesturen in onderwijsgebouwen waarin ruimte is voor andere functies. We stimuleren de ontwikkeling van integrale kindcentra, waarin scholen, peuterspeelzaalwerk en kinderopvang met elkaar samenwerken. Waar nodig verzorgen we het vervoer van leerlingen die binnen de doelgroep vallen.

Doelstelling 1	Onze schoolgebouwen, peuterspeelzalen en kinderopvang voorzieningen moeten van goede kwaliteit zijn.				
Maatregel 1.1	We houden dan wel brengen de basisscholen in goede staat.				
Prestatie Indicator	Zorgen voor goede huisvesting van scholen.				
	2015	2016	2017	2018	2019
	Actualiseren IHP	Uitvoeren IHP	Uitvoeren IHP	Uitvoeren IHP	Uitvoeren IHP

Toelichting maatregel

In 2015 heeft de gemeenteraad het geactualiseerde Integraal Huisvestingsplan (IHP) voor scholen vastgesteld. In het IHP staat welke investeringen de gemeente en de scholen tot en met 2019 doen om goed gehuisvest te zijn. In 2016 starten we met uitvoeren van het IHP volgens planning.

Maatregel 1.2	Handhaving Wet Kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen.				
Prestatie Indicator	Alle voorzieningen voor kinderopvang moeten voldoen aan de gestelde kwaliteitseisen. Als zij dat niet doen, dan treden wij handhavend op.				
	2015	2016	2017	2018	2019
		100% van de voorzieningen voldoen aan de kwaliteitseisen	100% van de voorzieningen voldoen aan de kwaliteitseisen	100% van de voorzieningen voldoen aan de kwaliteitseisen	100% van de voorzieningen voldoen aan de kwaliteitseisen

Maatregel 1.3	Peuterspeelzaalwerk De Marne uitvoeren.				
Prestatie Indicator	Zorgen voor toegankelijk peuterspeelzaalwerk.				
	2015	2016	2017	2018	2019
		Huidige locaties in stand houden			

Toelichting maatregel

Peuterspeelzaalwerk creëert optimale ontwikkelingskansen voor kinderen van twee tot vier jaar. De Stichting Peuterspeelzaalwerk De Marne voert het peuterspeelzaalwerk op zeven locaties binnen onze gemeente uit en krijgt daar subsidie voor.

Maatregel 1.4	Continueren en verbeteren van het aanbod Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE).				
Prestatie Indicator	VVE resultaten volgen op de basisschool.				
	2015	2016	2017	2018	2019
		Doelgroepbereik minimaal 85%	Doelgroepbereik minimaal 85%	Doelgroepbereik minimaal 85%	Doelgroepbereik minimaal 85%

Toelichting maatregel

Doelgroepkinderen volgen maximaal een jaar lang extra dagdelen Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE). Het doel van VVE is de ontwikkeling van kinderen spelenderwijs te bevorderen en taalachterstanden weg te werken. Zo maken zij een goede start op de basisschool. We willen alle kinderen die dat nodig hebben VVE kunnen bieden.

Doelstelling 2	Leerlingen moeten aanspraak kunnen maken op leerlingenvervoer.				
Maatregel 2.1	We voeren het leerlingenvervoer uit. Zie ook programma 7.2				
Prestatie Indicator	Leerlingen binnen de doelgroep worden vervoerd naar school.				
	2015	2016	2017	2018	2019
		Klant-tevredenheids onderzoek: minimaal een 7,5	Klant-tevredenheids onderzoek: minimaal een 7,5	Klant-tevredenheids onderzoek: minimaal een 7,5	Klant-tevredenheids onderzoek: minimaal een 7,5

Toelichting maatregel

In mei 2015 is er een klanttevredenheidsonderzoek naar het leerlingenvervoer uitgevoerd in de regio Noord-Groningen. Het algemeen rapportcijfer was met een 7,8 gelijk aan 2014. We streven ernaar om in 2016 de kwaliteit en tevredenheid op tenminste hetzelfde niveau te houden. Jaarlijks wordt er een cliënttevredenheidsonderzoek uitgevoerd.

Doelstelling 3	We stimuleren de ontwikkeling van integrale kindcentra.				
Maatregel 3.1	Stimuleren ontwikkeling integrale kindcentra.				
Prestatie Indicator	Bijdrage aan Kennisplatform Kindvoorziening.				
	2015	2016	2017	2018	2019
	Actualiseren IHP	voorbereiden realisering IKC's	realisering 1 IKC	realisering 2 IKC's	

Toelichting maatregel

De afgelopen drie jaar heeft De Marne bijgedragen aan het Kennisplatform Kindvoorzieningen Noord-Groningen. Dit platform heeft in De Marne mede geleid tot initiatieven voor een kindcentrum in zowel Leens als Eenrum. Plannen hiervoor zijn in het IHP 2015 door de gemeenteraad vastgesteld. Ook in 2016 zullen wij de voorbereidingen treffen om in 2017 en 2018 een IKC te realiseren.

In welke documenten is relevant beleid vastgelegd?

Wetgeving

- Wet Ontwikkelingskansen door Kwaliteit en Educatie (OKE);
- Wet Kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen;
- Wet op het Primair Onderwijs;
- Wet op het Voortgezet Onderwijs;
- Leerplichtwet.

Beleidsdocumenten

- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente De Marne 2015;
- Verordening ruimte- en inrichtingseisen peuterspeelzalen gemeente De Marne 2011;
- Handhavingsbeleidsplan Kinderopvang en Peuterspeelzalen 2013;
- Geactualiseerd Integraal huisvestingsplan De Marne;
- Waddenmodel;
- Beleidsnotitie Doelgroepen bepaling en toeleiding VVE in de BMW gemeenten;
- Verordening leerlingenvervoer 2011.

Kengetallen

	2014	2015	2016
Aantal peuterspeelzalen	7	7	7
Aantal kinderdagverblijven	4	4*	4
Aantal buitenschoolse opvang	2	2*	2
Aantal gastouders	35	32*	nnb
Doelgroepbereik VVE	85,2%	nnb**	nnb

* Peildatum 1 juli 2015

** Doelgroepbereik VVE nog niet bekend ivm lopend jaar

Wat gaat het kosten?

Programma 5 Onderwijshuisvesting en educatie

Product (x € 1000)	rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Onderwijshuisvesting	naw.	naw.	681	1.078	577	590
Educatie	naw.	naw.	676	941	655	654
Saldo lasten	2.124	4.975	1.357	2.019	1.231	1.244
Onderwijshuisvesting	naw.	naw.	0	293	0	0
Educatie	naw.	naw.	47	22	22	22
Saldo baten	301	177	47	315	22	22
Saldo baten en lasten	-1.823	-4.798	-1.311	-1.704	-1.209	-1.222
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	258	0	0	0	4	4
Resultaat	-1.565	-4.798	-1.311	-1.704	-1.205	-1.218

Toelichting op reserves

Reserves die betrekking hebben op beleidsprogramma Onderwijshuisvesting en Educatie

Reserves	Begr 1-1- 2016	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1- 2017	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1- 2018	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1- 2019	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1- 2020
5: BR Peuterspeelzaalwerk	83			83			83	-4		79	-4		75
5: BR Gymlokaal Wehe den Hoorn	150			150			150			150			150
Totaal bestemmingsreserves	233			233			233	-4		229	-4		225

Incidentele lasten en baten

Incidentele lasten	2016	2017	2018	2019
Programma Onderwijshuisvesting en educatie				
Huisvesting peuterspeelzaalwerk		266		
Huisvesting openbaar basisonderwijs		311		
Huisvesting bijzonder basisonderwijs		78		
Incidentele baten	2016	2017	2018	2019
Programma Onderwijshuisvesting en educatie				
Huisvesting openbaar basisonderwijs		292		

Toelichting Incidentele lasten

Huisvesting Peuterspeelzaalwerk

In het kader van het IHP afschrijven van de boekwaarde van de kinderopvang te Eenrum.

Huisvesting openbaar basisonderwijs

In het kader van het IHP afschrijven van de boekwaarde van obs Solte Campe te Zoutkamp, en de obs Lydinge te Leens.

Huisvesting bijzonder basisonderwijs

In het kader van het IHP afschrijving van de boekwaarde van de cbs De Regenboog te Leens.

Toelichting incidentele baten

Huisvesting openbaar onderwijs

Betreft het totaal van de verwachte opbrengst verkopen van verschillende basisscholen.

4.6 Sport, kunst en cultuur

4.6.1 Sport

Inhoud van het deelprogramma Sport

Sporten is gezond. Niet alleen gezond voor lichaam en geest, maar je onderhoudt er ook je sociale contacten mee. We vinden sport dan ook belangrijk voor de sociale binding in de gemeente en voor het welbevinden van onze burgers. De gemeente De Marne biedt haar inwoners daarom, met speciale aandacht voor jeugd en ouderen, gevarieerde sport- en bewegingsactiviteiten aan.

Speerpunten collegeprogramma

Onderwerpen in het collegeprogramma	Terug te vinden in de begroting
Verbanden in en tussen de dorpen versterken.	We kijken samen met de inwoners hoe we onze burgers actief aan het sporten krijgen.

Overzicht deelprogramma

Wat willen we bereiken? / Wat gaan we daarvoor doen?
<p>De gemeente De Marne wil voor haar inwoners en derden een gemeente zijn waar het prettig recreëren en wonen is. Daarom bieden wij:</p> <ul style="list-style-type: none"> • diverse sportaccommodaties; • sportstimulering; • nieuwe initiatieven op het gebied van sport, onderwijs en welzijn; • ondersteuning van sportverenigingen; • hulp bij het leggen van verbindingen met andere organisaties.

Doelstelling 1	Het bevorderen van sportbeoefening in zowel georganiseerd als ongeorganiseerd verband.				
Maatregel	1. Beheren en onderhouden van sportaccommodaties (samen met gebruikers); 2. Inzetten van een buurt-sportcoach.				
Prestatie Indicator	Aantal deelnemers aan sport- en beweegactiviteiten groeit.				
	2015	2016	2017	2018	2019
	750	850	900	900	900

Toelichting maatregel

Sport en bewegen zijn populaire vormen van vrijetijdsbesteding. Dat heeft diverse positieve maatschappelijke effecten. Zo kan lichaamsbeweging een middel zijn voor integratie, gezondheidsbevordering, ontplooiing en zelfredzaamheid.

Doelstelling 2	Meer sportverenigingen vervullen een actieve, maatschappelijke rol. Daarmee leveren zij een positieve bijdrage aan de leefbaarheid in het dorp.				
Maatregel	Verzorgen binnen- en buitenschoolse activiteiten door buurt-sportcoach.				
Prestatie Indicator	Aantal verenigingen die een actieve maatschappelijke rol vervullen.				
	2015	2016	2017	2018	2019
	16	17	18	19	20

Toelichting maatregel

In 2014 ging in Leens de 'Open Club Leens' van start. Het doel hiervan is om samenwerking, versterking en kennisuitwisseling tussen verschillende verenigingen en organisaties te stimuleren. Ook in enkele andere dorpen zijn vergelijkbare initiatieven gestart. Het is van belang dit blijvend te bevorderen.

In welke documenten is relevant beleid vastgelegd?

- Integraal activiteitenplan 2014 (gezondheid, onderwijs, WMO/centrum voor jeugd , gezin en sport);
- Nota Lokaal gezondheidsbeleid 'Gezondheid, Welzijn en welbevinden .

Kengetallen

	2014	2015	2016
Gemeentelijke accommodaties in onderhoud gemeente:			
complex voor voetbal (excl. trapveldjes)	5	5	5
zwembad	1	1	1
gymnastiek lokalen / sporthallen	7	7	6

4.6.2 Kunst en cultuur

Inhoud van het deelprogramma Kunst en cultuur

Dit programma gaat over het opzetten en in stand houden van voorzieningen op het gebied van kunst en cultuur. Daaronder verstaan we ook sociaal-culturele voorzieningen die maatschappelijke participatie en de leefbaarheid in de dorpen vergroten.

Overzicht deelprogramma

Wat willen we bereiken? / Wat gaan we daarvoor doen!					
We willen een veelzijdige gemeente zijn waarin een stimulerend kunst- en cultuurklimaat heerst. Inwoners moeten er actief en passief kunnen deelnemen aan en gebruik maken van culturele, kunstzinnige en erfgoedactiviteiten en -voorzieningen.					

Doelstelling 1	Het culturele karakter van De Marne versterken en de sociale samenhang en leefbaarheid in dorpen bevorderen door sociaal-cultureel aanbod.				
Maatregel	Subsidiëren en verbinden van instellingen en activiteiten op gebied van kunst en cultuur, sociaal-cultureel werk en muziekonderwijs.				
Prestatie Indicator	Subsidiëren (sociaal-)culturele voorzieningen.				
	2015	2016	2017	2018	2019
		Subsidiëren kunst en cultuur			
		Subsidiëren sociaal-cultureel werk			
		Subsidiëren muziek-onderwijs			

Doelstelling 2	Een goede bibliotheekvoorziening bieden.				
Maatregel	Een bibliotheekvoorziening bieden die past binnen de taakstellende bezuinigingsopdracht.				
Prestatie Indicator	Een goede bibliotheekvoorziening bieden.				
	2015	2016	2017	2018	2019
		Uitvoeren			

Toelichting maatregel

In 2016 wordt de Bibliotheekvoorziening geactualiseerd volgens de nieuwe afspraken. Hiermee geven we invulling aan het Gronings bibliotheekconcept. Biblionet gaat samenwerken met andere organisaties, met burgers en met de gemeente. Belangrijk hierin is het verbinden van organisaties en mensen aan de bibliotheek.

In welke documenten is relevant beleid vastgelegd?

- Subsidieverordening De Marne 2011

Kengetallen

Omschrijving	2014	2015	2016
aantal toegekende subsidies kunst & cultuur en sociaal-cultureel	81	nnb	
aantal bibliotheekvoorzieningen	2	1	1

Wat gaat het kosten?

Programma 6 Sport, Kunst en Cultuur

Product (x € 1000)	rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Sport	967	741	729	676	648	643
Kunst en cultuur	483	408	216	213	218	211
Saldo lasten	1.450	1.149	945	889	866	854
Sport	56	46	46	46	46	46
Kunst en cultuur	59	1	1	1	1	1
Saldo baten	115	47	47	47	47	47
Saldo baten en lasten	-1.335	-1.102	-899	-842	-820	-808
Toevoeging reserves	27	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	15	9	18	18	9	9
Resultaat	-1.347	-1.093	-881	-824	-811	-799

Toelichting op reserves

Reserves	Begr 1-1-2016	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1-2017	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1-2018	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1-2019	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1-2020
6: BR Vervanging speeltoestellen	8			8			8			8			8
6: BR Tennisbaan Kloosterburen	14			14			14			14			14
6: BR Tennisbanen Ulrum													
6: BR NASB sportcoach	18	-9		9	-9								
6: BR Friciekosten bibliotheek	45	-9		36	-9		27	-9		18	-9		9
Totaal bestemmingsreserves	85	-18		67	-18		49	-9		40	-9		31

Incidentele lasten

Incidentele lasten	2016	2017	2018	2019
Programma Sport, kunst en cultuur				
NASB Sportcoach	9	9		
Gymlokaal Wehe den Hoorn	15			

Toelichting incidentele lasten

NASB sportcoach

Middelen uit de stimuleringsregeling Nationaal Plan Sport en Beweging in verband met bekostiging van activiteiten in de periode 2014-2017.

Gymlokaal Wehe den Hoorn

De exploitatiekosten van het gymlokaal (schoonmaak, energie) in Wehe-den Hoorn die voorheen in rekening werden gebracht komen voor rekening van de gemeente tot het moment dat duidelijkheid ontstaat over de bestemming of sloop. Deze kosten worden voor 2016 geraamd op k€15.

4.7 Sociaal Domein

Vd Brielweg Ulrum

4.7.1 Sociale Zaken en werk

Inhoud van het beleidsprogramma Sociale Zaken en werk

We begeleiden, door sociaal beleid uit te voeren, werkzoekenden en uitkeringsgerechtigden naar de arbeidsmarkt. Zij kunnen dan zelfstandig en zonder hulp van de overheid in hun eigen levensonderhoud voorzien. Voor inwoners die dat niet kunnen, zorgen we voor een financieel vangnet en maatschappelijke ondersteuning. We stimuleren zelfredzaamheid en actief meedoen in onze samenleving. Binnen dit programma valt ook de inburgering van nieuwkomers.

Speerpunten collegeprogramma

Onderwerpen in het collegeprogramma	Terug te vinden in de begroting
Uitvoering geven aan decentralisaties in het sociaal domein.	Doelstelling 1 en 2
Blijvend inzetten voor de meest kwetsbaren in onze samenleving.	Doelstelling 3

Overzicht programma

Wat willen we bereiken? / Wat gaan we daarvoor doen?
Onze inwoners kunnen door middel van werk duurzaam in hun eigen inkomen voorzien, bij voorkeur in onze eigen regio. We garanderen met voorzieningen een bestaansminimum voor inwoners die aantoonbaar niet in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien.

Doelstelling 1	We gaan de Participatiewet uitvoeren in samenhang met het totale sociale domein.				
Maatregel	Harmonisatie van de uitvoering van de Participatiewet voor de BMWG-gemeenten.				
Prestatie Indicator	Afspraken geïntegreerde dienstverlening.				
	2015	2016	2017	2018	2019
Vaststellen verordeningen implementatie plan en start uitvoering		Invoeren nieuwe uitvoering-structuur werk en inkomen	uitvoeren	uitvoeren	uitvoeren

Toelichting maatregel

In 2015 zijn taken op gebied van jeugd, zorg en participatie naar de gemeenten gegaan. We kunnen de afzonderlijke taken nu uitvoeren, maar we zoeken de onderlinge samenhang nog. De Participatiewet is in 2015 ingevoerd in de BMWG-gemeenten. Voor nieuwe klanten gold die wet per 1 januari 2015. Voor bestaande klanten werd de wet (inclusief de kostendelersnorm) op 1 juli 2015 ingevoerd. Voor 2016 wordt de uitdaging om de uitvoering van de Participatiewet voor de BMWG-gemeenten in samenhang uit te voeren:

1. door de invoering van een nieuwe uitvoeringstructuur werk en inkomen (Ability, Sociale Zaken en Werk Hoogeland en Werkplein Noord-Groningen) waarbij de kaders van het Strategisch beleidskader Werk en Inkomen d.d. maart 2015, in acht worden genomen;
2. door samen te werken in de arbeidsmarktregio Groningen (provincie Groningen en Noord-Drenthe). Onder die vlag valt ook het werkbedrijf en worden afspraken gemaakt over de realisatie van de afspraakbanen;
3. door binnen de samenwerking van de BMWG-gemeenten op zoek te gaan naar een geïntegreerde dienstverlening voor de domeinen Jeugd, Participatiewet en WMO.

Doelstelling 2	We komen tot een uitvoeringsstructuur werk en inkomen.				
Maatregel	We stellen het uitvoeringsplan vast en starten met de samenwerking BMW.				
Prestatie Indicator	<ul style="list-style-type: none"> Uitvoeren implementatieplan. 				
	2015	2016	2017	2018	2019
	Start samenwerking	Uitvoeren Implementatieplan	Uitvoeren en evalueren	Uitvoeren	Uitvoeren

Toelichting maatregel

De organisaties die taken uitvoeren voor de BMW-gemeenten op het gebied van werk en inkomen zijn ook de organisaties die betrokken zijn bij uitvoering van de Participatiewet. Het gaat dan om Ability, Sociale Zaken en Werk Hoogeland en Werkplein Noord-Groningen. In 2015 hebben de vier gemeenten de uitgangspunten voor de nieuwe uitvoeringsstructuur werk en inkomen en het strategisch beleidskader vastgesteld. De verwachting is dat in de loop van 2015 het implementatieplan voor de nieuwe uitvoeringsstructuur wordt vastgesteld (inclusief begroting voor 2016) en dat in 2016 met de uitvoering van het implementatieplan wordt gestart.

Doelstelling 3	We intensiveren het armoedebeleid.				
Maatregel	We gaan de beleidsregels en Pact voor Samenredzaamheid uitvoeren.				
Prestatie Indicator	<ul style="list-style-type: none"> Vaststellen beleidsregels Uitvoeren Pact voor Samenredzaamheid 				
	2015	2016	2017	2018	2019
	Vaststellen beleidsregels; Ontwikkelen activiteiten samen met organisaties	Verder ontwikkelen activiteiten en uitvoeren in samenwerking	Uitvoeren in samenwerking	Uitvoeren in samenwerking	Uitvoeren in samenwerking

Toelichting maatregel

In 2013 zijn we in samenwerking met de Cliëntenraad BMW gestart met de organisatie van een armoedeconferentie. Samen met alle organisaties en instellingen die in de BMW-gemeenten bezig zijn met armoede hebben we de mogelijkheden verkend. Dat heeft geleid tot een Pact voor Samenredzaamheid. Daarin delen we kennis en ontwikkelen we activiteiten. We zijn begonnen zogenaamde Eigen Kracht-café's te organiseren. Daarin ontmoeten burgers elkaar om thema's te bespreken en elkaar te ondersteunen. In 2015 is een eerste aanzet gemaakt voor de verbouw van groente en fruit. De opbrengst daarvan zal ten goede komen aan de burgers die afhankelijk zijn van bijv. de Voedselbank.

De raden van de BMW-gemeenten hebben in 2014 de kaders van het armoede- en minimabeleid vastgesteld en in 2015 is het minimabeleid van de vier gemeenten verder geharmoniseerd. Samen met alle aangesloten partijen gaan we in 2016 verder met de ontwikkeling van activiteiten om burgers die afhankelijk zijn van ondersteuning zo goed mogelijk te helpen. Met de beide kredietbanken (VKB en GKB) werken we aan preventie.

In welke documenten is relevant beleid vastgelegd?

- Participatiewet;
- Verordeningen op grond van de Participatiewet;
- Minima- en armoedebeleid;
- Pact voor Samenredzaamheid;
- Samenwerkingsovereenkomst SoZaWe Hoogeland;
- Uitgangspunten nieuwe uitvoeringsstructuur;

- Strategisch beleidskader Werk en Inkomen.

Kengetallen

Effect-indicatoren	2014	2015	2016
Groei uitkeringsbestand	10%	5%	10%
Cliënten die bemiddelbaar zijn	33,33%	30%	30%

Prestatie-indicatoren	Resultaat 2014	Streefwaarde 2015	Streefwaarde 2016
Doorlooptijd aanvraag - toekenning	2 weken	2 weken	2 weken
Doorlooptijd aanvraag -traject	2 weken	2 weken	2 weken
Inzet werkleer- en scholingsprogramma	33,33%	55%	50%

Kengetallen	Resultaat 2014	Streefwaarde 2015	Streefwaarde 2016
Cliënten in de Participatiewet	264	252	270
Plaatsingen in regulier werk	40	40	40
Bijz. bijstand chronisch ziekengehandicapten/CER	111	150	150
Toekenningen participatiefonds/minimabeleid	138	160	150
Individuele inkomens toeslag (Langdurigheid)	118	150	150
Cliënten in schuldhulpverlening			
<i>Budgetbeheerregeling</i>	69	80	70
<i>Crisissituaties</i>	0	5	2
<i>Spreekuurbezoek</i>	90	225	100
<i>Afgifte WSNP-verklaringen</i>	16	20	20
Deelname OGGZ-overleg	5	8	10

Wat gaat het kosten?

Programma 7 Sociaal domein, 7a Sociale zaken en Werk

Product (x € 1000)	rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Inkomensvoorzieningen	naw.	naw.	4.625	4.630	4.631	4.632
Reïntegratie	naw.	naw.	2.394	2.332	2.225	2.147
Ondersteuning	naw.	naw.	462	470	470	470
Saldo lasten	7.223	7.910	7.481	7.431	7.326	7.249
Inkomensvoorzieningen	naw.	naw.	3.598	3.607	3.607	3.607
Reïntegratie	naw.	naw.	0	0	0	0
Ondersteuning	naw.	naw.	20	20	20	20
Saldo baten	5.988	4.095	3.618	3.627	3.627	3.627
Saldo baten en lasten	-1.235	-3.815	-3.863	-3.805	-3.699	-3.622
Toevoeging reserves	18	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	68	56	0	0	0
Resultaat	-1.253	-3.747	-3.807	-3.805	-3.699	-3.622

Toelichting op reserves

Reserves die betrekking hebben op beleidsprogramma Sociale Zaken en werk

Reserves	Begr 1-1- 2016	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1- 2017	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1- 2018	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1- 2019	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1- 2020
7a: BR Participatie en reïntegratie	64	-56		8			8			8			8
Totaal bestemmingsreserves	64	-56		8			8			8			8

4.7.2 Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning

Inhoud van het beleidsprogramma Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning

Jeugd

Vanaf 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor alle vormen van jeugdhulp, van bescherming tot reclassering en van opvoedingsondersteuning tot geestelijke gezondheidszorg.

We willen dat de jeugd mogelijkheden krijgt om zich zo goed mogelijk te ontwikkelen. Jeugdigen moeten gezond en veilig kunnen opgroeien tot zelfstandige en evenwichtige volwassenen. Als ondersteuning, hulp of zorg nodig is, moet deze hulp zo vroeg mogelijk geboden worden, in de lichtste vorm, zo snel mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis. Wij willen bevorderen dat er vanuit de ouders, de school, de buurt en de samenleving aandacht voor en betrokkenheid bij de (zorg voor) jeugdigen is. Ruimte voor eigen verantwoordelijkheid en eigen kracht van jeugdigen en ouders staan hierbij voorop. Bij ernstige gedrags- of ontwikkelingsproblematiek moet er gespecialiseerde hulp in de buurt van het kind en de ouders zijn.

Wmo

Onze maatschappelijke ambitie, het wenkend perspectief, is dat zoveel mogelijk inwoners actief participeren. Ieder naar vermogen en op een manier die bij hen past – als vrijwilliger, ouder, buren, mantelzorger of professional. Mensen zijn actief op scholen, in de buurt, kerk of werkplaats of bij een vereniging of sportclub. Daarbij handelen we in ons doen en laten vanuit de volgende waarden:

- Gemeenschapszin: Wij hechten eraan dat mensen omzien naar elkaar;
- Participatie: Wij vinden het van belang dat inwoners deelnemen aan het sociale leven;
- Samenwerking: Wij werken samen (met inwoners, instellingen, bedrijven) vanuit een gezamenlijke maatschappelijke verantwoordelijkheid;
- Vertrouwen: Wij luisteren naar inwoners en geven ruimte aan professioneel handelen;
- Gelijkwaardigheid: Maatschappelijke instellingen zien wij als gelijkwaardige samenwerkingspartners;
- Verantwoordelijkheid: Wij vinden dat inwoners zoveel mogelijk zelf de regie over hun eigen leven moeten voeren;
- Toegankelijkheid: De toegang tot hulp is laagdrempelig en daarmee voor iedereen toegankelijk;
- Keuzevrijheid : Inwoners kunnen zoveel mogelijk kiezen voor hulp die bij hun situatie past.

In onze gemeente zijn de meeste inwoners zelfredzaam en nauw verbonden met de samenleving waaraan zij actief deelnemen. Wij zorgen samen met hen voor de inwoners die ondersteuning nodig hebben.

Speerpunten collegeprogramma

Onderwerpen in het collegeprogramma	Terug te vinden in de begroting
Sturen op integrale zorg (één gezin, één plan, één regisseur)	Doelstelling 1 t/m 3
Er zijn voldoende levensloopbestendige woningen	Doelstelling 6
Er zijn voldoende randvoorwaarden voor aangepast vervoer	Doelstelling 6
Ruimte geven aan kleinschalige zorginitiatieven	Doelstelling 4
Verbinden van mensen uit nabije omgeving aan degenen die zorg nodig hebben	Doelstelling 4

Onderwerpen in het collegeprogramma	Terug te vinden in de begroting
Ondersteuning van inwoners die beperkt kunnen participeren	Doelstelling: 5 en 7
Versterken van onderlinge verbanden binnen en tussen dorpen	Doelstelling 4
Zoeken naar creatieve oplossingen en nieuwe initiatieven ter bevordering van leefbaarheid van dorpen (vitaliteitscoördinator)	Doelstelling 4

Overzicht programma

Jeugd

Doelstelling 1	We treffen maatregelen om de eigen kracht van jeugdigen, ouders en hun sociale netwerk te versterken. Ook treffen we preventieve maatregelen die er voor zorgen dat zij zo weinig mogelijk specialistische ondersteuning nodig hebben.				
Maatregel 1.1	Jeugd- en jongerenwerk is georganiseerd met behulp van gespecialiseerde partij.				
Prestatie Indicator	Contractafspraken uitvoeren.				
	2015	2016	2017	2018	2019
		uitvoeren			

Toelichting doelstelling

We willen een kwalitatief goede leefomgeving voor kinderen en jongeren om in op te groeien. Kinderen en de gezinnen waarin ze groot worden, functioneren het beste in een gemeenschap: een sociale en pedagogische omgeving waarbinnen het goed opgroeien en opvoeden is. Voor 2016 maakt het jeugd- en jongerenwerk deel uit van het pakket aan diensten dat onder de basisondersteuning valt, waarbij we ons meer richten op preventief en resultaatgericht werken.

Doelstelling 2	We ondersteunen waar nodig ouders bij het opvoeden en jongeren bij het opgroeien .				
Maatregel 2.1	Het Centrum voor Jeugd en Gezin doorontwikkelen om de taken voor de basisondersteuning op een adequate manier uit te voeren.				
Prestatie Indicator	Uitvoeren beleidsplan jeugd.				
	2015	2016	2017	2018	2019
	Uitvoeren	Uitvoeren	Uitvoeren en evalueren		

Toelichting maatregel

Via het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) hebben jongeren toegang tot preventieve ondersteuning, lichte ondersteuning en intensieve ondersteuning. Het CJG stemt de ondersteuning af op de behoefte van de cliënt. In 2016 gaan we door met het optimaliseren van de werkwijze van het CJG. Dit doen we aan de hand van het vastgestelde Beleidsplan jeugd, zoals de gemeenteraad dat eind 2014 heeft vastgesteld.

Maatregel 2.2	Uitvoering verwijzindex Zorg voor Jeugd Groningen.				
Prestatie Indicator	Jongeren met meervoudige problematiek in beeld brengen d.m.v. signaleringen.				
	2015	2016	2017	2018	2019
	120	140			

Toelichting Maatregel

Als zorgprofessionals denken dat er sprake is van meervoudige problematiek kunnen zij dit signaleren in de Verwijsindex Zorg voor Jeugd Groningen (ZvJG). Het kan daarbij gaan om diverse opgroei- en opvoedingsproblemen. Naast de vroegtijdige signalering van hulpvragen is ZvJG bedoeld om de zorg te coördineren. Aansluiting op zo'n signaleringssysteem is verplicht. Daarnaast zijn er in 2014 en 2015 afspraken gemaakt tussen het CJG en het onderwijs over het gebruik van ZvJG. Uitvoering van deze afspraken moet ertoe leiden dat we deze jongeren in 2016 sneller en beter in beeld krijgen.

Maatregel 2.3	Terugdringen aantal voortijdig schoolverlaters.				
Prestatie Indicator	Aantal vroegtijdig schoolverlaters neemt af.				
	2015	2016	2017	2018	2019
	15 (=1,9%)	1,8%	1,7%	1,6%	1,5%

Toelichting Maatregel

Sinds een aantal jaren werkt De Marne samen met de andere zes Noord-Groninger gemeenten om het aantal voortijdig schoolverlaters (vsv'ers) terug te dringen. We willen vsv'ers weer naar school of aan het werk laten gaan. Deze gezamenlijke aanpak werpt z'n vruchten af. Het aantal vsv'ers is al enkele jaren op een laag niveau. Veel leerlingen die nu dreigen uit te vallen, hebben te maken met complexe problemen. Desondanks zetten we in op een verdere daling van het aantal vsv'ers.

Doelstelling 3	We zorgen voor passende hulp voor ouders en jongeren die intensieve zorg en bescherming nodig hebben.				
Maatregel	De gemeente voert de intensieve ondersteuning van jeugdhulp uit.				
Prestatie Indicator	We geven opdracht aan de RIGG om de flexibele en intensieve ondersteuning in te kopen en het zorggebruik te monitoren.				
	2015	2016	2017	2018	2019
	Uitvoeren en monitoren	Uitvoeren en monitoren	Uitvoeren en monitoren		

Toelichting maatregel

Niet alle ontwikkelings- en opvoedvragen van kinderen kunnen in de eigen leefomgeving worden opgelost. Sommige complexe problemen vragen om gespecialiseerde hulp of intensievere zorg. Vanwege de specialistische aanpak en de geringe aantallen gezinnen die hierbij betrokken zijn, koopt de Regionale Inkooporganisatie Groninger Gemeenten (RIGG) deze zorg in voor alle 23 Groninger gemeenten.

Wmo

Doelstelling 4	Bevorderen van sociale samenhang (in relatie tot leefbaarheid) van dorpen, met als gewenst resultaat een sterk zelf organiserend vermogen van inwoners.				
Maatregel 4.1	Werkplan Vitaliteit uitvoeren, faciliteren van initiatieven van inwoners en het mogelijk maken van uitwisseling van informatie tussen dorpen, maatschappelijke partners en overheid.				
Prestatie Indicator	Realisatie van werkplan Vitaliteit.				
	2015	2016	2017	2018	2019
		Uitvoeren	Uitvoeren		

Maatregel 4.2	Woon- en Leefbaarheidsmonitor uitvoeren .				
Prestatie Indicator	Uitvoering van het Werkplan Woon- en Leefbaarheidsmonitor 2016.				
	2015	2016	2017	2018	2019
		uitvoeren	Uitvoeren		

Maatregel 4.3	Steunpunt vrijwilligerswerk De Marne & Winsum.				
Prestatie Indicator	Wij brengen vraag en aanbod van vrijwilligerswerk bij elkaar en we ondersteunen vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties met informatie en advies. Aantal bemiddelingen (De Marne en Winsum samen):				
	2015	2016	2017	2018	2019
	200	200	200	200	200

Maatregel 4.4	Faciliteren van bewonersinitiatieven en netwerken van onderlinge hulp binnen het project Noabers (2015-2017) middels advies, informatie-uitwisseling en cofinanciering.				
Prestatie Indicator	Aantal faciliteringstrajecten:				
	2015	2016	2017	2018	2019
	5	7	7		

Toelichting doelstelling

De Marne is een gemeente met van oudsher een goede sociale samenhang. Toch zijn er ook groepen kwetsbaar, bijvoorbeeld omdat ze geen aansluiting bij netwerken hebben of verminderd zelfredzaam zijn. Door de veranderende bevolkingssamenstelling, het verdwijnen van voorzieningen en afname van het aantal vrijwilligers staat de leefbaarheid onder druk.

Doelstelling 5	Inwoners hebben de mogelijkheid om zelfstandig, gezond en sociaal te participeren in de samenleving.				
Maatregel 5.1	Welzijnswerk inzetten, als onderdeel van de basisondersteuning.				
Prestatie Indicator	Uitvoeren van het jaarplan welzijnswerk.				
	2015	2016	2017	2018	2019
		uitvoeren			

Maatregel 5.2	Faciliteren van ontmoetingspunten door middel van beschikbaar stellen van een activiteitensubsidie.				
Prestatie Indicator	Aantal verzelfstandigde ontmoetingspunten:				
	2015	2016	2017	2018	2019
	4	4	4	4	4

Toelichting maatregel

Welzijnswerk

Eind 2015 lopen de contracten van het welzijnswerk af. In 2016 worden de nieuwe contracten voor basisondersteuning, waar het welzijnswerk onder valt, uitgevoerd.

Ontmoetingspunten

Vanaf 2016 functioneren de ontmoetingspunten zelfstandig. De financiering loopt niet meer via de welzijnsorganisatie, maar het ontmoetingspunt vraagt zelf subsidie aan.

Doelstelling 6	Kwetsbare burgers zijn in staat om zo lang mogelijk zelfstandig in hun eigen omgeving te functioneren en deel te nemen aan het maatschappelijk verkeer.				
Maatregel 6.1	Inzet ketenpartners en zorgloket voor het bieden van algemene en individuele ondersteuning.				
Prestatie Indicator	Jaarlijkse kwaliteitsmeting Wmo.				
	2015	2016	2017	2018	2019
		uitvoeren			

Toelichting maatregel

Sinds 2015 kennen de BMW-E-DAL-gemeenten huishoudelijke ondersteuning niet meer toe in de vorm van uren, maar stellen zij vast wat het resultaat van die ondersteuning moet zijn. Op basis van de ervaringen in 2015 (van cliënten, gemeenten en leveranciers) stellen we daar waar nodig de afspraken met de leveranciers van huishoudelijke ondersteuning bij voor 2016. De convenanten lopen tot eind 2016, waardoor we in 2016 ook moeten bepalen hoe we daarna verder gaan. Vanwege de bezuinigingen vanuit het rijk op de huishoudelijke hulp hebben veel Nederlandse gemeenten hun beleid op huishoudelijke hulp aangepast. Jurisprudentie moet de komende tijd uitwijzen welke beleidsruimte gemeenten precies hebben.

Maatregel 6.2	Afstemming met lokale partners op het terrein van wonen, welzijn en zorg.				
Prestatie Indicator	Uitwisseling van informatie, relevant voor monitoren en signalering ten behoeve van de voorraad woningen met zorg.				
	2015	2016	2017	2018	2019
		uitvoeren			

Toelichting maatregel

Dit betreft het overleg met de Zonnehuisgroep Noord over de voorraad woningen met zorg, waarbij 2-jaarlijks ook gegevens van andere aanbieders gemonitord worden.

Doelstelling 7	De gemeente biedt een vangnet voor inwoners die tijdelijk niet zelfredzaam zijn en/of zorg mijden.				
Maatregel	Ketenpartners inzetten (o.a. maatschappelijk werk/partners netwerk Openbare Geestelijke GezondheidsZorg (OGGZ) en integrale werkwijze hanteren.				
Prestatie Indicator	Afspraken met ketenpartners nakomen.				
	2015	2016	2017	2018	2019
		uitvoeren			

Toelichting maatregel

De maatschappelijke ondersteuning van individuele inwoners verloopt veelal langs verscheidene wetten en loketten. In 2016 werken we, onder de noemer Integrale Toegang Sociaal Domein, verder aan de integratie hiervan.

Doelstelling 8	We geven op een effectieve en efficiënte manier invulling aan de decentralisaties.				
Maatregel	<ul style="list-style-type: none"> • Continuïteit van de nieuwe zorgtaken regelen • Wmo beleidsplan uitvoeren 				
Prestatie Indicator	Decentralisatie AWBZ naar de Wmo uitvoeren				
	2015	2016	2017	2018	2019
	uitvoeren	uitvoeren	uitvoeren	uitvoeren	uitvoeren

Toelichting maatregel

In 2015 hebben we allerlei taken van het rijk overgenomen. Voor deze nieuwe zorgtaken hebben we contracten gesloten met diverse partijen. Dit hebben we gedaan volgens het Ommelander Samenwerkingsmodel, dat een samenwerking met elf andere Groninger gemeenten inhoudt.

In welke documenten is relevant beleid vastgelegd?

- Wet op de jeugdzorg;
- Beleidsplan en Verordening jeugdhulp BMW-gemeenten 2015-2018;
- Samenwerkingsconvenant Centrum voor Jeugd en Gezin Noord-Groningen;
- Visie op het sociale domein, BMW gemeenten;
- Startnota 3D BMW gemeenten;
- Wmo beleid 2015-2018 BMW-gemeenten;
- Nadere regels en besluit maatschappelijke ondersteuning 2015 BMW gemeenten;
- Verordening Maatschappelijke Ondersteuning De Marne 2015;
- Jaarplan OGGZ 2014 BMW gemeenten;
- Subsidieverordening gemeente De Marne;
- Integraal Beleidskader Krimp en Leefbaarheid;
- Woon- en leefbaarheidsplan De Marne;
- Nota lokaal gezondheidsbeleid "Gezondheid, Welzijn en Welbevinden" 2013-2017;
- Samenwerken aan leefbare dorpen, visie en praktische uitgangspunten voor burgerparticipatie in de gemeente De Marne;
- Project- en werkplan Woon & Leefbaarheidsmonitor;
- Project- en werkplan Noabers (2014-2016);
- Procesplan Vitale Dynamiek;

Wat gaat het kosten?

Programma 7 Sociaal domein, 7b Jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning

Product (x € 1000)	rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Algemene voorzieningen/basisondersteuning	naw.	naw.	1.739	1.712	1.697	1.696
Individuele voorzieningen/maatwerk	naw.	naw.	6.133	5.823	5.651	5.634
Saldo lasten	2.985	4.259	7.872	7.535	7.349	7.330
Algemene voorzieningen/basisondersteuning	naw.	naw.	149	149	149	149
Individuele voorzieningen/maatwerk	naw.	naw.	120	120	120	120
Saldo baten	187	95	269	269	269	269
Saldo baten en lasten	-2.798	-4.164	-7.603	-7.267	-7.080	-7.061
Toevoeging reserves	165	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	16	105	0	0	0	0
Resultaat	-2.947	-4.059	-7.603	-7.267	-7.080	-7.061

Toelichting op reserves

Reserves die betrekking hebben op beleidsprogramma Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning

Reserves	Begr 1-1- 2016	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1- 2017	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1- 2018	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1- 2019	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1- 2020
7b: BR-WMO huishoudelijke hulp	25			25			25			25			25
7b: BR-WMO uitvoeringskosten	35			35			35			35			35
7b: BR Uitvoeringskosten drie transities	17			17			17			17			17
Totaal bestemmingsreserves	77			77			77			77			77

Incidentele lasten

Incidentele lasten	2016	2017	2018	2019
Programma Sociaal domein - Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning				
HHT	103			
Informele zorg	7			
Gezond in de stad	21	21		
Marketing Sociaal Domein	5			
Integratie vluchtelingen	5			

Toelichting incidentele lasten

HHT

De middelen Huishoudelijke Hulp Toelage (HHT) wordt aan de gemeente voor 2 jaar (2015 - 2016) beschikbaar gesteld voor het stimuleren van de vraag naar huishoudelijke hulp, ten einde zoveel mogelijk volwaardige werkgelegenheid te behouden.

Informele zorg

Dit zijn de kosten van het project 'Noabers' wat gaat over het versterken van de netwerken van informele zorg.

Gezond in de stad

Het project Gezond in de stad duurt 3 jaar (2015 - 2017).

Marketing Sociaal Domein

In de eerste helft van 2016 wordt er een zorgmarkt georganiseerd in De Marne. Om de organisatie hiervan mogelijk te maken is een bedrag van k€ 5 beschikbaar gesteld.

Integratie vluchtelingen

Om de integratie van deze groep mensen te faciliteren wordt k€ 5 ingezet.

4.8 Milieu

Inhoud van het beleidsprogramma Milieu

Samen met anderen werkt de gemeente aan een leefomgeving en een milieu waarin ook toekomstige generaties goed kunnen leven. Dat doen we door duurzaam te investeren in bodem, water, lucht en natuur, in duurzame energiebronnen en door minder energie te gebruiken. Onze ambities staan in het Klimaatbeleidsplan. We voeren ons beleid volgens dat plan uit. Daarnaast doet de gemeente haar wettelijke milieutaken. Die bestaan uit het voorkomen, beperken en terugdringen van hinder en vervuiling.

Maatschappelijke ontwikkeling

De Marne is een milieu- en energiebewuste gemeente waarin huidige en toekomstige generaties inwoners, bedrijven en bezoekers een goede kwaliteit van leven, werken en vertoeven ervaren.

Speerpunten collegeprogramma

Onderwerpen in het collegeprogramma	Terug te vinden in de begroting
Ingezet beleid uitvoeren	Doelstelling 1 t/m 6

Overzicht programma

Wat willen we bereiken? / Wat gaan we daarvoor doen!
We willen onze burgers een gezond en veilig leven bieden in een aantrekkelijke leefomgeving te midden van een vitale natuur. De mondiale biodiversiteit moet onaangetast blijven en natuurlijke hulpbronnen mogen we niet uitputten. Daarvoor gaan we ons klimaatbeleid verder uitvoeren en hinder en vervuiling voorkomen, beperken en terugdringen.

Doelstelling 1	Kosten van de (afval)waterketen structureel verlagen (thema Ketenbeheer).				
Maatregel	De (afval)waterketen beter beheeren.				
Prestatie Indicator	Plannen uitvoeren en opstellen.				
	2015	2016	2017	2018	2019
		Afvalwaterbeleidsplan BMWE/NZV uitvoeren			
		Uitvoeringsplan 2017- 2026 opstellen			

Toelichting maatregel

Met het Bestuursakkoord Water hebben rijk, gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven met elkaar afgesproken dat zij de kosten van de (afval)waterketen structureel gaan verlagen. Door het Afvalwaterbeleidsplan en het Uitvoeringsplan riolering uit te voeren, richten we de afvalwaterketen doelmatiger in. We stemmen riolering en zuivering beter op elkaar af en we gaan beter meten en monitoren. In samenwerking met marktpartijen gaan we innovatieve technieken toepassen.

Doelstelling 2	Samenwerking tussen gemeenten onderling en tussen gemeenten en Waterschap intensiveren (thema Samen Sterker).				
Maatregel	Kennis en capaciteit van andere gemeenten en het Waterschap gebruiken.				
Prestatie Indicator	Plannen uitvoeren en opstellen.				
	2015	2016	2017	2018	2019
	Deelnemen aan het Waterteam BMW/NZV	Afvalwaterbeleidsplan BMW/NZV uitvoeren	Deelnemen aan het Waterteam BMW/NZV	Deelnemen aan het Waterteam BMW/NZV	Deelnemen aan het Waterteam BMW/NZV
		Uitvoeringsplan riolering 2017-2026 opstellen			

Toelichting maatregel

De samenwerking tussen gemeenten en tussen gemeenten en het Waterschap kan beter. We moeten vooral slimmer gebruik maken van elkaars kennis en capaciteit. Met het uitvoeren van het Afvalwaterbeleidsplan en het Uitvoeringsplan riolering geven we vorm aan die samenwerking. Dit moet leiden tot beter riool- en zuiveringsbeheer. Een voorbeeld daarvan is het gezamenlijk onderhoud van gemalen.

Doelstelling 3	Kosten van het rioolstelsel verlagen (thema Maatschappelijke Trends).				
Maatregel	Gebruik maken van de meest actuele inzichten in de bevolkingssamenstelling, technieken, marktwerking en lozingsgedrag.				
Prestatie Indicator	Plannen uitvoeren en opstellen.				
	2015	2016	2017	2018	2019
		Afvalwaterbeleidsplan BMW/NZV uitvoeren			
		Uitvoeringsplan riolering 2016 uitvoeren			
		Uitvoeringsplan riolering 2017-2026 opstellen			

Toelichting maatregel

Het rioolstelsel zoals we dat nu kennen is tientallen jaren geleden aangelegd. De maatschappij is sindsdien behoorlijk veranderd. Zo is de bevolking heel anders samengesteld, zijn er allerlei nieuwe technieken en zit afvalwater vol met grondstoffen die inmiddels heel waardevol zijn geworden. Door rekening te houden met deze actuele maatschappelijke trends kunnen we de kosten van het rioolstelsel verlagen.

Doelstelling 4	Kwalitatief goede begraafplaatsen aanbieden.				
Maatregel	1. Uitvoering beleidsplan Begraven 2. Opstellen Kwaliteitsplan Begraafplaatsen				
Prestatie Indicator	Hanteren van de beeldkwaliteitsnorm				
	2015	2016	2017	2018	2019
		Opstellen beeldkwaliteitsplan begraafplaatsen			

Doelstelling 5	Afvalinzameling, -preventie en -hergebruik verder optimaliseren.				
Maatregel	1. Uitvoeren Afvalbeleidsplan 2011- 2016 ; 2. Opstellen afvalbeleidsplan 2017-2021; 3. Inzamelen huishoudelijk afval door B.V. Groningen Milieu; 4. Afvalstromen monitoren; uitkomsten vergelijken met andere gemeenten; 5. Afvalinzameling, -preventie en -hergebruik aanpassen aan landelijke doelstellingen(Landelijk Afvalbeheerplan; LAP2); 6. Uitvoeren van het zwerfafvalplan 2015-2022; 7. Voorlichting geven over afvalpreventie met een (twee)maandelijkse nieuwsbrief in dorpskrantjes en met publicaties op de website.				
Prestatie Indicator	Aanbod van afval beperken.				
	2015	2016	2017	2018	2019
Percentage gescheiden afval	58%	62%	65%	67%	70%
tonnen afval per jaar	5800	5600	5400	5400	5400
tonnen kunststof door nascheiding	145	147	149	151	153

Doelstelling 6	Het Klimaatbeleidsplan uitvoeren.				
Maatregel	1. Uitvoeren van de Energievisie Leens => energiebesparende maatregelen voor het gemeentehuis en het zwembad uitvoeren; 2. Kansen op gebied van klimaatbeleid en duurzaamheid zoveel als mogelijk integraal meenemen bij alle nieuwe ontwikkelingen.				
Prestatie Indicator	Plannen en maatregelen uitvoeren.				
	2015	2016	2017	2018	2019
		Energiebesparende maatregelen gemeentehuis en zwembad treffen			

Toelichting maatregel

Energievisie Leens. Er is onderzoek gedaan naar energiebesparende en duurzame maatregelen voor het gemeentehuis, het zwembad en de sporthal in Leens. Deze maatregelen staan in de Energievisie Leens. Op basis van die visie nemen wij in 2016 een definitief besluit over de realisatie van de houtgestookte cv-ketel, die bedoeld is voor het gemeentehuis/GKC en het zwembad. De voorgestelde energiebesparende maatregelen voor het zwembad zijn in 2015 reeds uitgevoerd.

De Marne Duurzaam verlicht. De toelichting op deze maatregel staat in programma 3 Verkeer en vervoer, doelstelling 4.

In welke documenten is relevant beleid vastgelegd?

- Klimaatbeleidsplan 2013 – 2020, Grenzeloos CO2 neutraal!! (2013);
- De Marne duurzaam verlicht, beleidsplan Openbare verlichting; raad december 2009;
- Afvalwaterbeleidsplan gemeenten Bedum, De Marne, Winsum en Eemsmond en waterschap Noorderzijlvest 2014-2018;
- Grondwaterbeheerplan gemeenten Bedum, De Marne, Winsum en Eemsmond 2013;
- Verordening lijkbezorgingsrechten (jan. 2014);
- Afvalbeleidsplan 2011-2016;
- Uitvoeringsplan afvalbeleid 2011-2016.

Wat gaat het kosten?

Programma 8 Milieu

Product (x € 1000)	rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Begraven	390	354	324	316	320	316
Milieu	87	78	71	70	71	71
Vuilverwerking	1.751	1.150	1.186	1.186	1.186	1.186
Riolering	1.976	1.539	1.535	1.628	1.630	1.634
Saldo lasten	4.204	3.121	3.115	3.200	3.207	3.207
Begraven	163	140	143	143	143	143
Milieu	0	0	0	0	0	0
Vuilverwerking	1.698	1.396	1.443	1.443	1.443	1.443
Riolering	1.825	1.810	1.869	1.868	1.868	1.868
Saldo baten	3.686	3.346	3.455	3.453	3.453	3.453
Saldo baten en lasten	-518	225	340	253	246	246
Toevoeging reserves	663	253	181	0	0	0
Onttrekking reserves	1.156	0	5	5	5	5
Resultaat	-25	-28	164	258	251	251

Toelichting afwijking 2015 versus 2014 op het product vuilverwerking

Lasten

Bij de jaarrekening 2014 is op verzoek van de accountant de bestemmingsreserve afvalstoffenheffing opgeheven. Tegelijkertijd is voor hetzelfde bedrag een voorziening gevormd. Het vormen van de voorziening (dotatie) wordt tot de kosten van het product gerekend. Dit is dan ook de reden dat de kosten in 2014 €k 600 afwijken t.o.v. 2015.

Baten

Bij de jaarrekening 2014 is zowel de afrekening over 2013 als de periodieke vergoeding van het jaar 2014 ontvangen van Nedvang. Zowel de afrekening 2013 als de periodieke vergoedingen komen hoger uit dan begroot. Dit verklaart grotendeels het verschil in opbrengsten tussen het jaar 2014 en 2015.

Toelichting op reserves

Bedragen in k€

Reserves	Begr 1-1- 2016	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1- 2017	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1- 2018	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1- 2019	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1- 2020
8: BR Klimaatbeleid	70	-5		65	-5		60	-5		55	-5		50
Totaal bestemmingsreserves	70	-5		65	-5		60	-5		55	-5		50
AR GRP 2014-2018	-181		181										
Totaal Algemene reserve	-181		181										

4.9 Leefomgeving

Inhoud van het beleidsprogramma Leefomgeving

De gemeente De Marne heeft bijzondere kenmerken die bescherming genieten. Het bijzondere landschap van de Marne is ons visitekaartje en maakt het aantrekkelijk om hier te wonen en te recreëren. Tegelijkertijd moeten we niet uit het oog verliezen dat er binnen de gemeentegrenzen ook gewerkt moet worden. Dit vraagt voortdurend om afweging van verschillende belangen. Het resultaat van deze afweging vertalen we in diverse beleidsdocumenten. De basis hiervoor is vastgelegd in de Structuurvisie De Marne.

Maatschappelijke ontwikkeling

Versterken van de economische structuur, behoud van landschappelijke waarden en dorpsstructuren en een goede bereikbaarheid hebben een positieve invloed op welvaart en welzijn. Krimp, vergrijzing en ontgroening zijn belangrijke aandachtspunten en vragen niet alleen inzet van de gemeente, maar ook die van de inwoners, andere overheden, maatschappelijke instellingen en bedrijven. Hoe wij hiermee omgaan staat in het Integraal beleidskader Krimp & Leefbaarheid en is nader uitgewerkt in het Woon- en Leefbaarheidsplan. Ook de gebiedsontwikkeling Lauwersoog/Lauwersmeer maakt deel uit van onze strategie. In de Krimpparagraaf 4.8 van deze begroting gaan we uitvoeriger in op de demografische ontwikkelingen en de gevolgen daarvan.

Speerpunten collegeprogramma

Onderwerpen in het collegeprogramma	Terug te vinden in de begroting
Conform de structuurvisie richting geven aan ruimtelijke ontwikkelingen.	doelstelling 1
Via het Woon- en Leefbaarheidsplan krijgen innovatie en ontwikkeling een impuls.	doelstelling 2
Doorgaan met het uitvoeren van structurele opgaven en het oppakken van nieuwe initiatieven.	doelstelling 3

Overzicht programma

Wat willen we bereiken? / Wat gaan we daarvoor doen!
Zorgdragen voor een goede fysieke leefomgeving.

Doelstelling 1	Uitvoeren van de Structuurvisie.				
Maatregel	1. Beoordelen van initiatieven met een ruimtelijke impact; 2. Initiëren/regisseren van ruimtelijke ontwikkelingen zodra zich hiervoor kansen voordoen.				
Prestatie Indicator	Opstellen van een ruimtelijke visie voor Wehe-den Hoorn en een uitvoeringsprogramma voor Ulrum.				
	2015	2016	2017	2018	2019
	Vorbereiden	Uitvoeren	Voltooien		

Toelichting maatregel

Op 28 januari 2014 heeft de gemeenteraad een nieuwe structuurvisie vastgesteld. Daarin staat op hoofdlijnen het ruimtelijk beleid voor ongeveer de komende vijftien jaar.

De structuurvisie is een belangrijke onderlegger bij de actualisering van bestemmingsplannen en de beoordeling van initiatieven met een ruimtelijke impact. Daarnaast wordt invulling gegeven aan ruimtelijke kansen zodra zich hiervoor een gelegenheid voordoet.

De gemeente De Marne is steeds minder de traditionele overheid die plannen maakt en van bovenaf oplegt. Burgers en collectieven van burgers krijgen ruim baan voor initiatieven.

Bovendien heeft De Marne te maken met krimp. Gezien deze snel veranderende context was de vorige structuurvisie uit 2000 aan vervanging toe.

In 2015 zijn we begonnen om samen met de inwoners een stedenbouwkundig plan op te stellen voor Ulrum en Wehe-den Hoorn. Het plan in Ulrum is nagenoeg klaar en zal in 2016 een vervolg krijgen met een uitvoeringsprogramma. Het planvormingsproces in Wehe-den Hoorn is nog in volle gang.

Doelstelling 2	Uitvoeren van het Woon- en Leefbaarheidsplan.				
Maatregel	1. Uitvoering geven aan het Programma Krimp en Leefbaarheid; 2. Herstructurering van de woningvoorraad.				
Prestatie Indicator	N. v. t.				
	2015	2016	2017	2018	2019
		Uitvoeren			

Toelichting maatregel

De beleidsuitgangspunten van het Woon- en Leefbaarheidsplan zijn vertaald in concrete acties die zijn vastgelegd in het Programma Krimp en Leefbaarheid. De Krimpparagraaf 4.8 van deze begroting gaat hier uitvoeriger op in. Hier beperken we ons tot het thema wonen.

Herstructurering woningvoorraad

De huidige woningvoorraad van De Marne voldoet niet aan de verwachte toekomstige bevolkingsopbouw. Er zijn te veel woningen en bovendien zijn dat vaak niet de woningen waar behoefte aan is. De gemeente heeft haar regierol op het vlak van volkshuisvesting opgepakt door met haar partners afspraken te maken over aanpassing van de woningvoorraad.

Gezien de aardbevingsproblematiek gaat voorraadbeheer niet alleen over aantallen en soorten huizen. Waar ingrepen vanuit het Woon- en Leefbaarheidsplan aan de orde zijn, wordt meteen gezocht naar een combinatie met maatregelen die de Nationaal Coördinator Groningen aanstuurt. Die zijn gericht op versterking en schadeherstel, maar ook op economische en sociale dynamiek.

Een belangrijke partner voor wat betreft de sociale woningvoorraad is Woningstichting Wierden en Borgen. Zij heeft binnen haar Strategisch Voorraadbeheer (SVB) meerjarenplannen gemaakt voor sloop, nieuwbouw en het opplussen van haar woningvoorraad. Voor 2016 zijn daarvoor concrete doelstellingen geformuleerd. De gemeente trekt actief op met Wierden en Borgen om de maatregelen in 2016 te realiseren.

Om de particuliere woningen te verbeteren zijn we bezig met het project Particuliere woningverbetering en het project Deel&Ulrum. Beide projecten stimuleren particulieren om hun woning bij de tijd te houden. Aan het overaanbod van particuliere woningen kunnen we bijna niets doen. De enige mogelijkheid die we hebben is om met het project Particuliere woningverbetering (te ver) verkrotte woningen uit de markt te halen, maar om grote aantallen gaat dat niet.

Doelstelling 3	Uitvoeren van gebiedsgerichte ruimtelijke ontwikkeling.				
Maatregel	1. Opbouwen en onderhouden van samenwerkingsverbanden mede in relatie tot fondsenwerving; 2. Uitvoeren van de ontwikkeling van Lauwersoog/Lauwersmeer (PROLoog); 3. Uitvoering geven/meewerken aan diverse overige projecten.				
Prestatie Indicator	Samenwerkingsverbanden opbouwen en projecten uitvoeren				
	2015	2016	2017	2018	2019
		Uitvoeren			

Toelichting maatregel

Samenwerking en fondsenwerving

Wij nemen deel aan regionale samenwerkingsverbanden op het gebied van plattelandsontwikkeling en gebiedsontwikkeling. Daar gaan we In 2016 mee door. Juist in tijden van schaarse middelen is samenwerking essentieel om tot succes te kunnen komen.

In de komende jaren blijven diverse fondsen beschikbaar voor gebiedsontwikkeling. Uit het Waddenfonds kan nog jaren worden geput. Daarbij zal de gemeente ook in de toekomst blijven meebetalen aan projecten, omdat de meeste fondsen voor gebiedsontwikkeling rond Lauwersoog en het Lauwersmeer (PROloog) cofinanciering verplicht stellen.

Lauwersoog/Lauwersmeer

We werken verder aan de gebiedsontwikkeling rond Lauwersoog en het Lauwersmeer. Dit kent twee ontwikkelingspijlers die elkaar onderling versterken. Enerzijds de visserijsector, anderzijds recreatie en toerisme. In programma 9 A staat meer informatie over het project PROloog.

Overige projecten

De gemeente werkt actief mee aan de voorbereiding en of uitvoering van diverse projecten, bijvoorbeeld Kiek over Diek, Waddenwandelen en onderzoeken naar de herbestemming van panden. Deze projecten houden direct verband met onze inspanningen rond Lauwersoog en Lauwersmeer.

Doelstelling 4	Belangen van onze burgers in relatie tot de gaswinningsproblematiek zo goed mogelijk behartigen.				
Maatregel	Organiseren van een adequate gemeentelijke vertegenwoordiging in relatie tot de gaswinningsproblematiek.				
Prestatie Indicator	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ten aanzien van de gaswinningsproblematiek is een adequate vertegenwoordiging gerealiseerd; 2. Uitvoering geven aan het meerjarenprogramma voor een Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen en het bijbehorende uitvoeringsprogramma 2016. 				
	2015	2016	2017	2018	2019
		Uitvoeren			

Toelichting maatregel

Onze gemeente is steeds meer betrokken bij de problemen rond de gaswinning in Noord-Groningen. Het aantal schademeldingen stijgt. De NAM en het Centrum voor Veilig Wonen (CVW) hebben inmiddels ca. 1000 meldingen ontvangen. Elf Ommelandse gemeenten werken samen om de regie te houden bij deze problematiek. De gemeente De Marne investeert hierbij extra in krimp en leefbaarheid, toekomstperspectief en gebiedsregie en interne coördinatie en afstemming. Om de belangen van De Marne adequaat te vertegenwoordigen heeft de raad om 23 juni 2015 besloten 2 fte extra beschikbaar te stellen. De kosten hiervan worden naar verwachting gedekt door een compensatieregeling voor kosten die de gemeenten hebben gemaakt en nog gaan maken.

De Marne voert een tweesporenbeleid. Het eerste spoor heeft betrekking op:

1. Uitvoeren schadeherstel;
2. Borgen van (persoonlijke) veiligheid;
3. Uitvoeren van regelingen rond de waarde van woningen (Dialogtafel en Centrum voor Veilig Wonen).

Het tweede spoor heeft betrekking op de Nationaal Coördinator Groningen (NCG). Deze heeft als doelstelling:

1. Groningen veilig en leefbaar maken, gelet op de gevolgen van de gaswinning;
2. Bewoners de zorg uit handen nemen bij ingrijpende versterkingsmaatregelen;
3. Heldere procedure ontwikkelen voor het oplossen van conflicten over bijvoorbeeld afhandeling van schade.

Als leidraad voor de NCG is er in 2015 gewerkt aan de opstelling van een meerjarenprogramma voor een Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen. Concrete acties die in 2016 moeten worden uitgevoerd worden eind 2015 vastgelegd in een uitvoeringsprogramma. Het aardbevingsgebied is hiervoor verdeeld in verschillende regio's. De gemeente De Marne werkt hierbij nauw samen met de gemeenten Eemsum, Delfzijl, Appingedam en Loppersum (MEDAL).

Doelstelling 5	Op een adequate wijze uitvoeren van wettelijke taken op gebied van ruimtelijke ontwikkeling, vergunningverlening en handhaving.				
Maatregel	<ol style="list-style-type: none"> 1. Actualiseren van bestemmingsplannen; 2. Opstellen van postzegelplannen; 3. Implementatie Wet Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving(VTH); 4. Investeren in de samenwerking met de (Omgevingsdienst Groningen) ODG. 				
Prestatie Indicator	Wettelijke taken uitvoeren.				
	2015	2016	2017	2018	2019
		Uitvoeren			

Toelichting maatregel

Actualisering bestemmingsplannen

We hebben de wettelijke plicht te beschikken over actuele bestemmingsplannen. Dat betekent dat een bestemmingsplan niet ouder mag zijn dan tien jaar. Hoewel we met de vaststelling van de beheersverordening Grote Kernen in januari 2015 aan die verplichting voldoen, gaan we in 2016 alweer aan de slag met een herziening van het bestemmingsplan Buitengebied. Dat plan moet uiterlijk december 2018 opnieuw vastgesteld zijn.

Bovendien gaan we de beheersverordeningen Kleine Kernen en Grote Kernen, en alle bestemmingsplannen die daaronder vallen, integreren in één Dorpenplan. Mogelijk laten we daarbij onbenutte woningbouwmogelijkheden in de dorpen vervallen om leegstand en verpaupering te voorkomen.

Postzegelplannen

Voortdurend brengen we voor concrete ontwikkelingen kleine bestemmingsplannen (zogenoemde postzegelplannen) in procedure. Deze postzegelplannen stellen we op voor projecten die niet passen binnen de geldende bestemming maar waaraan we toch mee willen werken. Zo leveren we maatwerk en hoeven initiatiefnemers niet te wachten op de volgende reguliere actualisering van het bestemmingsplan. Meewerken aan zulke plannen past ook in de visie van het Woon- en Leefbaarheidsplan. Daar waar in het verleden de stelregel 'nee, tenzij' werd toegepast, werken we nu veel meer volgens het 'ja, mits'-principe.

We verwachten in 2016 onder andere een postzegelplan voor het Geïntegreerd Kindcentrum Leens dat naast en deels in het gemeentehuis komt.

Implementatie Wet VTH

Voor de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) op het gebied van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) (bouwen, wonen, ruimtelijke ordening en milieu) hebben het Rijk, IPO en VNG landelijke kwaliteitseisen ontwikkeld. Deze gelden voor de Wabo- taken die De Marne zelf doet, maar ook voor bijvoorbeeld het werk dat de Omgevingsdienst (ODG) voor ons uitvoert.

Met de Wet VTH, die naar verwachting in 2016 in werking treedt, moeten gemeenten en provincies een modelverordening vaststellen. Daarin is de kwaliteit van VTH decentraal geregeld.

Programma 9 A PROLoog

Inleiding

Voor Lauwersoog is het 'Plan voor Regie en Ruimtelijke Ontwikkeling Lauwersoog' (PROLoog) het ruimtelijk ontwikkelingskader. De hoofddoelstelling voor Lauwersoog is om niet alleen een duurzame en toekomstbestendige visserijhaven te worden, maar ook een aantrekkelijk verblijfsgebied. Ook de komende jaren zal de verdere uitvoering van PROLoog een van de speerpunten van beleid vormen voor de gemeente de Marne. Voor de gebiedsontwikkeling van het Lauwersmeer, met het accent op Lauwersoog, hebben Provinciale Staten een investeringsbudget van in totaal € 15,8 mln. beschikbaar gesteld.

De afgelopen jaren hebben de provincie en de gemeente De Marne verschillende projecten geïnitieerd. Een aantal van die projecten is in samenwerking met andere publieke en private partijen tot stand gekomen. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de projecten die voortkomen uit PROLoog.

Hierna volgend worden de projecten vermeld die voortkomen uit het programma PROLoog.

Wat gaat het kosten?

Programma 9 Leefomgeving

Product (x € 1000)	rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Omgevingsvergunning	849	809	782	782	783	782
Handhaving	0	0	0	0	0	0
Omgevingsbeleid	636	545	656	631	612	611
Woonomgeving	753	542	727	630	640	617
Grondexploitatie	755	338	281	277	280	279
Saldo lasten	2.993	2.234	2.446	2.321	2.315	2.288
Omgevingsvergunning	178	330	295	295	295	295
Handhaving	0	0	0	0	0	0
Omgevingsbeleid	5	0	0	0	0	0
Woonomgeving	403	151	296	292	287	282
Grondexploitatie	686	210	163	163	163	163
Saldo baten	1.272	691	754	750	745	740
Saldo baten en lasten	-1.721	-1.543	-1.692	-1.571	-1.570	-1.549
Toevoeging reserves	75	140	140	90	0	0
Onttrekking reserves	26	0	85	0	0	0
Resultaat	-1.770	-1.683	-1.747	-1.661	-1.570	-1.549

Toelichting op reserves

Bedragen in k€

Reserves	Begr 1-1- 2016	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1- 2017	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1- 2018	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1- 2019	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1- 2020
9: BR Herstructurering woonplan	85	-85											
9: BR Nord Sea Fish	20			20			20			20			20
9: BR Lauwersom	51			51			51			51			51
9: BR PROloog algemeen	641		140	781		90	871			871			871
9: BR Programma Krimp en leefbaarheid	332			332			332			332			332
Totaal bestemmingsreserves	1.129	-85	140	1.184		90	1.274	0		1.274			1.274

Incidentele lasten

Incidentele lasten	2016	2017	2018	2019
Programma Leefomgeving				
programma Krimp & Leefbaarheid	85			

Toelichting incidentele lasten

Programma Krimp en Leefbaarheid

Deze middelen komen beschikbaar (uit vrijval van de bestemde reserve 'Herstructurering woonplan') voor de aanpassing van de openbare ruimte rond herstructureringslocaties.

4.10 Algemene dekkingsmiddelen

Inhoud van het beleidsprogramma Algemene dekkingsmiddelen

Dit programma heeft vooral een financieel-technisch karakter en wijkt daarmee sterk af van de andere programma's. Er staat een aantal belangrijke gemeentelijke inkomsten- en uitgavenramingen in, zoals algemene uitkering gemeentefonds, algemene belastingen, dividendopbrengsten uit deelnemingen, de financieringsfunctie en de post onvoorzien. Deze baten en lasten zijn niet toe te rekenen aan één van de beleidsprogramma's.

Speerpunten collegeprogramma

Onderwerpen in het collegeprogramma	Terug te vinden in de begroting
Met het vaststellen van de programmabegroting 2014 zijn de kaders voor de financiën vastgesteld.	Doelstelling 1

Overzicht programma

Wat willen we bereiken? / Wat gaan we daarvoor doen!
Een gemeente die de financiën op orde heeft, tarieven hanteert die kostendekkend zijn, financiële risico's beheerst en zorgt voor adequate investeringsruimte .

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel. De gemeente kan die inkomsten vrij besteden, zolang dat bijdraagt aan het beleid van de gemeenteraad. Naast de uitkering uit het Gemeentefonds gaat het om gemeentebelastingen, deelnemingen/dividend, erfpacht, rente en de verzamelpost 'overige dekkingsmiddelen'. Heffingen die niet vrij besteedbaar zijn, zoals het rioolrecht en de afvalstoffenheffing en de inkomsten uit specifieke uitkeringen zijn als baten opgenomen in de betreffende programma's.

Doelstelling 1	Een sluitende (meerjaren)begroting 2016-2019.				
Maatregel	Het doorvoeren van bezuinigingen zoals opgenomen in de (meerjaren)begroting 2014.				
Prestatie Indicator	De bezuinigingen zoals in de (meerjaren)begroting is opgenomen zijn gerealiseerd.				
	2014-2015	2016	2017	2018	2019
	Start 2014	Voltooid			

Toelichting maatregel

De financiële positie en de vooruitzichten van onze gemeente zijn zorgelijk. De economische crisis, een lagere uitkering uit het Gemeentefonds en bezuinigingen die het Rijk bij de decentralisaties oplegt, betekenen een forse vermindering van de financiële middelen. Daarnaast is de rol van de overheid de afgelopen jaren sterk veranderd. Dit leidt tot een andere manier van werken die de gehele gemeentelijke organisatie aangaat. In het voorjaar 2014 heeft dit geleid tot een nieuwe visie op de organisatie en het besturingsconcept. Het gevolg daarvan is een wijziging van de organisatie met ingang van 2015. Door de organisatiewijziging, die in januari 2015 is afgerond, is het personeelsbestand met 13 fte geslonken.

De bezuinigingen op subsidies en voorzieningen in 2015 zijn grotendeels behaald. Het is alleen nog niet duidelijk of we de bezuiniging op het zwembad zullen halen. Voor 2016 staan er bezuinigingen op het programma op de bibliotheekvoorziening, jeugd - en jongerenwerk, ontschotting van subsidies en maatschappelijk werk.

De verwachting is dat in 2016 het programma van taakstellende bezuinigingen 2014-2016 kan worden afgerond. Er is dan structureel € 1,4 mln bezuinigd, waarvan € 0,8 mln op de personele lasten.

Doelstelling 2	Uitgangspunt voor de tarieven is dat deze kostendekkend zijn.				
Maatregel	De kostenverdelingssystematiek wordt aangepast aan de nieuwe organisatie.				
Prestatie Indicator	Nieuwe kostenverdelingssystematiek.				
	2015	2016	2017	2018	2019
		Uitwerking voorstel	Toepassen op begroting 2017		

Toelichting maatregel

De laatste tijd zijn er veel grote ontwikkelingen geweest. Zo zijn we een heel eind op weg met de organisatiewijziging, hebben we te maken met decentralisaties en hebben de Omgevingsdienst en de Veiligheidsregio veel taken van ons overgenomen. Dit heeft onze kostenstructuur ingrijpend veranderd. Wij moeten daarom de manier waarop wij onze kosten toerekenen opnieuw tegen het licht houden. Een voorstel voor een nieuwe kostenverdelingssystematiek moet ook de effecten op de kostendekkendheid van de tarieven en op de begroting belichten. Zo'n voorstel is aangekondigd in de memo tariefdifferentiatie die in maart 2014 aan de raad is aangeboden.

Met ingang van 1 januari 2016 zijn bepaalde overheidsactiviteiten vennootschapsbelastingplichtig. Dit heeft invloed op de kosten van onze producten en diensten. Daar moeten we rekening mee houden bij het bepalen van onze tarieven.

Bovendien verplicht het vernieuwde Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) dat de kostenverdelingssystematiek eenduidiger wordt. Hiermee winnen begroting en verantwoording aan transparantie. Door de eenduidige systematiek kan een betere vergelijking worden gemaakt met andere gemeenten. De verwachting is dat de nieuwe voorschriften op 1 januari 2017 van kracht worden.

Doelstelling 3	Invoering van de wet op de Vennootschapsbelasting (wet Vpb).				
Maatregel	Uitvoeren plan van aanpak 'invoering vennootschapsplicht'.				
Prestatie Indicator	Vpb-plicht ingevoerd met ingang van 1 januari 2016.				
	2015	2016	2017	2018	2019
	Fase 1: inventarisatie Fase 2: Uitwerken strategie	Fase 3: Inrichten en opname in procedure	1e VPB aangifte		

Toelichting maatregel

Met ingang van 1 januari 2016 is de wet Vennootschapsbelasting (wet Vpb) ook van kracht op bepaalde overheidsactiviteiten. Met deze wet wil de regering overheidsondernemingen die economische activiteiten ontplooiën op dezelfde wijze aan de vennootschapsbelasting onderwerpen als private ondernemingen. Het nieuwe uitgangspunt wordt: een overheidsonderneming is belastingplichtig tenzij een vrijstelling van toepassing is. Typische overheidstaken blijven buiten de belastingplicht. De gemeente wordt geconfronteerd met ingrijpende en complexe effecten zoals:

- opening fiscale balans (speelt vooral bij het grondbedrijf);
- waarderingsdiscussies (hoe waarderen wij de bezittingen van de onderneming);
- inrichting administratie;
- interne verrekenprijzen;
- aanpassing van processen;
- aangifteplicht.

Bij de implementatie van de Vpb krijgen we ondersteuning van Deloitte. Daarnaast zal een aantal medewerkers geschoold worden in deze materie. Dit doen we in samenwerking met meerdere gemeenten.

Doelstelling 4	Invoering van de nieuwe regelgeving Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).				
Maatregel	Implementeren wijzigingen BBV.				
Prestatie Indicator	P&C-instrumenten die voldoen aan de BBV regelgeving.				
	2015	2016	2017	2018	2019
	Publiceren Hoofdpijnen vernieuwing BBV door Rijk	Definitief wijzigingsbesluit BBV + Implementatie	Wijzigingsbesluit BBV van kracht		

Toelichting maatregel

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) staat hoe gemeenten en provincies hun begroting moeten inrichten en daarover verslag doen. Na 10 jaar functioneren onder het huidige stelsel blijkt dat de begroting en de jaarstukken voor anderen dan financieel deskundigen nog te weinig toegankelijk zijn. Vernieuwing is daarnaast gewenst vanwege:

- de wens om de kaderstellende en controlerende rol van de raad te versterken. Daarvoor is meer en gemakkelijker inzicht in begroting en verantwoording nodig;
- de wens tot betere financiële vergelijkbaarheid met andere gemeenten (dit komt nog extra onder druk te staan door de 3 decentralisaties);
- grotere behoefte aan inzicht in financiële positie en daaraan verbonden risico's (ook in vergelijking met andere gemeenten);
- het inzicht in overhead en toerekening van indirecte kosten;
- de toenemende belangstelling voor verslaggeving in de publieke sector.

De wijzigingen richten zich op de uitvoeringsinformatie, beleidsindicatoren, financiële kengetallen, informatie over verbonden partijen en een aantal meer technische onderwerpen.

In welke documenten is relevant beleid vastgelegd?

- Verordening Financieel beleid (november 2010);
- Controleverordening (oktober 2003);
- Verordening doelmatigheid en doeltreffendheid (oktober 2003);
- Controleprotocol incl. normenkader (september 2014);
- Kadernota (juni 2014).

Wat gaat het kosten?

Programma Algemene dekkingsmiddelen

Product (<i>x € 1000</i>)	rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Algemene uitkering	0	12	0	0	0	0
Onroerende zaak belastingen	3	27	184	182	183	183
Toeristenbelasting	40	5	0	0	0	0
Forensenbelasting	0	3	0	0	0	0
Onvoorzien	0	25	25	25	25	25
Deelnemingen	278	86	79	78	34	33
Lasten ivm alg. dekkingsmiddelen	1.924	233	63	62	63	63
Saldo lasten	2.245	391	351	346	305	303
Algemene uitkering	12.846	18.975	18.432	17.876	17.597	17.538
Onroerende zaak belastingen	2.231	2.455	2.612	2.612	2.612	2.612
Toeristenbelasting	292	290	305	320	335	350
Forensenbelasting	166	174	176	176	176	176
Onvoorzien	0	0	0	0	0	0
Deelnemingen	560	154	154	154	154	154
Baten ivm alg. dekkingsmiddelen	631	442	275	266	250	244
Saldo baten	16.726	22.490	21.954	21.404	21.125	21.074
Saldo baten en lasten	14.481	22.099	21.602	21.058	20.820	20.771
Toevoeging reserves	4.370	0	205	248	372	468
Onttrekking reserves	7.418	204	354	605	40	42
Resultaat	17.529	22.303	21.751	21.415	20.489	20.345

Toelichting

Algemene uitkering

Gemeenten krijgen hun geld voor een belangrijk deel van de Rijksoverheid. Een groot deel van de inkomsten komt uit het Gemeentefonds. De berekening van de algemene uitkering is gebaseerd op de septembercirculaire 2015.

Belastingen

Gemeenten hebben ook eigen inkomsten onder meer uit belastingheffing. De voornaamste belastingopbrengsten komen uit de onroerendezaakbelasting, toeristenbelasting en forensenbelasting.

In de paragraaf Lokale heffingen (5.1) worden ook belastingheffingen opgenomen die geen algemene dekkingsmiddelen zijn, zoals afvalstoffenheffing en rioolrechten. De opbrengsten hiervan worden direct verantwoord in diverse programma's.

Diverse uitkeringen

Verbonden partijen zijn organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft; daaronder vallen ook deelnemingen. Deelnemingen zijn die verbonden partijen waarbij de gemeente kapitaal heeft verstrekt (meestal via de storting op aandelen) aan een NV of in een BV. De deelnemingen leveren dividend op.

Onvoorzien

In de begroting is een structureel bedrag van k€ 25 voor onvoorzien opgenomen.

5 Paragrafen

Speelbos bij Houwerzijl

5.1 Lokale heffingen

Inleiding

Deze paragraaf geeft een overzicht van de diverse lokale heffingen op hoofdlijnen. Hiermee ontstaat inzicht in de lokale lastendruk. Tevens wordt weergegeven welk beleid de gemeente in het begrotingsjaar voert ten aanzien van de lokale heffingen en de kwijschelding hiervan.

Overzicht van de lokale heffingen

Onderstaande tabel geeft weer welke opbrengsten uit lokale heffingen zijn geraamd als dekkingsmiddelen in de begroting.

Tabel 1. Opbrengst van de lokale heffingen

Bedragen in k€

Omschrijving	2015	2016	Mutatie *)
OZB eigenaar woningen	1.229	1.297	5,5%
OZB eigenaar niet-woningen **)	736	776	5,5%
OZB gebruiker niet-woningen **)	511	539	5,5%
Totaal OZB**	2.476	2.612	5,5%
Afvalstoffenheffing / reinigingsrechten	1.275	1.194	-6,4%
Rioolheffing **)	1.825	1.852	1,5%
Toeristenbelasting	290	305	5,1%
Forensenbelasting	174	176	1,5%
Leges omgevingsvergunning ***)	253	257	
Leges burgerzaken	141	143	1,5%
Leges lijkbezorgingsrechten	141	143	1,5%
Overige heffingen	7	7	1,5%
Totaal	6.582	6.689	

*) onder mutatie wordt verstaan de procentuele wijziging van de geraamde opbrengst in vergelijking met de geraamde opbrengst van vorig jaar. Deze is als gevolg van volumestijgingen en overige invloeden niet gelijk aan de procentuele tariefstijging van de diverse heffingen.

**) de begrotingsbedragen van 2015 zijn aangepast aan de opgelegde kohieren van het jaar 2015. Deze zijn iets hoger dan de ramingen in de programmabegroting 2015. In het vervolg zullen deze afwijkingen gemeld gaan worden in een bestuursrapportage (de afwijking is minder dan 1% maar in euro's aanzienlijk).

***) de opbrengsten leges omgevingsvergunning zijn aangepast bij de vaststelling van de bestuursrapportage 2015 (opbrengsten in 2015 zijn verlaagd met k€ 60). De verwachte opbrengsten in 2016 zijn in lijn met de verwachte opbrengsten in 2015.

Onroerendezaakbelastingen

De onroerendezaakbelastingen (OZB) zijn veruit de belangrijkste gemeentelijke belastingen. De inkomsten uit de OZB zijn niet specifiek gekoppeld aan bepaalde tegenprestaties en mogen algemeen worden ingezet. De OZB-heffing is gebaseerd op de zgn. WOZ-waarde. Dat is de waarde zoals vastgesteld in het kader van de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ). Er zijn 3 onroerendezaakbelastingen:

1. een belasting geheven van de eigenaren van woningen;
2. een belasting geheven van de eigenaren van niet-woningen;
3. een belasting geheven van de gebruiker van niet-woningen.

Het OZB-tarief is een percentage van de WOZ-waarde. Elk van de 3 onroerendezaakbelastingen kent een eigen percentage/tarief.

In de begroting 2013-2016 is afgesproken dat de OZB-opbrengsten tot en met 2015 steeds stijgen met 5% en voor de periode 2013-2016 aanvullend met 4%, exclusief de inflatiecorrectie. Voor 2016 betekent dit een stijging van de OZB met 4%, exclusief de inflatiecorrectie (inflatie 2016 = 1,5%). De inflatiecorrectie 2016 is gebaseerd op de meicirculaire 2015.

Tabel 2. Tarieven onroerendezaakbelasting (in percentage van de WOZ-waarde)

Omschrijving	2015	2016 *)	Stijging
OZB eigenaar woningen	0,1781%	0,1879%	5,5%
OZB eigenaar niet-woningen	0,2836%	0,2991%	5,5%
OZB gebruiker niet-woningen	0,2349%	0,2478%	5,5%

*) De OZB voor 2016 wordt vastgesteld op basis van de totale WOZ-waarde en de verwachte OZB-opbrengst. Op het moment van opstellen van deze paragraaf zijn de WOZ-waarden van 2016 nog niet bekend. In de verordeningen 2016 stelt de raad de definitieve tarieven vast. De tarieven 2016 genoemd in tabel 2 zijn dus nog niet definitief.

Afvalstoffenheffing en reinigingsheffing

De afvalstoffenheffing is een bestemmingsheffing gebaseerd op artikel 15.33 Wet milieubeheer. Zij dient ter bestrijding van de gemeentelijke kosten van het beheer van de huishoudelijke afvalstoffen. Belastingplichtig zijn de gebruikers van percelen ten aanzien waarvan de gemeente een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen heeft. De gemeente kan heffen als gebruik wordt gemaakt van het perceel en zij haar inzamelplicht ten aanzien van dat perceel nakomt.

De gemeente kan geen afvalstoffenheffing heffen voor de inzameling van bedrijfsafvalstoffen, ook al kunnen deze qua samenstelling vergelijkbaar zijn met huishoudelijke afvalstoffen. Hiervoor kan de gemeente een reinigingsrecht heffen. Met ingang van 1 juli 2014 draagt Omrin uit Leeuwarden zorg voor de inzameling. Het aantal aanleveringen wordt geregistreerd. Het verschil tussen afvalstoffenheffing en reinigingsheffing is dat bij reinigingsrechten BTW wordt geheven over de verleende dienst.

Het tarief van het vastrecht is voor 2016 € 142,18 (2015 was: € 151,80). De begroting 2015 spreekt op bladzijde 65 nog over een tarief van € 165,00. Dit tarief is bij de vaststelling van de belastingverordening op 16 december 2014 in verband met de opbrengsten Nedvang bepaald op € 151,80.

Wij hebben besloten het tarief van 2016 met nog eens 6,4% te verlagen. De verlaging is het gevolg van een vrijval van de egalisatievoorziening afvalstoffenheffing van k€ 100 per jaar. De egalisatievoorziening is de laatste tijd voornamelijk gevoed door de extra opbrengsten van Nedvang. Door vaststelling van de belastingverordeningen in december 2015 wordt deze tariefsverlaging geformaliseerd.

Bijdrage stichting Nedvang

Nedvang ondersteunt de gemeenten met het scheiden van afval. Het afval wordt onderverdeeld in glas, oud papier en kunststof. In verband met het gescheiden aanleveren wordt uiteindelijk de verwerking van restafval goedkoper. Nedvang koopt de restafval en de gemeente krijgt, na aftrek van de kosten van Nedvang, de opbrengsten. Deze opbrengsten, die geschat zijn op k€ 100 per jaar, worden in mindering gebracht op de kosten van de afvalverwerking. Indien de opbrengsten van Nedvang afwijken van de raming dan vindt egalisatie plaats via de voorziening "egalisatiefonds afvalstoffenheffing".

Voor het variabel deel (het aanbieden van de containers) gelden de onderstaande tarieven:

Tabel 3. Tarieven afvalstoffenheffing per huishouden

Bedragen in k€

Omschrijving	Formaat	2015	2016	Daling
Container grijs	Groot (240 ltr)	5,22	4,89	-6,4%
	Klein (140 ltr)	3,36	3,14	-6,4%
Container groen (gft)	Groot (240 ltr)	4,16	3,89	-6,4%
	Klein (140 ltr)	2,65	2,48	-6,4%
Een inworp in ondergrondse container		1,18	1,10	-6,4%

Kostprijsberekening afvalstoffenheffing

Omschrijving (bedragen in k€)	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Aanschaf gebruiksgoederen	12	12	12	12
Overige dienstverlening	636	636	636	636
Kwijtschelding gemeentelijke belastingen	55	55	55	55
Bijdragen regionale samenwerking	210	210	210	210
Overige subsidies	10	10	10	10
Mutaties in voorzieningen	61	66	65	67
Kapitaallasten	46	44	43	42
Doorbelasting uren	196	193	196	195
Gemeentelijke leges en rechten	-21	-21	-21	-21
Afvalstoffen Nedvang	-100	-100	-100	-100
Ontvangen bijdragen	-12	-12	-12	-12
Kosten (ex btw)	1.091	1.092	1.092	1092
BTW (toegerekend)	204	203	203	203
Totale kosten	1.295	1.295	1.295	1295
Opbrengsten kohier	-1.194	-1.194	-1.194	-1.194
Storting in voorziening afvalstoffenheffing	14	14	14	14
Bijdrage van de egalisatievoorziening afvalstoffenheffing	-100	-100	-100	-100
Overige inkomsten	-15	-15	-15	-15
Totaal opbrengsten	-1.295	-1.295	-1.295	-1.295
Dekkingspercentage	100	100	100	100

Rioolheffing

De rioolheffing is een heffing waarmee de gemeente de kosten dekt die zij maakt voor de inzameling, afvoer en zuivering van het huishoudelijk afvalwater en het bedrijfsafvalwater en voor de inzameling en afvoer van het hemelwater. De rioolheffing wordt geheven van de eigenaar of zakelijk gerechtigde van een object dat direct of indirect is aangesloten op het gemeentelijke rioleringsstelsel. De gemeente hanteert een vast bedrag per perceel.

Op 26 november 2013 is het Afvalwaterbeleidsplan 2015-2018 vastgesteld (dit plan is in samenwerking met de gemeenten Bedum, Winsum en Eemsum en het waterschap Noorderzijlvest tot stand gekomen. Het Afvalwaterbeleidsplan bevat een nieuwe kijk op afvalwater en fungeert als (wettelijk verplicht) gemeentelijk rioleringsplan. Het tarief wordt verhoogd met de inflatiecorrectie van 1,5%.

Tabel 4. Tarieven rioolheffing

Bedragen in k€

Omschrijving	2015	2016	Stijging
Eigenaren (per object)	367,20	372,72	1,5%

Kostprijsberekening rioolheffing

Omschrijving (bedragen in k€)	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Gas en elektra	49	49	49	49
Reiniging riolering	160	160	160	160
Vrij vervaltstelsel	34	34	34	34
Persleidingstelsels	50	50	50	50
GRP-maatregelplan	34	34	34	34
Contributies	2	2	2	2
Telefoniekosten	11	11	11	11
Overige dienstverlening	70	70	70	70
Stortingen in voorzieningen	18	112	100	101
Kapitaallasten	797	801	812	816
Doorbelasting uren	310	305	309	308
Kosten (ex btw)	1.533	1.627	1.629	1.633
btw (toegerekend)	155	241	238	234
Totaal kosten	1.688	1.868	1.868	1.868
Overige ontvangsten	-17	-16	-16	-16
Rioolrechten niet-woningen	-339	-339	-339	-339
Rioolrechten woningen/consumenten	-1.513	-1.513	-1.513	-1.513
Totaal opbrengsten	-1.869	-1.868	-1.868	-1.868
Netto last voor gemeente storting in reserve GRP onderdeel van de algemene reserve	-181	0	0	0
Dekkingspercentage	nvt	100	100	100
In 2016 vindt nog een verplichte storting in de reserve GRP plaats. Na 2016 komen de meeropbrengsten in de egalisatievoorziening GRP.				

Toeristenbelasting

In 2013 is het beleidsplan Recreatie en Toerisme ontwikkeld. Dit plan heeft als ambitie een groei van 100.000 overnachtingen in vijf jaar. De werkelijke overnachtingen blijven achter t.o.v. de verwachtingen. De ambitie blijkt te hoog te zijn geweest en de verwachting is dat de stijging maximaal jaarlijks 5% zal zijn (was 10%). In de opbrengsten toeristenbelasting is deze mindere stijging opgenomen.

Er worden gedifferentieerde tarieven gehanteerd. De tarieven zijn € 1,15 voor een overnachting op een camping en € 1,50 voor een overnachting in andere gelegenheden.

Omschrijving (bedragen in k€)	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Te verwachten opbrengsten	305	320	335	350

Forensenbelasting

De forensenbelasting is een algemene belasting. Belastingplichtig zijn natuurlijke personen die, zonder in de gemeente hoofdverblijf te hebben, er meer dan negentig keer nachtverblijf houden of die er op meer dan negentig dagen voor zichzelf of voor hun gezin een gemeubileerde woning beschikbaar houden. De gemeente ontvangt voor deze mensen geen bijdrage vanuit het Gemeentefonds, maar deze mensen maken wel gebruik van gemeentelijke voorzieningen.

Kwijtschelding (van toepassing op afvalstoffenheffing)

Er wordt een kwijtscheldingsbeleid gehanteerd voor bewoners met een laag inkomen die bovendien geen vermogen hebben. De kwijtscheldingsregeling is gebonden aan landelijke normen. Op basis van de betalingscapaciteit van bewoners (de betalingscapaciteit wordt bepaald aan de hand van onder andere het vermogen en het inkomen) berekenen we of bewoners in aanmerking komen voor de kwijtscheldingsregeling. Op basis van de (technische) berekening wordt wel of geen kwijtschelding verleend. De gemeente werkt bij de kwijtschelding samen met het waterschap via het 'Hefpunt voor belastingen van waterschappen en gemeenten'.

Als er een kwijtschelding voor de gemeentelijke belastingen wordt aangevraagd dan wordt dit ook gedaan voor de waterschapsheffingen. De burger hoeft dus maar één formulier in te vullen dat geldt voor twee instanties. Sinds enkele jaren maakt de gemeente gebruik van een geautomatiseerde kwijtscheldingstoets via het Inlichtingenbureau. Dit instituut functioneert onder de paraplu van de VNG. Het instituut heeft toegang tot gegevens van de Rijksbelastingdienst, de RijksDienst Wegverkeer, uitkeringsinstanties etc. Dit betekent dat iemand die recht heeft op kwijtschelding dat mogelijk ook heeft in een volgend belastingjaar. Niet ieder jaar hoeft dan opnieuw een aanvraagformulier te worden ingevuld. Natuurlijk kan er als er geen geautomatiseerde kwijtscheldingsverzoek is verleend altijd een kwijtscheldingsverzoek worden ingediend. In de gemeente De Marne is alleen kwijtschelding van de afvalstoffenheffing (vast- en variabel recht) mogelijk. Aan het kwijt te schelden bedrag is een maximum verbonden. De overige gemeentelijke belastingen en/of heffingen komen niet voor kwijtschelding in aanmerking.

Leges

Leges worden ook wel retributies genoemd. Een retributie wil zeggen een betaling aan de gemeente waar een individuele aanwijsbare tegenprestatie van de gemeente tegenover staat. Het gaat om een bedrag dat betaald moet worden aan de gemeente voor het gebruik van onze diensten of producten. De leges worden geheven van de aanvrager van de dienst dan wel van degene ten behoeve van wie de dienst is verleend.

Omgevingsvergunning

Voor het in behandeling nemen van een omgevingsvergunning worden leges geheven. Voor het grootste deel betreft dit leges vanwege bouwactiviteiten. Daarnaast worden leges geheven voor aanlegactiviteiten, planologisch strijdig gebruik en capaciteiten.

Sinds enkele jaren mogen er geen leges meer worden geheven voor sloopactiviteiten. De vergunningplicht hiervoor is afgeschaft en omgezet naar een meldingsplicht.

De legesopbrengst wordt sterk bepaald door het aantal bouwwerken dat wordt gerealiseerd en de grootte van deze bouwwerken.

Burgerzaken

De tarieven worden in 2016 met 1,5 % verhoogd, met uitzondering van de tarieven die door het Rijk worden vastgesteld. De tarieven voor paspoorten, verklaringen omtrent het gedrag en rijbewijzen worden vastgesteld op basis van de door het Rijk berekende bedragen, omdat er in deze gevallen afdracht aan respectievelijk het Ministerie van Binnenlandse Zaken, Ministerie van Veiligheid en Justitie en de Rijksdienst voor het Wegverkeer plaatsvindt.

Lijkbezorgingsrechten

We verhogen de tarieven met de inflatiecorrectie van 1,5%.

Overige heffingen

We verhogen de tarieven met de inflatiecorrectie van 1,5%.

Woonlastendruk

In onderstaande tabel wordt de ontwikkeling van de woonlasten in euro's weergegeven in modelsituaties.

Belastingdruk in euro's

Waarde object	Soort	Aanslag 2012	Aanslag 2013	Aanslag 2014	Aanslag 2015	Aanslag 2016	Prijsstijging 2016-2015 in procenten
€ 150.000	woning	797	848	888	903	906	0,3
€ 200.000	woning	858	917	967	992	1.000	0,8
€ 250.000	woning	919	986	1.045	1.081	1.094	1,2
€ 150.000	bedrijfsgebouw	1.143	1.242	1.338	1.414	1.445	2,2
€ 200.000	bedrijfsgebouw	1.319	1.443	1.567	1.673	1.719	2,8
€ 250.000	bedrijfsgebouw	1.496	1.643	1.795	1.932	1.993	3,1

Toelichting belastingdruk 2016

De opbrengsten voor de onroerendezaakbelastingen stijgen in 2016 ten opzichte van 2015 met 5,5%. Deze stijging voor 2016 was al opgenomen in de meerjarenbegroting 2014-2017. De opbrengsten uit de afvalstoffenheffing gaan in 2016 ten opzichte van 2015 dalen met 6,4%. De daling van de tarieven van de afvalstoffenheffing kunnen we realiseren door het inzetten van een jaarlijkse onttrekking van k€ 100 uit de egalisatievoorziening afvalstoffenheffing. De stijging van de belastingdruk in 2016 voor een meerpersoonshuishouden en een gemiddelde waarde van een woning van k€ 200 komt daarmee gemiddeld uit op 0,8%.

Belastingdruk 2015 aantal gemeenten

Object	Soort	Achtkarspelen	Bedum	De Marne	Eemsmond	Loppersum
€ 150.000	woning	759	668	870	683	847
€ 200.000	woning	847	743	959	797	935
€ 250.000	woning	936	818	1.048	910	1.024
€ 150.000	bedrijfsgebouw	1.210	1.055	1.381	1.367	1.150
€ 200.000	bedrijfsgebouw	1.449	1.260	1.640	1.709	1.340
€ 250.000	bedrijfsgebouw	1.688	1.464	1.899	2.051	1.529

Toelichting belastingdruk 2015 aantal gemeenten

De belastingen en heffingen van het jaar 2015 zijn vergeleken met een aantal omliggende gemeenten.

Voor de onderlinge vergelijkbaarheid zijn de kosten van het variabele deel van afvalstoffenheffing tot een bedrag van €84,20 per aansluiting meegenomen in de vergelijking. De totale belastingdruk van de gemeente De Marne zijn in bovenstaande tabel dus lager dan in de tabel 'belastingdruk in euro's '. In die tabel is gerekend met het aanbieden van 16 grote grijze en 8 grote groene containers op jaarbasis in 2015 (bedrag van € 116.80). De vergelijkende cijfers zijn ontleend aan de Coelo atlas.

De landelijke gemiddelde woonlasten van gemeenten is volgens de Coelo atlas € 716 (gebaseerd op een gemiddelde waarde woning van ± k€ 150.

De voornaamste reden van de hogere belastingdruk in de gemeente De Marne is de hogere kosten van de rioolheffing. Dit komt door het uitgestrekt gebied van de gemeente De Marne met relatief minder inwoners dan in andere omliggende gemeenten, terwijl de kostprijs wel wordt doorberekend.

5.2 Risicoparagraaf

Inleiding

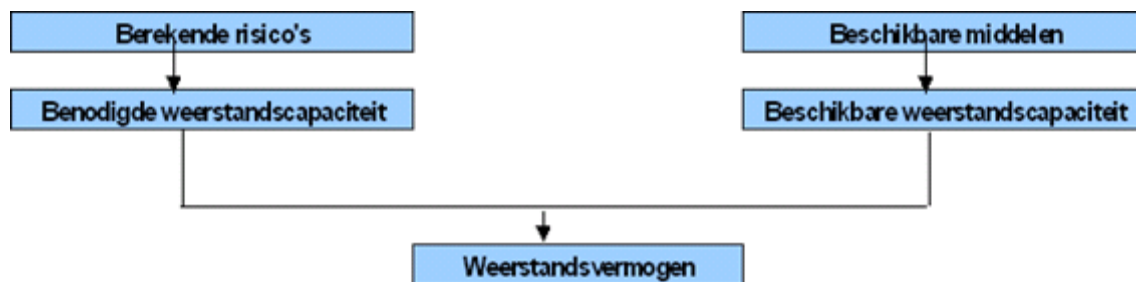
De risicoparagraaf is bedoeld om een beter zicht te bieden in het weerstandsvermogen van de gemeente in relatie tot de risico's. Met deze informatie is een betere beoordeling van de financiële positie mogelijk.

Met weerstandsvermogen wordt het totaal aan direct beschikbare middelen bedoeld waarmee niet-begrote en niet-verzekerde financiële risico's kunnen worden opgevangen. Een goed inzicht in het weerstandsvermogen is essentieel bij het beoordelen van de financiële positie van een gemeente.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:

- de weerstandscapaciteit, zijnde middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet-begrote kosten en niet-verzekerde financiële risico's te dekken;
- alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis zijn in relatie tot de financiële positie.

Schematisch:

Relatie tussen begroting, voorziening en weerstandsvermogen

Afhankelijk van het risicoprofiel, op basis van omvang en waarschijnlijkheid, dient een kostenpost naar afnemende waarschijnlijkheid te worden opgenomen in de begroting, of er dient daarvoor een voorziening te worden getroffen of de post dient in het weerstandsvermogen te worden opgenomen.

Berekening weerstandsvermogen

Tabel beoordeling weerstandsvermogen

Waardering	Ratioweerstandsvermogen	Betekenis
A	$> 2,0$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	$< 0,6$	Ruim onvoldoende

Tabel ratio weerstandsvermogen

Weerstandsvermogen (x 1.000 euro)		Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Benodigde weerstandscapaciteit	a	2.104	2.534	2.203
Beschikbare weerstandscapaciteit	b	6.924	5.428	4.680
Ratio weerstandsvermogen	b/a	3,29	2,14	2,12
Weerstandsvermogen	b-a	4.820	2.894	2.477

Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald door:

- de verwachte impact van de aanwezige risico's;
- de gewenste mate van zekerheid dat de risico's kunnen worden opgevangen;
- de mate waarin de risico's al op andere wijze zijn afgedekt.

Een risico is een onzekere toekomstige gebeurtenis die het realiseren van doelstellingen (negatief) beïnvloedt. (risico=kans van optreden x impact/schade).

De risico's zijn geïnventariseerd en vervolgens is een schatting gemaakt van de omvang en kans van optreden. De weging van het risico met de kans van optreden leidt tot het geschatte risicobedrag. Risico's met structurele effecten worden dubbel geteld. Dat betekent dat bij voldoende middelen de structurele risico's gedurende twee jaar kunnen worden opgevangen.

De kans dat alle risico's zich tegelijkertijd daadwerkelijk voordoen is klein. Daarom wordt het totaal gecorrigeerd met een waarschijnlijkheidsfactor van 90%.

Risico's die meegenomen worden in de berekening betreffen incidentele gebeurtenissen die niet of zeer moeilijk zijn te beïnvloeden met beleid. Indien sprake is van rijks bezuinigingen dient dit te leiden tot beleidsaanpassingen en niet tot beslaglegging via de weerstandscapaciteit.

Tabel benodigde weerstandscapaciteit o.b.v. geïnventariseerde risico's

Bedragen in k€

Benodigde weerstandscapaciteit (risico's)							
Nr.		rekening 2014		begroting 2015		begroting 2016	
		I	S	I	S	I	S
1	Algemene uitkering gemeentefonds	250	0	250	0	250	0
2	BTW compensatiefonds	115	15	115	15	115	15
3	Lening Essent	0	200	200	0	200	0
4	Renterisico	0	50	0	50	0	50
-	Gevolgen organisatiewijziging (vervallen)	0	0	278	0	0	0
5	Kwetsbaarheid personeelsformatie	150	0	150	0	150	0
6	Beperkt zicht op samenw./uitbesteding	25	0	25	0	25	0
7	Groenonderhoud					0	15
8	Civiele kunstwerken	40	0	16	0	46	0
9	Openbare verlichting	28	0	32	0	65	0
10	Onderhoud wegen en bermen	150	0	196	0	150	0
-	Speeltuinen	0	0	10	0	0	0
11	Uitvoering wet BUIG	0	153	0	110	0	152
12	Uitvoering WSW	0	75	0	75	0	75
13	Jeugdzorg	150	0	0	150	0	133
14	WMO uitkeringen	150	0	0	250	0	180
15	Programma Krimp & Leefbaarheid	0	0	0	0	0	0
16	Grondexploitaties	159	0	244	0	159	0
17	PROloog	135	0	0	0	50	0
	Totaal	1.352	493	1.516	650	1.209	620
	Structureel maal factor 2		986		1.300		1.240
	Waarschijnlijkheidsfactor 90%	1.217	887	1.364	1.170	1.088	1.116
	Benodigde weerstandscapaciteit		2.104		2.534		2.203

I = Incidenteel, S = Structureel

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit zijn de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet-begrote kosten te dekken. Die beschikbare middelen zijn:

- algemene Reserve;
- bestemmingsreserve als de bestemming kan worden gewijzigd;
- de post onvoorzien;
- stille reserves;
- onbenutte belastingcapaciteit.

Voorzieningen maken geen deel uit van de beschikbare weerstandscapaciteit omdat sprake is van al aangegane verplichtingen dan wel van risico's met een hoge mate van waarschijnlijkheid. De gemeente heeft enkele bezittingen die niet of voor een lagere waarde op de balans staan. Het gaat om gronden en landerijen, gebouwen en aandelenbezit. Bij afstoting van deze bezittingen kan een voordeel ontstaan, doch verkoop is niet altijd mogelijk. Aandelen zijn beperkt verhandelbaar, de meeste gebouwen zijn nodig voor de taakuitoefening en gronden en landerijen zijn uit strategisch oogpunt aangekocht en zijn onderdeel van de grondexploitaties. De stille reserves zijn daarom niet meegenomen in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit.

De onbenutte belastingcapaciteit is als pm-post aangemerkt.

Beschikbare weerstandscapaciteit <i>(stand per einde begrotingsjaar)</i>			
(bedragen x 1.000 euro)	rekening 2014	begroting 2015	begroting 2016
Algemene reserve	4.551	3.251	2.703
Bestemmingsreserves	2.323	2.127	1.927
Totaal reserves	6.874	5.378	4.630
Post onvoorzien (2 x 25)	50	50	50
Stille reserves	pm	pm	pm
Onbenutte belastingcapaciteit	pm	pm	pm
Beschikbare weerstandscapaciteit	6.924	5.428	4.680

Financiële kengetallen

Financiële kengetallen	Begroting 2016	Norm / Categorie
<i>Weerstandsvermogen</i>		
Ratio weerstandscapaciteit	2,12	≥ 1,0
Ratio weerstandscapaciteit (exclusief bestemmingsreserves)	1,23	≥ 1,0
<i>Overige</i>		
Netto schuldquote (incl. doorgeleende gelden)	84,1%	A
Netto schuldquote (excl. doorgeleende gelden)	84,6%	A
Solvabiliteitsratio	12,6%	C
Grondexploitatie	6,4%	A
Structurele exploitatieruimte	1,1%	A
Belastingcapaciteit	127	C

Financiële kengetallen (waarden)	Categorie A	Categorie B	Categorie C
<i>Overige</i>			
Netto schuldquote (incl. doorgeleende gelden)	<90%	90-130%	>130%
Netto schuldquote (excl. doorgeleende gelden)	<90%	90-130%	>130%
Solvabiliteitsratio	>50%	20-50%	<20%
Grondexploitatie	<20%	20-35%	>35%
Structurele exploitatieruimte	>0%	>0%	<0%
Belastingcapaciteit	<95%	95-105%	>105%

Het financiële beeld dat uit de kengetallen naar voren komt is belangrijk voor het inzicht in de financiële positie van de gemeente. De signaleringswaarden zoals hierboven in de tabel aangegeven zijn afgeleid uit de stresstest voor 100.000+ gemeenten. Er is gekozen voor indeling in drie categorieën (A, B of C), zonder hieraan een kwalificatie/normering te verbinden. Dit vanwege het argument dat de kengetallen in samenhang moeten worden gezien en een oordeel per kengetal niet gepast zou zijn. Wel kan worden gesteld dat Categorie A het minst risicovol is en Categorie C het meest risicovol.

Weerstandsvermogen

Met weerstandsvermogen wordt het totaal aan direct beschikbare middelen bedoeld waarmee niet begrote en niet verzekerde financiële risico's kunnen worden opgevangen. Een ratio van $\geq 1,0$ geeft aan dat beschikbare reserves voldoende zijn om de aanwezige risico's te kunnen opvangen.

Ratio weerstandscapaciteit

De ratio weerstandscapaciteit geeft de verhouding aan van de beschikbare weerstandscapaciteit ten opzichte van de benodigde weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald op basis van de aanwezige risico's en de eventueel te verwachten financiële impact. De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de algemene- en bestemmingsreserves en de post onvoorzien. De ratio 2,29 kan worden gekwalificeerd als ruim voldoende.

Ratio weerstandscapaciteit (exclusief bestemmingsreserves)

Bij deze ratio wordt geen rekening gehouden met de beschikbare bestemmingsreserves. De ratio 1,30 kan worden gekwalificeerd als voldoende.

Overig

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan de financiële verplichtingen te voldoen. De ratio geeft aan dat onze gemeente een groot deel van haar bezit heeft gefinancierd met schulden. Ondanks het financieren met schulden kan de gemeente aan haar verplichtingen voldoen.

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Het is verstandig om de structurele ruimte die aanwezig is niet volledig te benutten voor structurele lasten maar te gebruiken voor incidentele lasten. Dit voorkomt toekomstige ongewenste structurele ombuigingen.

Bepaling structurele begrotingssaldi	2016	2017	2018	2019
Lasten				
bruto lasten	30.309	30.329	29.148	28.998
incidentele lasten	317	705	20	-
structurele lasten (a)	29.992	29.624	29.128	28.998
Baten				
bruto baten	30.318	30.039	29.462	29.406
incidentele baten	-	292	-	-
structurele baten (b)	30.318	29.747	29.462	29.406
Structurele begrotingssaldi (c = b - a)	325	123	333	408

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde.

Risico's

Hieronder worden de risico's weergegeven en toegelicht.

Naam	1. Algemene uitkering uit het Gemeentefonds
Programma	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien
Omschrijving	De gemeente is financieel sterk afhankelijk van de rijksbijdrage uit het Gemeentefonds. De omvang is gekoppeld aan de groei van de Rijksbegroting. Financiële afwijkingen zijn daarom mogelijk.
Risico (in €)	k€ 500
Kans	50%
Jaar van signalering	nb
Beheersmaatregel	De raming van de Algemene uitkering dient realistisch te zijn en is gebaseerd op de circulaire en bijbehorende rekenmodellen die het Rijk verstrekt.

Naam	2. btw-compensatiefonds
Programma	Overig
Omschrijving	De gemeente kan voor een groot aantal activiteiten de btw terugkrijgen uit het btw-compensatiefonds (BCF), mits wordt voldaan aan de daarvoor gestelde eisen. Zo zijn investeringen in de gemeentelijke openbare ruimte in principe btw-compensabel. In enkele gevallen pleegt de gemeente samen met andere (overheids)organisaties investeringen in de openbare ruimte die niet onder het BCF vallen. Het risico bestaat dat daarmee mogelijk niet (geheel) wordt voldaan aan de voorwaarden om in aanmerking te komen voor btw-compensatie.
Risico (in €)	Elk jaar wordt ca. € 1,5 miljoen gedeclareerd bij het BCF. Het risico van gedeclareerde, maar niet compensabele btw wordt ingeschat op 2%, k € 30 per jaar. Het incidentele risico op projecten en ontwikkelingen wordt ingeschat op k€ 230.
Kans	50%
Jaar van signalering	nb
Beheersmaatregel	Geen

Naam	3. Lening Essent
Programma	Overig
Omschrijving	Een deel van de verkoop van de aandelen Essent is ontvangen in de vorm van een achtergestelde lening. Onzeker is in hoeverre deze wordt afgelost.
Risico (in €)	De huidige boekwaarde van de oorspronkelijke lening van € 1,7 miljoen is € 0,8 miljoen. Op achtergesteld uitgezet geld moet een geldgever rekening houden met de mogelijkheid van niet voldoen aan de verplichtingen. Wij schatten dit in op maximaal 25%.
Kans	25%
Jaar van signalering	2009
Beheersmaatregel	Geen

Naam	4. Renterisico
Programma	Overig
Omschrijving	De gecalculeerde rente is gebaseerd op de verwachte renteontwikkelingen. De werkelijke rente kan hoger of lager uitvallen.
Risico (in €)	1% afwijking betekent een afwijking van k€ 200.
Kans	25%
Jaar van signalering	2015
Beheersmaatregel	Geen

Naam	5. Kwetsbaarheid personeelsformatie
Programma	Overig
Omschrijving	Onze organisatie is klein en per beleidsveld is er meestal sprake van één of twee ambtenaren die breed inzetbaar moeten zijn en (mede daardoor) niet altijd de gedetailleerde specialistische kennis (kunnen) hebben. De ontwikkelingen vanuit de landelijke overheid betreffende bijv. de jeugdzorg maakt deze problematiek nog groter. Er is niet altijd achtervang en bij uitbreiding van taken, ziekte of vertrek kunnen werkzaamheden stagneren. Inhuur van externe capaciteit leidt tot hogere kosten. De kwetsbaarheid kan ook gelden voor samenwerkingsverbanden, zoals P&O, ICT en Sociale Zaken en Werk.
Risico	Deze kwetsbaarheid blijft ook in 2016 bestaan ondanks intensievere samenwerking met andere gemeenten. In voorkomende gevallen zal er noodgedwongen externe inzet moeten worden geregeld. Daarvoor wordt het inhuurbudget ingezet.
Kans	PM
Jaar van signalering	2015
Beheersmaatregel	Beheersing begint bij de directie. Zij moet goed zicht hebben op toekomstige personele knelpunten en bestaande knelpunten oplossen. Dit kan bereikt worden door voortdurend in 'gesprek' te zijn met de medewerkers maar ook door ontwikkelingen in te schatten en daar op te anticiperen. Vroegtijdig signaleren voorkomt uitval van medewerkers en vroegtijdig anticiperen op ontwikkelingen voorkomt 'gaten' in de formatie. Daarmee kan een substantiële bijdrage worden geleverd aan een vermindering van de kwetsbaarheid.

Naam	6. Beperkt zicht op samenwerking en uitbesteding
Programma	Overig
Omschrijving	Meer taken zijn uitbesteed aan samenwerkingsverbanden of aan derden. Hoewel de competentieontwikkeling van de medewerkers daarbij moet aansluiten, ontbreekt het mogelijk aan capaciteit en kwaliteit om hier goed sturing aan te geven en te controleren op de gemaakte afspraken.
Risico (in €)	Bij het maken van afspraken in samenwerkingsverbanden en bij uitbesteding is nadrukkelijk aandacht voor een goede beschrijving van de te behalen resultaten en de borging van sturing en controle op de realisatie daarvan. Het risico wordt geschat op k€ 100.
Kans	25%
Jaar van signalering	2015
Beheersmaatregel	Kwartaalrapportage in de P&C-cyclus

Naam	7. Groenonderhoud
Programma	Verkeer en vervoer
Omschrijving	Er zijn 20.000 bomen. Een groot aantal daarvan staan langs wegen, voetpaden en begraafplaatsen. Door de bezuiniging is er een achterstand ontstaan in het onderhoud van deze bomen waardoor er een veiligheidsrisico ontstaat.
Risico (in €)	k€ 75
Kans	20%
Jaar van signalering	2015
Beheersmaatregel	Situaties monitoren en beheerplannen herijken op bestaande risico's en budgetten.

Naam	8. Civiele kunstwerken
Programma	Verkeer en vervoer
Omschrijving	Er zijn 59 bruggen. Daarnaast is er in onze gemeente 9.301 m1 beschoeiing, 275 m1 kademuren en 23 steigers. Er zijn te weinig middelen voor onderhoud. Het niet uitvoeren van onderhoud brengt risico's en gevolgschade met zich mee.
Risico (in €)	k€ 130
Kans	35%
Jaar van signalering	2015
Beheersmaatregel	Situaties monitoren, voldoende middelen beschikbaar stellen en schades herstellen.

Naam	9. Openbare Verlichting
Programma	Verkeer en vervoer
Omschrijving	Voor de technische levensduur van lichtmasten wordt een leeftijd aangehouden van 40 jaar. 363 lichtmasten zijn ouder dan 40 jaar en dienen binnen 5 jaar te worden vervangen.
Risico (in €)	Vervangen van ca. 363 lichtmasten k € 430 (geschat)
Kans	15%
Jaar van signalering	2015
Beheersmaatregel	Gevaarlijke situaties monitoren en waar nodig lichtmasten vervangen. Voldoende middelen gebruiken voor vervanging.

Naam	10. Onderhoud wegen en bermen
Programma	Verkeer en vervoer
Omschrijving	<p><i>Wegen:</i></p> <p>Werkzaamheden voor herstel van een te zwakke constructie en/of afvoer van een teerhoudend asfalt zijn geen klein of groot onderhoud en vallen daarom buiten het bestek wegen. Het herstel/afvoer brengt bij optreden extra kosten met zich mee.</p> <p><i>Bermen:</i></p> <p>Veel bermen in onze gemeente liggen te laag of te hoog. Hierdoor is de afwatering onvoldoende. Daarnaast wordt door breed verkeer veel door de bermen gereden waardoor kuilen ontstaan. Het vergt extra investeringen om dit op te lossen.</p>
Risico (in €)	Wegen k€ 900 (geschat) en bermen k€ 600 (geschat)

Naam	10. Onderhoud wegen en bermen
Kans	10%
Jaar van signalering	2011
Beheersmaatregel	Elk jaar vindt er een evaluatie plaats van het wegen- en bermenonderhoud. Voldoende middelen beschikbaar stellen en gebreken herstellen.

Naam	11. Uitvoering wet BUIG
Programma	Sociale Zaken en Werk
Omschrijving	Voor de betaalde uitkeringen WWB, WIJ, IOAW, IOAZ en deels BBZ ontvangt de gemeente jaarlijks een budgetfinanciering van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. In het kader van de overheidsbezuinigingen zal de budgetfinanciering niet gunstiger uitvallen ten opzichte van het jaar 2014. Gelet op de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt is anderzijds de verwachting dat de uitgaven in het kader van de wet BUIG niet naar beneden kunnen worden bijgesteld.
Risico (in €)	k€ 303
Kans	50%
Jaar van signalering	2015
Beheersmaatregel	Ook in 2016 is de dienstverlening op het Werkplein Noord-Groningen zodanig afgestemd om de instroom in de uitkering zo laag mogelijk te houden door: hoogwaardige handhaving aan de poort, controle op voorliggende voorzieningen, jongeren zoveel mogelijk terugleiden naar school.

Naam	12. Uitvoering WSW
Programma	Sociale Zaken en Werk
Omschrijving	Met ingang van 2015 wordt de financiering van de WSW en de participatie-activiteiten gezamenlijk gefinancierd uit een deelfonds. Dit deelfonds is een onderdeel van de algemene uitkering 2015. Het Bestuursakkoord van de regering impliceert dat vanaf 2015 minder gelden ter beschikking zullen worden gesteld voor de uitvoering van WSW en participatie-activiteiten. De gelden in het deelfonds bestemd voor de WSW worden doorbetaald aan de WSW- partner (Ability). Gelet op de afname van de budgetfinanciering zullen daardoor ook tekorten ontstaan bij Ability. Deze tekorten dienen door de participerende gemeenten te worden gedragen.
Risico (in €)	k€ 150 (afhankelijk van de exploitatie 2016 e.v. van Ability)
Kans	50 %
Jaar van signalering	2015
Beheersmaatregel	Er vindt een continue afstemming met Ability plaats om de tekorten waarin de gemeente participeert terug te dringen.

Naam	13. Jeugdzorg
Programma	Jeugd
Omschrijving	<p>De decentralisatie van de jeugdzorgtaken naar gemeenten gaat gepaard met een korting van 15% op macroniveau. Deze verrekening gebeurt in de periode van drie jaar. Daarnaast is het budget voor 2015 voor elke gemeente bepaald o.b.v. het huidige zorggebruik. Vanaf 2016 wordt dit bepaald o.b.v. een zogeheten objectief verdeelmodel. Dit houdt in dat elke gemeente een budget per jongere krijgt.</p> <p>In de meicirculaire 2015 is bekend geworden dat het budget voor jeugdhulp in 2016 daalt met k€ 533 t.o.v. van 2015. Door de methode van het objectieve verdeelmodel toe te passen daalt het budget stapsgewijs tot een bedrag van € 2.194.430,- in 2018 en verder. Dit is een vermindering van het budget voor jeugdhulp in vergelijking met 2015 van k€ 932.</p> <p>In 2016 en 2017 is besloten om de kosten voor jeugdhulp volledig solidair met alle Groninger gemeenten te verrekenen. Het risico dat er voor De Marne daarom extra kosten zijn, wordt niet groot geacht. Voor 2018 is er nog geen keuze gemaakt in het al dan niet solidair zijn. Het risico in 2018 is daarom groter.</p>
Risico (in €)	k€ 533
Kans (25% 50% 75%)	25%
Jaar van signalering	2014 en 2015
Beheersmaatregel	Opstellen en uitvoeren Beleidsplan Jeugd, uitvoeren Regionaal Transitiearrangement, uitvoering geven aan de raadsbrede motie om samen met andere gemeenten het rijk op te roepen voor het instellen van een overgangsregeling.

Naam	14. Wmo-uitkeringen
Programma	Maatschappelijke ondersteuning en zorg
Omschrijving	Met ingang van 2015 is een korting toegepast op het Wmo-budget in de algemene uitkering voor de bestaande taken die gemeenten al hadden vóór de decentralisatie (Wmo-oud). Vanwege deze korting is in 2015 een beleidswijziging geweest op de Huishoudelijke Hulp. In 2016 wordt het Wmo-budget nog eens verder verlaagd met k€ 100.
Risico (in €)	k€ 200
Kans	90%
Jaar van signalering	2015
Beheersmaatregel	We blijven de kostenontwikkelingen Wmo-oud monitoren en deze zien in samenhang met de budgetten voor de nieuwe Wmo-taken. Deze informatie gebruiken we om ons beleid voor 2017 daar waar nodig aan te passen.

Naam	15. Programma Krimp & Leefbaarheid
Programma	Programma overstijgend.
Omschrijving	We krijgen te maken met een significante vermindering van het aantal inwoners. Bovendien is sprake van vergrijzing en ontgroening. De krimp van de bevolking zal onder andere leiden tot een relatief hoge lastendruk op de bestaande bevolking om bestaande voorzieningen in stand te houden. We anticiperen op deze ontwikkelingen d.m.v. het in 2012 opgestelde Programma Krimp & Leefbaarheid (zie Beheersing).
Risico	<p>Het gevaar (bij niets doen) is dat onze gemeente niet voldoende is ingespeeld op de veranderende omstandigheden. Deze risico's zijn in 2010 in kaart gebracht middels de 'Situatieschets bevolkingskrimp De Marne'. Voor de volledigheid wordt hiernaar verwezen. Enkele risico's zoals genoemd in de Situatieschets zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Fysiek</u>: de krimp, vergrijzing en ontgroening vragen om minder en een ander aanbod van woningen, voorzieningen etc. Het gevaar is dat hier onvoldoende op wordt ingespeeld en de neergang onvoldoende begeleid wordt, waardoor er geen basisniveau aan voorzieningen aangeboden kan worden en waardoor de ruimtelijke omgeving in een negatieve spiraal terechtkomt; 2. <u>Sociaal</u>: bij verminderende inwonersaantallen neemt het draagvlak voor die zaken die de leefbaarheid bepalen (verenigingen, activiteiten, ontmoeting etc.) sterk af. Men is minder toegerust op de veranderende vraag die door een andere bevolkingssamenstelling ontstaat (bijvoorbeeld meer toegespitst op ouderen); 3. <u>Financieel</u>: De organisatie is onvoldoende ingespeeld op een verminderende inkomstenstroom (minder inwoners betekent minder inkomsten uit Gemeentefonds) dan wel op een toenemende kostendruk (o.a. meer kosten ouderen en Wmo etc.).
Kans	Onze gemeente loopt als perifeer gebied voorop als het gaat om krimp, ontgroening en vergrijzing. Op termijn gaan deze ontwikkelingen in 60% van de Nederlandse gemeenten spelen. In verband met het feit dat krimp hoog op de politieke agenda staat, bestaat er de kans om nu al in te spelen op deze ontwikkelingen begeleid door middelen die provincie en rijk bieden.
Jaar van signalering	2009
Beheersmaatregel	Onze gemeente heeft in de afgelopen jaren zich middels het Integraal Beleidskader Krimp en Leefbaarheid (kortweg krimpnota, vastgesteld febr. 2011) en het Woon-en Leefbaarheidsplan De Marne 2012-2021 (vastgesteld december 2011) beleidsmatig voorbereid op de verwachte demografische ontwikkelingen en de daarmee samenhangende gevolgen. De maatregelen uit het Woon-en leefbaarheidsplan De Marne 2012-2021 en de uitwerking daarvan zijn in september 2012 door het college vastgelegd in het Programma Krimp en Leefbaarheid 2012-2021. Daarmee wordt de uitvoering geborgd, toegezien of er binnen de beleidskaders wordt gehandeld, reële ontwikkelingen gesignaleerd en ontbrekende financiering gegenereerd. In 2013 is d.m.v. het vrijkomen van de beschikking van de provincie voor een bijdrage uit de Reserve Leefbaarheid Krimpgebieden en het ISV een deel van de financiering van de plannen mogelijk gemaakt.

Naam	16. Grondexploitaties
Programma	Paragraaf Grondexploitaties.
Omschrijving	Dankzij de forse afwaardering van grondexploitaties in 2011, het verkleinen van de voorraad bouw kavels en de doorgevoerde dalingen van kavelprijzen is het risico de laatste jaren erg afgenomen. In 2010 werd het risico nog berekend op een totale omvang van 1,5 miljoen. Inmiddels is dit met 90 % teruggebracht tot € 159.000,-. Het is nu de verwachting dat de komende jaren het risicoprofiel zich rond dit bedrag zal stabiliseren.
Risico (in €)	k€ 280
Kans (25% 50% 75%)	56,7% (conform grondnota)
Jaar van signalering	2015
Beheersmaatregel	Jaarlijkse actualisatie van de grondexploitaties en tussentijdse toetsing van de stand van zaken.

Naam	17. PROloog
Programma	Leefomgeving.
Omschrijving	<p>Om de risico's goed te kunnen beheersen heeft de gemeente eind 2013 de programma- en projectrisico's geïnventariseerd. De resultaten hiervan zijn gerapporteerd in de Inventarisatie programma- en projectrisico's Plan voor Regie en Ruimtelijke Ontwikkeling Lauwersoog (PROLoog) van 20 december 2013. In het rapport heeft Deloitte aanbevelingen gedaan voor de professionalisering van de risicobeheersing.</p> <p>Eind 2014 is een interne controle uitgevoerd naar de wijze waarop de gemeente de aanbevelingen heeft opgevolgd. De bevindingen van deze controle zijn samengevat in de rapportage PROLoog in control, resultaten van intern onderzoek van december 2014. Uit dit rapport blijkt dat de gemeente de aanbevelingen grotendeels heeft geïmplementeerd in de (administratieve) organisatie van het programma.</p> <p>Desalniettemin blijft er een 'restrisico' over.</p>
Risico (in €)	k€ 1.000 (verwachte uitgaven in 2016)
Kans	5%
Jaar van signalering	2015
Beheersmaatregel	<p>Ondanks de preventieve maatregelen die zijn beschreven in het eerder genoemde rapport, blijft er een risico bestaan dat zich afwijkingen van de subsidiebeschikking voordoen. Dan is het voor de gemeente van groot belang om dat tijdig te signaleren, zodat de financiële gevolgen beheersbaar blijven. Daarom heeft de gemeente een aanvullende maatregel genomen, bovenop de aanbevelingen van Deloitte.</p> <p>Om afwijkingen van de subsidiebeschikking tijdig te signaleren, laat de gemeente alle gesubsidieerde projecten eenmaal per jaar controleren door een accountant. Normaal gesproken vindt zo'n accountantscontrole maar een keer plaats, namelijk na afronding van het project.</p>

Naam	17. PROloog
	<p>Door de implementatie van deze maatregel wordt dus eens per jaar vastgesteld of er afwijkingen van de subsidiebeschikking zijn geweest. Dit heeft de volgende voordelen:</p> <ul style="list-style-type: none">• Het bedrag waarover de gemeente risico loopt wordt beperkt tot de uitgaven in het jaar voorafgaande aan de controle in plaats van de uitgaven gedurende het gehele project;• De gemeente kan nog maatregelen treffen om de afwijking te herstellen of om toestemming te vragen voor de afwijking, omdat het project nog niet volledig is afgerond.

5.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

De gemeente De Marne heeft een oppervlakte van meer dan 24.000 ha (1ha = 10.000 m²). Hiervan is 7.212 ha water. Een belangrijk deel van de landoppervlakte kan worden beschouwd als openbare ruimte. In die openbare ruimte vindt een groot aantal activiteiten plaats, zoals wonen, werken, verplaatsen en recreëren. Voor al die activiteiten bestaat de openbare ruimte uit een aantal kapitaalgoederen. Al deze kapitaalgoederen dienen onderhouden te worden. Daarvan is een zorgvuldig beheer van dit 'vermogen' van wezenlijk belang. Dit om slecht wegdek, loszittende stoeptegels, slecht onderhouden gebouwen of lekkende rioolstengels te voorkomen.

In deze paragraaf wordt ingegaan op welke manier deze kapitaalgoederen worden onderhouden. Het gaat hierbij om de aanleg en instandhouding van wegen, riolering, openbare verlichting, groen, bruggen en beschoeiingen, speelplaatsen, begraafplaatsen en gebouwen. De instandhoudingskosten zijn vertaald in zogenaamde beheerplannen.

Tabel omvang te onderhouden areaal

Onderwerp	Karakteristiek	Onderhoud
Gemeente algemeen	oppervlakte totaal	24.031 ha.
Wegen	oppervlakte wegen	122 ha.
	openbare verlichting (masten)	2.835 st
Rioleringen	Vrij vervalstelsel	96,7 km.
	overstorten	48 st.
	kolken	5.465 st.
	rioolgemalen	37 st.
	pomp-units	110 st.
	Bergbezinkvoorzieningen	3 st.
	persleidingen	33 km.
	individuele behandelingsinstallaties (IBA's)	67 st.
Groen	oppervlakte groen	132 ha
	bermen te maaien	500 km
	taluds te maaien	420 km
	sloten te schonen	206 km
	bomen (binnen en buiten de bebouwde kom)	19.700 st
Speeltuinen	speeltoestellen	402 st.
	speelplaatsen	26 st.
	trapveldjes	6 st.
Civiele kunstwerken	houten bruggen	35 st.
	betonnen bruggen	20 st.
	stalen bruggen	3 st.
	beweegbare brug (Electra)	1 st.
	beschoeiingen	9.301 m1
	steigers (klein onderhoud)	23 st.
	natuurlijke oevers	3.512 m1
	kademuren	275 m1
Gebouwen	diverse objecten	47 st.

Onderhoud en achterstallig onderhoud

Het Besluit Begroting en Verantwoording schrijft voor dat inzichtelijk wordt gemaakt welke budgetten noodzakelijk zijn voor het onderhoud van kapitaalgoederen en wat de financiële consequenties zijn van het achterstallig onderhoud (artikel 12 2^e lid van het BBV). In onderstaande tabel zijn de financiële consequenties opgenomen van het onderhoud en het achterstallig onderhoud. Peildatum september 2015.

Plan	Aan- wezig	Vastgesteld d.d.	Benodigd onderhoud s-budget	Volledig in begroting vertaald	Achterstallig onderhoud	Bedrag achterstallig onderhoud
Wegen en bermen	ja	2015 *	k€ 491	nee	ja	k€ 60
Civiele kunstwerken	ja	2012	k€ 150	nee	nee	nvt
Openbare Verlichting	ja	2015 *	k€ 165	nee	ja	k€ 65
Rioleringen	ja	2013	k€ 737	ja	nee	nvt
Groen	ja	2013	k€ 738	nee	ja	k€ 15
Gebouwen	ja	2010/2015 **	k€ 130	nee	nee	nvt
Speelvoorzieningen	ja	2013	k€ 46	ja	nee	nvt
Begraafplaatsen	ja	2015 *	k€ 34	ja	nee	nvt

* Herijking 4e kwartaal 2015

** Onderhoudsplan gemeentelijke gebouwen is van 2010 / onderhoudsplan Integraal huisvestingsplan is van 2015

Toelichting

Het benodigd onderhoudsbudget is gebaseerd op kosten voor regulier beheer. Het onderhoud wat nu uitgevoerd wordt is meer en meer risico gestuurd. Hierin moeten nog veel keuzes worden gemaakt. In de komende periode zal nadere invulling worden gegeven aan risico gestuurd beheer. Het beeld t.a.v. achterstallig onderhoud kan dan wijzigen.

Het onderhoud van begraafplaatsen is opgenomen in de beheerplannen van Groen.

Structureel inzet van k€ 50 op onderhoud kapitaalgoederen

De afgelopen jaren is fors bezuinigd op het onderhoud van de kapitaalgoederen. De bezuinigingen zijn gerealiseerd door het werk efficiënter uit te voeren door o.a. combinaties van werk te maken. Ook het slimmer en innovatiever aanbesteden van de werkzaamheden en nauwe samenwerking met andere overheden heeft aan het realiseren van de bezuinigingen bijgedragen. Toch hebben de bezuinigingen de kapitaalgoederen dermate belast dat de risico's zijn toegenomen (zie ook de risicoparagraaf). Om de risico's te beperken, met name op het gebied van de veiligheid, wordt er de komende jaren structureel k€ 50 toegevoegd aan het onderhoudsbudget kapitaalgoederen. In dit bedrag is ook ruimte gemaakt voor onderhoud areaaluitbreiding als gevolg van toekomstige projecten.

Wegen en bermen

Relevante beleidsstukken:

- beleidsplan wegen 2015;
- beheerplan Wegen 2015.

In het beleidsplan wegen en het beheerplan staan de minimale onderhoudsrichtlijnen van het Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek (CROW). Op wegen is bezuinigd. Hierdoor treedt er op termijn achterstallig onderhoud op en ontstaat er een lager kwaliteitsbeeld dan conform de onderhoudsrichtlijnen van CROW. Als gevolg van de bezuinigingen zal het klein onderhoud in omvang gaan toenemen.

We gaan op de best mogelijke wijze aanbesteden en maken daarbij ook gebruik van nieuwe aanbestedingsmethoden. Jaarlijks wordt over de kwaliteit van de wegen gerapporteerd.

Achterstallig onderhoud wegenbermen

Er is achterstallig onderhoud aan de wegenbermen. Veel bermen liggen te laag of te hoog waardoor de afwatering onvoldoende is. Dit brengt een veiligheidsrisico met zich mee.

Hiervoor is in de (meerjaren)begroting onvoldoende geld gereserveerd. Zie ook de risicoparagraaf.

Civiele Kunstwerken

Relevante beleidsstukken:

- beleidsplan Civiele kunstwerken (vastgesteld 2012)

Op dit beheeronderdeel is bezuinigd waardoor het onderhoud op termijn in omvang zal toenemen. In de uitvoeringsplannen maken we keuzes om het onderhoud zo goed mogelijk binnen de beschikbare middelen uit te voeren. De werkzaamheden worden zoveel mogelijk gezamenlijk aanbesteed met andere beheeronderdelen. Ook over de kwaliteit van de civiele kunstwerken wordt jaarlijks gerapporteerd.

Openbare verlichting

Relevante beleidsstukken:

- De Marne Duurzaam Verlicht, herijkt 2015 (vastgesteld beleidsplan openbare verlichting 2010-2019)

In 2009 heeft de raad het beleidsplan De Marne Duurzaam Verlicht vastgesteld. In 2015 is dit plan herijkt. In 2015 is er een nieuwe inventarisatie uitgevoerd en op basis hiervan worden de uitvoeringsplannen opgesteld. Tevens zal een plan van aanpak worden opgesteld om op energieverbruik te besparen. Waar mogelijk vervangen we conventionele verlichting door energiezuinige ledverlichting.

Achterstallig onderhoud

Er zijn 363 lichtmasten die zijn ouder dan 40 jaar en dienen binnen 5 jaar te worden vervangen. De jaarlijkse kosten hiervan zijn k€ 65. Dit kan een veiligheidsrisico met zich mee brengen.

Hiervoor is in de (meerjaren)begroting geen geld gereserveerd. Zie ook de risicoparagraaf.

Rioleringen

Relevante beleidsstukken:

- afvalwaterbeleidsplan (vastgesteld 2013)

Het rioleringsbeleid is vastgelegd in het Afvalwaterbeleidsplan gemeenten Bedum, De Marne, Winsum, Eemsmond (BMWE) en waterschap Noorderzijlvest (BMWE/NZV) 2014 t/m 2018. Dit beleidsplan is op 26 november 2013 vastgesteld en loopt tot eind 2018. In het Afvalwaterbeleidsplan BMWE/NZV staan drie thema's centraal:

1. ketenbeheer;
2. samen sterker;
3. maatschappelijke trends.

Om te voldoen aan de structurele kostenreductie, zoals is vastgelegd in het Bestuursakkoord Water, wordt intensief samengewerkt in de Samenwerking Waterketen Groningen en Noord-Drenthe en het cluster Bedum, De Marne, Winsum en Eemsmond (BMWE) en het waterschap Noorderzijlvest. De 27 gemeenten en 2 waterschappen binnen de Samenwerking Waterketen Groningen en Noord-Drenthe staan voor realisatie van een kostenreductie in 2020 van tenminste 10%, zijnde € 14,9 miljoen structureel.

De taakstelling van het cluster Bedum, De Marne, Winsum en Eemsmond is een structurele kostenreductie van k€ 630 in 2020. Deze taakstelling willen wij bereiken door gezamenlijk beleid, door taken te verdelen en door samenwerking. Hiermee willen we bereiken dat we op termijn de doelmatigheid in de rioleringszorg verbeteren. Dit door de kosten te verlagen, de kwaliteit van dienstverlening te verhogen en de personele kwetsbaarheid te verminderen (de 3k's).

In het algemeen is het onderhoudsniveau van de riolering voldoende. Alle bebouwing, die valt onder de gemeentelijke zorgplicht, is aangesloten op de riolering of op een individuele behandelingsinstallatie (IBA). Het vrij vervalstelsel en het gemalenbeheer zijn op orde. In de komende jaren zal worden gewerkt aan het optimaliseren van het beheer en onderhoud van de riolering voor de BMW-gemeenten en het waterschap Noorderzijlvest.

Voor de dekking van de investeringen van de rioleringen wordt in principe een kostendekkend rioolrecht geheven. De rioolopbrengsten worden verrekend met de rioollasten en het saldo wordt verrekend met de bestemmingsreserve Gemeentelijk Rioleringsplan. In voorgaande jaren was het tarief niet kostendekkend en daarom wordt in de jaren tot en met 2018 afgelost op de uit de Algemene Reserve aangetrokken gelden.

Openbare groenvoorziening

Relevante beleidsstukken:

- Groenstructuurplan (vastgesteld 2006);
- het handboek Kwaliteit Openbare Ruimte (KOR) (vastgesteld 2008);
- beheerplannen (vastgesteld 2013);
- bomenbeleidsplan (vastgesteld 2014).

Het groenbeleid is vastgesteld in het Groenstructuurplan. In de beheerplannen wordt bepaald welk eindbeeld gewenst is en welke stappen nodig zijn om tot het gewenste eindbeeld te komen. Door middel van Beheer Openbare Ruimte (BOR) worden de maatregelen omgezet in de benodigde uren en geld. De beheerplannen worden vertaald naar uitvoeringsplannen, daaraan gekoppeld een meerjarenplanning en een jaarlijkse werkplanning (arbeidsbehoefte). Deze wordt omgezet in een personeelsplanning (arbeidscapaciteit). Hiermee hebben we een instrument in handen waarmee problemen van tevoren inzichtelijk worden gemaakt. Op die manier kunnen prioriteiten worden gesteld. De kwaliteit van het openbare groen wordt geïnspecteerd. Werkprocessen worden zo nodig bijgesteld.

Aan werkvoorzieningsschap Ability wordt het schoffelwerk en eenvoudig snoeiwerk uitbesteed. Het knippen van hagen en groot onderhoud sportvelden wordt net als het berm- en slootbeheer uitbesteed aan derden. De resterende werkzaamheden worden door de eigen dienst uitgevoerd.

In 2014 is een eigen inventarisatie uitgevoerd naar de toekomstbestendigheid van het taakveld Beheer. Uitgangspunten hierbij zijn de door de raad vastgestelde onderhoudsniveaus van het te onderhouden areaal.

De aanleiding voor deze inventarisatie zijn de volgende redenen:

- de nieuwe bezuinigingen (k€ 60) bij Beheer;
- de implementatie van de notitie Toekomstige werkwijze taakveld Beheer;
- uitvoering Wet herverdeling van wegen (1992) en wettelijke overdracht van gronden uit het Lauwersmeergebied van de Dienst Domeinen (jaren '70).

Wanneer de kadastrale registratie van het laatste punt voltooid is, wordt inzichtelijk wat de gevolgen zijn voor het te onderhouden areaal. De tabel met areaalgegevens kan dan tevens bijgewerkt worden.

Een deel werd al door de gemeente onderhouden (wegen), een deel zal nieuw in onderhoud worden genomen (groen, beschoeiingen, taluds). We gaan ervan uit dat in het overdrachtsdocument tevens inzicht wordt gegeven in de financiële kant (eventuele bruidsschatten, al dan niet reeds ontvangen en of in het nieuwe areaal mee is genomen in de Algemene uitkering uit het Gemeentefonds. Al deze uitkomsten vormen de basis voor de nieuwe beheer- en uitvoeringsplannen.

Adoptiegroen: In 2016 zullen wij mensen actief benaderen. Dit gaan we doen door:

- De mogelijkheid van adoptiegroen onder de aandacht van de bewoners te brengen via de dorpskrantjes;
- Initiatieven te formaliseren. Hierbij denken we aan het maaien van stukken berm enz.;
- De mogelijkheid tot het maaien van bermen onder de aandacht te brengen via LTO Noord.

Achterstallig onderhoud

Er is achterstallig onderhoud aan de bomen. Dit brengt een veiligheidsrisico met zich mee. Het gaat naar verwachting om een bedrag van structureel k€ 15. Hiervoor is in de (meerjaren)begroting geen geld gereserveerd.

Gebouwen

Relevante beleidsstukken:

- meerjarig onderhoudsplan (vastgesteld 2010);
- integraal Huisvestingsplan (schoolgebouwen) (vastgesteld 2015).

Aan de hand van het meerjarig onderhoudsplan worden jaarlijks bedragen voor het onderhouden van de gebouwen in de begroting opgenomen. Het onderhoudsbudget is in diverse programma's opgenomen.

Het onderhoudsniveau van de gemeentelijke gebouwen kan als redelijk tot goed worden gekwalificeerd. Jaarlijks bekijken we in hoeverre panden kunnen worden afgestoten.

Vanaf het jaar 2015 is op een totaal budget van k€ 170 een bezuiniging opgenomen van k€ 40. Deze bezuiniging is doorgevoerd.

Onderwijsgebouwen

Vanaf 1 januari 2015 vindt de bekostiging van het buitenonderhoud aan schoolgebouwen voor het primair onderwijs wettelijk plaats door het ministerie van onderwijs en wordt rechtstreeks overgemaakt aan de schoolbesturen. Het groot onderhoud, renovatie en nieuwbouw blijft de verantwoordelijkheid van de gemeente. In 2015 is het Integraal Huisvestingsplan (IHP) vastgesteld. De eerste uitvoeringsstappen van dit plan zijn gezet. Nu de schoolbesturen hun toekomstvisie voor het onderwijs hebben gepresenteerd is ook het IHP hierop afgestemd en is een uitvoeringsplan aan de raad voorgelegd.

Speelvoorzieningen

Relevante beleidsstukken:

- notitie Speelruimte beleid gemeenten De Marne (vastgesteld 2013)

Het beleid en beheer van de openbare speelvoorzieningen is vastgelegd in de notitie Speelruimtebeleid gemeente De Marne. Door middel van een speelruimtebeleid wil de gemeente De Marne bijdragen aan de gezondheid en ontwikkeling van kinderen door beweging, ontmoeting en uitdagingen stimuleren. Dit willen we bereiken door voor de kinderen tot en met 12 jaar voldoende kwalitatief goede formele en informele speelruimten aan te bieden.

In de gemeente zijn 26 speelplaatsen en 15 schoolpleinen die openbaar toegankelijk zijn. In totaal hebben we het over 402 speeltoestellen. Alleen in het dorp Broek is geen speelplaats. Verder zijn er in de gemeente nog 6 trapveldjes en 2 fietscrossbanen.

Het beheer en onderhoud van de speeltoestellen ligt bij de speeltuinverenigingen, de scholen of vereniging van dorpsbelangen. Om ze daarin te ondersteunen heeft iedere vereniging of school toegang tot een digitaal logboek. Hierin wordt alles genoteerd wat van belang is voor het beheer en onderhoud van de speeltoestellen. Jaarlijks worden de toestellen gecontroleerd op veiligheid. De gemeente controleert de logboeken minimaal driemaal per jaar. Wanneer reparaties zijn uitgevoerd vindt een her controle plaats. Voor ieder goed gekeurd toestel ontvangt de vereniging een jaarlijks bedrag van

€ 24. Dit bedrag kan men sparen om toekomstige reparaties uit te voeren, of gebruiken als eigen financiering bij vervanging van speeltoestellen. Onder bepaalde voorwaarde kan men een beroep doen op de gemeente bij vervanging van afgekeurde speeltoestellen.

Als in 2016 de behoefte zich voordoet om het areaal speelruimte te vergroten, dan zal de gemeente de prioriteit richten op informele speelplaatsen.

Begraafplaatsen:

Relevante beleidsstukken:

- milieu beleidsplan (vastgesteld 2005);
- verordening begraafplaatsrechten (vastgesteld 2014).

In de gemeente De Marne zijn 11 openbare begraafplaatsen. Op de begraafplaatsen Ulrum en Zoutkamp bestaat de mogelijkheid om een urn bij te zetten in een columbarium. Op de andere begraafplaatsen bestaat de mogelijkheid om urnen te begraven. Voor het plaatsen van een grafmonument is een vergunning nodig.

5.4 Financiering

Inleiding

De financieringsparagraaf geeft informatie over het treasurybeleid en de beheersing van de financieringsrisico's. De financieringsparagraaf is samen met het treasurystatuut bij de invoering van de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) verplicht gesteld. In de Wet Fido heeft het Rijk regels gesteld hoe gemeenten hun geld en kapitaal beheren. Deze paragraaf dient verder onder meer de algemene ontwikkelingen en de concrete beleidsplannen te bevatten.

Algemene ontwikkelingen

Interne ontwikkelingen

De verordening ex artikel 212 Gw (financiële verordening) is in de raadsvergadering van november 2010 voor het laatst geactualiseerd en vastgesteld. Deze verordening is in 2015 opnieuw geactualiseerd en vastgesteld in de raadsvergadering van 27 oktober 2015.

Het treasuryreglement is in september 2008 voor het laatst geactualiseerd. Deze actualisatie vond vooral zijn grondslag in de aanpassingen in de Wet Fido. In 2016 zal het reglement opnieuw worden geactualiseerd en aangepast aan de veranderingen die te maken hebben met het verplicht schatkistbankieren. Zie doelstelling 4 in de paragraaf bedrijfsvoering.

Marktontwikkelingen

De gemiddelde verwachting van de grootbanken (ABN AMRO, ING, Rabobank, Belfius, Commerzbank) t.a.v. 3 maands Euribor laat zich al volgt samenvatten:

Augustus 2014	Augustus 2015	Prognose over 3 mnd	Prognose over 12 mnd
0,21%	-0,02%	-0,02%	-0,01%

Toelichting

De 3-maands Euribor is historisch laag en blijft waarschijnlijk de komende jaren laag. Maximaal gebruik maken van financieringsvormen op basis van korte rente (kasgeld, rekening courant), blijft onverminderd aantrekkelijk. (bron: Thésor)

De gemiddelde verwachting van de grootbanken (ABN AMRO, ING, Rabobank, Belfius, Commerzbank)

(10 jaar) laat zich als volgt samenvatten:

Augustus 2014	Augustus 2015	Prognose over 3 mnd	Prognose over 12 mnd
1,40%	0,98%	1,18%	1,51%

Toelichting

Wanneer we naar de renteontwikkeling kijken van de afgelopen 12 maanden dan zien we dat ook de lange rentetarieven weer zijn gedaald. Doordat de ECB de liquiditeitskranen nog verder heeft opengedraaid, is de rentemarkt nog verder onder druk gekomen. Zolang de ECB haar opkoopoperatie voorzet (en ze heeft beloofd dat tot september 2016 te blijven doen), zal er naar verwachting weinig verandering optreden in zowel de lange als de korte rente (bron: Thésor)

De rentetarieven zijn vaak onderhevig aan veranderingen door incidentele en onvoorspelbare elementen. De gevolgen door eventuele politieke besluiten zijn totaal niet te overzien.

Risicobeheer

De treasuryfunctie dient uitsluitend de publieke taak. Het beheer moet verstandig en bedachtzaam worden uitgevoerd. In de wet Fido zijn normen opgenomen om te voorkomen dat bij herfinanciering van leningen grote schokken optreden in de rentelasten. Doel van de normen is het beperken van de renterisico's. Er wordt onderscheid gemaakt in:

- kasgeldlimiet: limiet voor leningen met een looptijd van maximaal één jaar;
- renterisiconorm: norm voor leningen met een looptijd vanaf één jaar.

De wettelijke normen worden hieronder weergegeven.

Kasgeldlimiet

Bedragen in k€

Omschrijving	Begroting 2016	Meerjarige doorkijk		
		2017	2018	2019
Begrotingstotaal (alle lasten)	30.309	30.329	29.148	28.998
Vastgesteld percentage	8,5	8,5	8,5	8,5
Maximaal aan te trekken kasgeld	2.576	2.578	2.478	2.465
Maximaal te ramen rente over kasgeld	26	26	25	25

Toelichting kasgeldlimiet

Met de kasgeldlimiet wordt een grens gesteld aan de omvang van financieringen met een rentetypische korte looptijd van één jaar. Achterliggende gedachte hierbij is het vermijden van te hoge renterisico's. Bij de berekening van de kasgeldlimiet wordt uitgegaan van het begrotingstotaal en is voor de gemeenten de norm vastgesteld op 8,5%. Voor 2016 bedraagt de kasgeldlimiet voor De Marne € 2,6 miljoen (8,5% van € 30,3 miljoen).

Renterisiconorm

Bedragen in k€

Omschrijving	Begroting 2016	Meerjarige doorkijk		
		2017	2018	2019
Begrotingstotaal (1)	30.309	30.329	29.148	28.998
Vastgesteld percentage (2)	20	20	20	20
Renterisiconorm (3)	6.062	6.066	5.830	5.800
Renterisico op vaste schuld (4)	1.670	1.560	1.517	1.200
Ruimte (3-4)	4.392	4.506	4.313	4.600

Toelichting renterisiconorm

In enig kalenderjaar mag het renterisico op basis van de Wet Fido niet meer bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. Hierbij bestaat het renterisico uit het saldo van de verplichte aflossingen en de renteherzieningen op de bestaande leningenportefeuille. Voor 2016 bedraagt de renterisiconorm voor De Marne € 6,0 miljoen (20% van € 30,3 miljoen). Uit de tabel blijkt dat de norm voor het renterisico in 2016 en de jaren daarna niet wordt overschreden.

Rentepercentages

Omschrijving	Begroting 2016	Meerjarige doorkijk		
		2017	2018	2019
Rentepercentage leningen kort	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%
Rentepercentage leningen lang	2,75%	2,75%	2,75%	2,75%
Rentepercentage bespaarde rente	2,75%	2,75%	2,75%	2,75%
Rente omslagpercentage	3,65%	3,57%	3,55%	3,48%

Toelichting rentepercentages

Voor het afsluiten van nieuwe leningen gaat De Marne voorzichtigheidshalve uit van licht oplopende korte en lange rente. In dit scenario ligt voor 2016 de korte rente op 1,0 % en de lange rente op 2,75 %.

Toelichting bespaarde rente

De gemeente mag volgens de BBV rente over de eigen (interne) financieringsmiddelen rente berekenen. De reden is dat de (interne) financieringsmiddelen dienen als financieringsbron. De financieringsbron betreft het eigen vermogen van de gemeente (algemene- en bestemmingsreserves). Het betreft fictieve rente omdat er door de gemeente geen rente wordt ontvangen en ook geen rente wordt betaald. De berekende rentelast wordt als last meegenomen in de begroting en vervolgens als baat (bij het programma algemene dekkingsmiddelen).

Toelichting renteomslag

Onze gemeente trekt niet voor iedere investering een aparte lening aan, maar financiert het geheel aan investeringen (integrale financiering). Tegenover de totaliteit van de boekwaarden van alle investeringen staan de totaal beschikbare financieringsmiddelen. Deze (externe) financieringsmiddelen hebben verschillende rentepercentages omdat deze middelen op verschillende tijdstippen zijn aangetrokken. In de renteomslag wordt ook de berekende rente over de eigen (interne) financieringsmiddelen verwerkt. Bij integrale financiering door middel van omslagrente worden de kapitaallasten (rente en afschrijving) van investeringen toegerekend aan producten en maken de lasten vervolgens deel uit van de betreffende programma's. Op deze wijze worden de volledige kosten (dus inclusief rentelasten) toegerekend aan een programma en product.

De renteomslag is voor 2016 bepaald op 3,65%. De verwachting is dat de renteomslag de komende jaren iets gaat dalen doordat de nieuwe leningen tegen lagere percentages worden afgesloten dan de bestaande leningen.

EMU-Saldo

In het kader van een verantwoorde ontwikkeling van de economie en het monetaire stelsel binnen de landen die deelnemen aan de Economische en Monetaire Unie (EMU) is in het Verdrag van Maastricht een aantal afspraken gemaakt. Een belangrijke afspraak is dat het EMU-tekort ('overheidstekort') van een lidstaat in principe niet meer mag bedragen dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). De decentrale overheden leveren een aandeel in het EMU-saldo vandaar dat zij verplicht zijn om hierover te rapporteren. In het hiernavolgend overzicht wordt het EMU-saldo weergegeven van de gemeente De Marne.

Programma-begroting 2016

Bedragen in k€

Omschrijving	2015	2016	2017
	Volgens begroting t/m bestuursrapportage 30-09-2015	Volgens begroting 2016	Volgens meerjarenraming in begroting 2017
Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	-2.252	8	-290
Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	2.036	1.965	2.397
Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	15	92	192
Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	-5.796	-1.596	-907
Berekend EMU-saldo	-5.997	469	1.392

Portefeuille geldleningen

Bedragen in k€

Omschrijving	Begroting	Meerjarige doorkijk		
	2016	2017	2018	2019
Leningen bij BNG, ING en SVN	22.017	20.358	18.797	17.280
Verlof schuld ambtenaren	43	43	43	43
Af: aflossing leningen	1.660	1.560	1.517	1.200
Bij: te verwachten nieuwe leningen	5.137	5.628	5.080	5.077
Lening per 31 december	25.537	24.469	22.403	21.200

Toelichting

Verlof schuld ambtenaren

Op grond van de rechtspositieregeling heeft in de jaren 1997-2005 een aantal ambtenaren gespaard voor extra verlof. Dit verlof wordt contractueel opgenomen in de jaren 2015-2021. De verlof-schuld zal in 2021 van de lijst van schulden verdwijnen (het jaar 2021 is gerelateerd aan de AOW-leeftijdsgrens).

Te verwachten nieuwe leningen

Op basis van de financieringsbehoefte worden er nieuwe leningen aangetrokken. De gemeente De Marne streeft er naar de benodigde leningen tegen zo laag mogelijke kosten aan te trekken en tegelijkertijd de renterisico's te beheersen. Daarbij wordt optimaal gebruik gemaakt van het aantrekken van kort geld binnen de limiet die daarvoor is gesteld.

In onderstaande tabel worden de onderbouwingen gegeven van de aan te trekken leningen.

Programmabegroting 2016

Bedragen in k€

Investerings (model C)	Begroting 2016	Meerjarige doorkijk		
		2017	2018	2019
<i>Materiële Vaste Activa</i>				
210 Gronden en terreinen	349	347	346	344
230 Gronden en terreinen	10.591	8.444	8.472	8.120
240 Gronden, weg en waterbouw e.n.	11.712	11.772	11.821	11.861
241 Gronden, weg en waterbouw m.n.	9.059	8.708	8.364	7.784
250 Vervoermiddelen	268	193	132	71
260 Machines, apparaten en installaties	1.412	2.442	2.065	1.700
290 Overig	6	1	0	0
<i>Financiële Vaste Activa</i>				
310 Kapitaalverstrekkingen en deelnemingen	159	159	159	159
320 Leningen woningbouw	2.260	2.169	2.073	1.972
321 Overig	1.809	1.797	567	555
<i>Voorraden</i>	0	0	0	0
501 Bestemmingsplannen niet in exploitatie	958	958	958	958
502 Bestemmingsplannen in exploitatie	982	982	982	982
Totaal van de investeringen	39.565	37.972	35.939	34.506
Eigen Vermogen (model D)				
Reserves en voorzieningen	9.835	9.408	9.512	9.684
Vreemd Vermogen (model E)				
Aangetrokken leningen	22.017	20.358	18.798	17.280
Financieringsstekort				
Aan te trekken in rekening courant (gemiddeld)	2.576	2.578	2.549	2.465
Te verwachten nieuwe langlopende leningen	5.137	5.628	5.080	5.077

In onderstaande tabel worden de verstrekte leningen weergegeven.

Bedragen in k€

Overzicht financiële activa	Begroting 2016	Meerjarige doorkijk		
		2017	2018	2019
Leningen lokale stichtingen	58	55	52	49
Leningen SVN	298	298	298	298
Leningen personeel	169	161	153	145
Leningen woningbouwvereniging	2.260	2.169	2.073	1.972
Lening Essent CAI	63	63	63	63
Vordering lening Essent	1.219	1.219	0	0
Deelnemingen	159	159	159	159
Totaal financiële activa	4.226	4.124	2.798	2.686

Toelichting

Een deel van de opgenomen geldleningen is aangetrokken voor financiering van uitgezette geldleningen aan derden, waarvan de verstrekte leningen aan Bouwstichting Borgen en Wierden de grootste zijn. De uitgezette leningen aan de Bouwstichting zijn één op één gekoppeld aan de aangetrokken geldleningen. Het gaat hier om een doorgeefconstructie die stamt uit het jaar 1988.

5.5 Bedrijfsvoering

Inleiding

Bedrijfsvoering behelst alles wat we doen om er voor te zorgen dat iedereen zijn werk zo goed mogelijk kan uitvoeren. Het geeft aan op welke manier processen en projecten worden georganiseerd, aangestuurd en beheerst. Bedrijfsvoering is de motor van de organisatie.

Organisatieontwikkeling

In 2015 is het proces van organisatiewijziging afgerond. In november 2014 zijn we begonnen om de organisatie te ontwikkelen. De rol van de overheid verandert. We zitten in steeds meer samenwerkingsverbanden, de burger wordt steeds mondiger en die wil te maken hebben met een zelfbewust bestuur. Dit vraagt om een andere manier van werken die is gericht op samenwerking en creativiteit, op de burger en het resultaat. Deze werkwijze vraagt een cultuuromslag van en in de organisatie. Hiervoor heeft de raad k€ 200 beschikbaar gesteld.

In januari 2015 zijn er rondetafelgesprekken gevoerd met alle medewerkers om te onderzoeken wat er in onze organisatie goed gaat en waar ruimte is voor verbetering. Kleine en grote verbetermaatregelen worden doorgevoerd als die bijdragen aan kostenbewustzijn, efficiency en klant- en resultaatgericht werken. De focus zal gericht zijn op een proces van continu verbeteren, samenwerken en het oplossen van problemen.

Voor de meer complexe onderwerpen zijn werkgroepen ingesteld, die werken volgens een door de directie vastgesteld projectplan. De werkgroepen houden zich bezig met:

- de ontwikkeling van het Gemeentelijke Contact Centrum (GCC);
- de werkprocessen van Ontwikkeling en Projecten;
- de Human Resource Management (HRM)-gesprekscyclus;
- de processen van Planning & Control;
- het proces van bestuursvoorstellen;
- inkoop.

De werkgroepen blijven hier ook in 2016 aan werken. Op basis van de inventarisatie vanuit de rondetafelgesprekken en het principe van continu verbeteren gaan we in 2016 ook andere processen analyseren, verbeteren en borgen.

Daarnaast vinden we het belangrijk om veel aandacht te geven aan cultuurelementen en de verbinding met elkaar te bevorderen. In september 2015 hebben we een pitstopdag georganiseerd voor alle medewerkers, directie en het college. Een dag waarop we hebben stilgestaan en de tijd hebben genomen om 'bij te tanken en het vizier schoon te vegen'. Er is teruggeblikt op de stormachtige periode van de organisatiewijziging maar vooral vooruitgekeken, waarin we met elkaar in dialoog zijn gegaan over ons werk en gewerkt in korte projecten om de samenwerking te bevorderen. Daarbij hoort een cultuur van leren en ontwikkelen. Cultuur maken we met z'n allen en het organiseren van een cultuurdag draagt daar aan bij door er bewust bij stil te staan, elkaar eens op een andere manier te ontmoeten, te leren kennen en bezig te zijn. Ook in 2016 gaan we weer een cultuurdag organiseren.

Doelstelling 1	We gaan de organisatie verder ontwikkelen				
Maatregel	<ul style="list-style-type: none"> • Doorlichten en verbeteren van processen; • Creëren van een cultuur die past bij de andere manier van werken. 				
Prestatie Indicator	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoering geven aan (deel)projectplannen organisatieontwikkeling; • Organiseren van een jaarlijkse cultuurdag. 				
	2015	2016	2017	2018	2019
		Uitvoering projectplannen OO Organiseren cultuurdag			

Planning & Control

Planning & Control is noodzakelijk voor een adequate bedrijfsvoering. Op grond van de Gemeentewet is control verplicht. Daaronder valt de P&C-cyclus, het vastleggen van bevoegdheden en financial control.

Met de P&C-cyclus bewaken we de realisatie van onze doelstellingen. Zowel planning als control is essentieel voor (be)sturen. Planning is een doel voor ogen hebben, stappen definiëren en de condities formuleren om het doel te bereiken. Control is systematisch de resultaten evalueren om zo nodig de condities, de stappen of zelfs het doel bij te stellen. De instrumenten die we hiervoor gebruiken zijn onder andere de beleidsplannen, kadernota, begroting, tussenrapportages en de jaarrekening.

Doelstelling 2	Een gemeentelijke overheid die effectiever en efficiënter werkt en raad, college en samenleving de benodigde informatie geeft over de te behalen doelen en realisatie daarvan.				
Maatregel	<ul style="list-style-type: none"> • De Planning & Control gaan we verder ontwikkelen. 				
Prestatie Indicator	<ul style="list-style-type: none"> • Uitwerken speerpunten Planning & Control 2016-2017; • Vastgestelde nota Planning & Control. 				
	2015	2016	2017	2018	2019
	Opstellen concept nota P&C	Vastgestelde nota P&C			

Toelichting maatregel

In het kader van de organisatieontwikkeling zal een nota Planning & Control worden opgesteld. Deze nota geeft inzicht in de ontwikkelingen die in gang worden gezet binnen de Planning- en Controlcyclus. Wat goed gaat moeten we behouden en waar dat mogelijk is moeten we efficiënter en effectiever samenwerken aan de Planning- en Controlcyclus. Het proces van Planning & Control gaan we stevig verankeren in de organisatie.

Hiervoor is een werkgroep ingesteld die de taak heeft om de Planning- en Controlprocessen te borgen in een heldere processtructuur. In het proces dienen beleid- en planvorming en de rapportagecyclus transparant te worden gepositioneerd. Ook risicomanagement, financiën (o.a. budgetbeheer) en informatisering maken onderdeel uit van de scope van dit proces.

Doelstelling 3	We gaan het proces van opstellen van management- en bestuursrapportages verbeteren.				
Maatregel	Invoeren van de applicatie Lias Enterprise als ondersteuningstool voor het opstellen van management- en bestuursrapportages.				
Prestatie Indicator	<ul style="list-style-type: none"> Alle P&C-rapportages worden met behulp van LIAS opgesteld. 				
	2015	2016	2017	2018	2019
	Bestuurlijke informatievoorziening	Management- en risicoinformatie			

Toelichting maatregel

In februari 2014 zijn we begonnen met de invoering van de applicatie LIAS Enterprise. LIAS helpt bij het opstellen van de management- en bestuursrapportages zoals (meerjaren)begroting, jaarrapportage, bestuursrapportages en kadernota. Met behulp van LIAS krijgt de organisatie meer grip, zijn er meer mogelijkheden voor (bij)sturing en verbetert de kwaliteit van de informatievoorziening. In 2015 zijn alle bestuurlijke Planning- en Controlproducten samengesteld met LIAS. Voor 2016 gaan we dit verder uitbouwen naar management- en risico informatie.

Doelstelling 4	We zorgen er voor dat de financiële verordeningen actueel zijn.				
Maatregel	Vanwege wetswijzigingen en eigen beleidswijzigingen gaan we een aantal verordeningen opnieuw aan de raad voorleggen.				
Prestatie Indicator	<ul style="list-style-type: none"> Nieuw vastgestelde verordening Financieel Beheer; Nieuw vastgesteld Treasurystatuut (door college). 				
	2015	2016	2017	2018	2019
	Vastgestelde Financiële verordening	Vastgesteld treasurystatuut			

Toelichting maatregel

In verband met wetswijzigingen en eigen beleidswijzigingen moeten we een aantal verordeningen opnieuw aan de raad voorleggen. In 2015 is de financiële verordening vastgesteld. In 2016 gaan we het treasurystatuut opnieuw vaststellen. Daarin zal o.a. de wettelijke plicht tot schatkistbankieren worden opgenomen.

Rechtmatigheid

Wij houden voortdurend in de gaten of we de wet- en regelgeving goed toepassen. De Gemeentewet verplicht ons om deze controle op rechtmatigheid te doen. Door de rechtmatigheid te toetsen laten we zien waar onze werkprocessen beter kunnen en waar ze goed op orde zijn.

We besteden extra aandacht aan de financiële rechtmatigheid. Door het uitvoeren van interne controles signaleren we tijdig risico's en kunnen we maatregelen nemen om negatieve effecten te voorkomen. In het werkplan Interne controle 2015 hebben we een risicoanalyse opgesteld waarin de financiële risico's zijn benoemd. Op grond van deze risicoanalyse worden de interne rechtmatigheidscontroles uitgevoerd.

Doelstelling 5	Wij werken in onze organisatie doelmatig en doeltreffend.				
Maatregel	We doen systematisch onderzoek naar de mate van doelmatigheid en doeltreffendheid van onze organisatieonderdelen.				
Prestatie Indicator	<ul style="list-style-type: none"> De raad stelt twee onderwerpen vast die onderzocht worden op doelmatigheid en doeltreffendheid; Uitvoeren van de onderzoeken. 				
	2015	2016	2017	2018	2019
	Vaststellen onderwerpen	Uitvoeren onderzoeken	Implementeren aanbevelingen		

Toelichting maatregel

Conform de Verordening artikel 213a Gemeentewet voeren wij in de komende raadsperiode onderzoeken uit naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van de organisatie. Hierdoor stimuleren we dat we onze doelen halen met een zo beperkt mogelijke inzet van middelen. De raad moet nog besluiten welke onderzoeken we gaan uitvoeren.

Doelstelling 6	De accountant geeft een goedkeurende verklaring op het gebied van rechtmatigheid en getrouwheid.				
Maatregel	Rechtmatigheidscontroles worden systematisch en tijdig uitgevoerd zoals vastgesteld in een jaarlijks geactualiseerd en goedgekeurd werkplan.				
Prestatie Indicator	<ul style="list-style-type: none"> Controleplan en normenkader is voor 1 juni vastgesteld door de raad; Uitvoeren van de controles. 				
	2015	2016	2017	2018	2019
		Vastgesteld controleplan en normenkader			

Accountantsverklaring

De accountant controleert onze jaarrekening. Daarbij beoordeelt hij ook de rechtmatigheid van de baten, de lasten en wijzigingen op de balans. De afgelopen jaren heeft de accountant een goedkeurende accountantsverklaring afgegeven. Dat willen we zo houden. Daarom kijken we voortdurend kritisch naar ons handelen, voeren we controles uit en voeren we waar nodig verbeteringen door.

HRM

Ontwikkelingen in personeel

Personele aantallen	2014	2015	2016
Aantal fte	68,71	68,71	59,86
Aantal fte BMW-samenwerking	13,44	13,94	14,94
Waarvan in aantal			
Man	41	40	36
Vrouw	48	48	46
Totaal	89	88	82
Waarvan in aantal			
Parttime	46	46	50
Fulltime	43	42	32

Toelichting

De toegestane formatie BMW-samenwerking in 2015 is 13,94 fte. In 2015 is de gezamenlijke I&A-afdeling structureel met 0,5 fte uitgebreid. In de kadernota 2016-2019 is als gevolg van toegenomen ICT-voorzieningen (hardware) en uitbreiding van het aantal projecten een uitbreiding van de afdeling I&A voorzien met 1 fte.

Leeftijdsopbouw

In onderstaande tabel is het aantal medewerkers per leeftijdsklasse weergegeven.

Leeftijdsopbouw	< 21	21 t/m 30	31 t/m 40	41 t/m 50	51 t/m 60	> 60	Totaal
begroting 2015		2	20	28	31	7	88
begroting 2016		1	20	29	27	5	82

HRM beleid

Salarissen en personele inhuur

De kosten voor salarissen en personele inhuur vormen de belangrijkste kostenpost van onze gemeente. Het is van wezenlijk belang hier goed op te sturen. Daarom is afgesproken dat de directie ervoor zorgt dat de kosten binnen het totaal van de budgetten voor personeel en inhuur blijven. Onderlinge verschuiving tussen deelposten is daarbij toegestaan. De verhogingen en verlagingen van het budget vinden als volgt plaats:

- het budget kan in principe worden verhoogd als er een aanvullende taak met aanvullende dekking (van derden of uit investeringsprojecten) is;
- het budget wordt verlaagd als een taak en/of de financiële dekking voor die taak vervalt.

Diverse regelingen gemeentepersoneel

Werkloosheidwet	De gemeente is als overheidsorgaan eigenrisicodragend voor de WW. Bij ontslag of niet verlengen van een aanstelling kan een medewerker in aanmerking komen voor een WW-uitkering en eventueel een aanvullende regeling volgens de CAR/UWO. Verder heeft de werkgever verplichtingen om substantieel bij te dragen aan re-integratie elders. Hiervoor is een budget uitkeringen voormalig personeel opgenomen.
Opgebouwde vakantierechten	Vakantiegeld dat in juni t/m december is opgebouwd, wordt pas het volgende jaar in mei uitgekeerd. Het is niet toegestaan hiervoor een aparte voorziening op te nemen. De vakantierechten zijn in de begroting van de salarislasten meegenomen.
Spaarverlof	Er resteert nog één ambtenaar die heeft deelgenomen aan de regeling spaarverlof. Voor deze ambtenaar is de aanspraak daarop opgenomen als langlopende schuld. Voor nieuwe gevallen is de regeling inmiddels afgeschaft.
Levensloopregeling	In 2006 is de levensloopregeling in het leven geroepen. Hiervoor is een bijdrage in de begroting opgenomen.

Doelstelling 7	We gaan de processen in de samenwerking P&O zo efficiënt mogelijk inrichten.				
Maatregel	<ul style="list-style-type: none"> • we gaan de personeelsdossiers digitaliseren; • we gaan het functionerings- en beoordelingsbeleid harmoniseren. Voor de gemeente De Marne is dat ontwikkeld, dit zal worden geharmoniseerd voor de BMW-gemeenten; • we gaan opleidings- en ontwikkelingsbeleid aanpassen aan de doelstellingen van de ingezette organisatieontwikkeling; • we gaan competentie management vernieuwen. 				
Prestatie Indicator	<ul style="list-style-type: none"> • personeelsdossiers zijn gedigitaliseerd; • het beleid op functionerings- en beoordelingsbeleid is geharmoniseerd; • het opleidings- en ontwikkelingsbeleid is aangepast aan de doelstellingen van de organisatieontwikkeling; • het competentie management is vernieuwd. 				
	2015	2016	2017	2018	2019
		Voltooid			

Toelichting maatregel

In de samenwerking P&O zal verder worden gewerkt aan het efficiënter maken van systemen. Voor 2016 gaan we de personeelsdossiers digitaliseren. Het voordeel hiervan is dat we de personeelsdossiers, die nu allemaal in Bedum zijn ondergebracht, door middel van autorisaties toegankelijk kunnen maken voor leidinggevendenden.

Daarnaast gaan we het functionerings- en beoordelingsbeleid harmoniseren. In het kader van de organisatieontwikkeling is dit al voor De Marne ontwikkeld maar zal het in de samenwerking verder worden geharmoniseerd.

De nieuwe manier van werken, ingezet door de organisatieontwikkeling, betekent dat er ingezet moet worden op verdere ontwikkeling van medewerkers. Dit zal in aangepast opleidings- en ontwikkelingsbeleid worden vormgegeven.

De in 2015 vernieuwde functiebeschrijvingen kennen nog geen vastgestelde competenties. Er zijn drie kerncompetenties vastgesteld die voor alle medewerkers van belang zijn. Er zullen daarnaast op functieniveau een aantal competenties worden vastgesteld.

Informatie en automatisering

Bij ICT-faciliteiten gaat het om de ondersteuning en optimalisatie van bedrijfsprocessen. In 2014 zijn alle ICT-gerelateerde activiteiten en projecten geïnventariseerd voor de BMW gemeenten. Aan de activiteiten en projecten is een prioritering gegeven en vertaald naar een afdelingsplan 2014 en 2015. Dit inventarisatieproces zal ieder jaar in november worden herhaald zodat de uitkomst daarvan meegenomen kan worden in de kadernota en de eerstvolgende begroting. Hiermee is het geborgd in het reguliere Planning en Controlproces.

Enkele belangrijke activiteiten en projecten die in BMW-verband in 2016 worden ondersteund zijn:

- Informatiebeveiligingsbeleid opstellen en inrichten;
- Informatiebeleidsplan opstellen;
- Verder uitrollen digitaal zaakgericht werken;
- invoering modernisering GBA (mGBA);
- Administratieve organisatie voor afdeling I&A BMW doorontwikkelen.

Informatiebeveiligingsplan en informatieplan

Doelstelling 8	We gaan de betrouwbaarheid van de informatievoorziening waarborgen.				
Maatregel	Het treffen van een samenhangend pakket aan maatregelen ter waarborging van de betrouwbaarheid van de informatievoorziening.				
Prestatie Indicator	Vastgesteld informatiebeveiligingsplan.				
	2015	2016	2017	2018	2019
	Besluitvorming	Uitvoering	Borging		

Toelichting maatregel

Het informatiebeveiligingsplan is erop gericht om de betrouwbaarheid van de gemeentelijke processen, de gebruikte informatiesystemen en de daarin opgeslagen gegevens te beschermen tegen al dan niet opzettelijk onheil.

Doelstelling 9	We gaan onze ICT-middelen op een efficiënte en effectieve manier inzetten.				
Maatregel	We gaan concrete afspraken en keuzes maken voor de (door)ontwikkeling van de (bestaande) informatievoorziening.				
Prestatie Indicator	Vastgesteld informatieplan.				
	2015	2016	2017	2018	2019
	Voorbereiding	Besluitvorming	Uitvoering		

Toelichting maatregel

In deze lastige tijden is het vooral belangrijk dat de gemeentelijke organisatie efficiënt functioneert, dat er scherper kan worden gestuurd op kosten en dat er maximale transparantie is over de kansen en de risico's. Daarom is het belangrijk om te onderzoeken op welke manier we de informatievoorziening kunnen inzetten om onze doelen te bereiken en wat de gevolgen van deze inzet zijn voor de invulling van de informatievoorziening. Het informatiebeleidsplan is erop gericht om concrete afspraken en keuzes te maken voor de (door)ontwikkeling van de (bestaande) informatievoorziening.

Doelstelling 10	We verbeteren de administratieve organisatie van I&A BMW.				
Maatregel	Het opstellen van interne documenten waarin op gestructureerde wijze de processen binnen I&A BMW zijn beschreven en afgebakend.				
Prestatie Indicator	Documenten voor een administratieve organisatie opstellen.				
	2015	2016	2017	2018	2019
	Inventarisatie	Inrichting	Borging		

Inkoop

Inkoop is het geheel van leveringen, werken en diensten die nodig zijn voor de uitvoering van de gemeentelijke taken. Inkoop zorgt voor de juiste inkoop- en aanbestedingsprocedures en zorgt mede voor het beheersen (verminderen) van de kosten in onze organisatie.

Doelstelling 11	Betrekken van goederen en diensten tegen de meest gunstige voorwaarden.				
Maatregelen	<ul style="list-style-type: none"> • Samenwerking BMW-DEAL intensiveren; • Inkoop- en aanbestedingskalender opstellen; • Gebruik van 'prestatie-inkoop'. 				
Prestatie Indicator	Aanbestedingen uitvoeren conform vastgesteld inkoop- en aanbestedingskalender.				
	2015	2016	2017	2018	2019
		Uitvoeren			

Toelichting maatregelen

Op het terrein van inkoop werkt onze gemeente samen met de BMW-DEAL-gemeenten. Die samenwerking varieert van overleg en informatie-uitwisseling tot daadwerkelijk samen inkopen op projectbasis. Er is inmiddels een gezamenlijke actiekalender, er zijn gezamenlijke inkoopvoorwaarden en er heeft harmonisatie plaatsgevonden van drempelwaarden voor inkopen en aanbesteden.

We willen deze samenwerking actief laten uitgroeien tot daadwerkelijk gestructureerd gezamenlijk inkopen. Door gezamenlijk in te kopen kunnen we efficiënter werken en kosten besparen. In de Planning- en Controlcyclus is inkoop een essentieel onderdeel. Een zorgvuldige planning is hierbij van belang, omdat we daarmee de inkoop- en aanbestedingstrajecten tijdig kunnen uitvoeren en de financieel-juridische risico's zo klein mogelijk kunnen houden.

Voor 2016 wordt een inkoop- en aanbestedingskalender opgesteld.

De inkoop- en aanbestedingstrajecten gaan we verder verbeteren door gebruik te maken van een innovatieve manier van aanbesteden, te weten 'prestatie-inkoop'. Met prestatie-inkoop kan de gemeente (naar verwachting) efficiënter en professioneler inkopen en meer gebruik maken van kennis van de opdrachtnemers. Inmiddels zijn vijf medewerkers opgeleid als kernteam.

Doelstelling 12	Het inkoopproces gaan we verbeteren (als onderdeel van de organisatieontwikkeling).				
Maatregelen	<ul style="list-style-type: none"> • Jaarlijks uitvoeren van een inkoopanalyse; • Verbeteren van de inkoop- aanbestedingskalender; • Verbeteren van het contractenregister; • Verbeteren van de dossiervorming; • Ontwikkelen van een strategisch inkoopplan. 				
Prestatie Indicator	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren inkoopanalyse in kwartaal 1 2016; • Vaststellen van inkoop- en aanbestedingskalender over 2016; • Contractenregister dat volledig is en geborgd in de organisatie; • Dossiervorming aanbestedingen volgens vastgesteld format; • Opleveren meerjaren strategisch inkoopplan in kwartaal 3 2016. 				
	2015	2016	2017	2018	2019

	Opstellen en uitvoeren projectplan verbeteren inkoopproces	Uitvoeren projectplan verbeteren inkoop proces	Borgen in regulier proces	Borgen in regulier proces	Borgen in regulier proces
--	--	--	---------------------------	---------------------------	---------------------------

Toelichting maatregelen

Uit de gesprekken die zijn gevoerd met medewerkers in het kader van het doorvoeren van verbeteringen in de organisatie, is het verbeteren van het inkoopproces door meerdere taakvelden aangegeven. Het verbeteren van het inkoopproces gaan we daarom ook op een projectmatige wijze doorlichten en verbeteren. Hiervoor is een werkgroep samengesteld die in september 2015 van start is gegaan.

De werkgroep zal zich ook bezighouden met ons contractenbeheer.

Juridische zaken

Doelstelling 13	We werken met actuele verordeningen.				
Maatregel	We inventariseren jaarlijks welke verordeningen herzien moeten worden en actualiseren deze indien noodzakelijk.				
Prestatie Indicator	Al onze verordeningen zijn actueel.				
	2015	2016	2017	2018	2019
		Uitvoeren	Uitvoeren	Uitvoeren	Uitvoeren

Toelichting

Jaarlijks in het najaar inventariseren we op basis van het 'programma actualisering verordeningen' welke gemeentelijke verordeningen voor herziening in aanmerking komen. De belastingverordeningen moeten we in ieder geval jaarlijks opnieuw vaststellen. In 2015 hebben we ervaring opgedaan met de toepassing van verordeningen in het sociaal domein (WMO, Jeugdwet, Participatiewet en Wwb). Afgewacht wordt in hoeverre dit zal leiden tot aanpassingen.

Doelstelling 14	We signaleren tijdig wetswijzigingen en informeren de vak afdelingen hierover.				
Maatregel	We controleren wetswijzigingen op alle terreinen waar we bij betrokken zijn.				
Prestatie Indicator	Wetswijzigingen zijn tijdig gesignaleerd en de medewerkers van de vak afdelingen zijn hierover geïnformeerd.				
	2015	2016	2017	2018	2019
		Uitvoeren	Uitvoeren	Uitvoeren	Uitvoeren

Toelichting

Welke belangrijke wetswijzigingen er aan zitten te komen houden we op dertien terreinen goed in de gaten: algemeen bestuursrecht, gemeenterecht, openbare orde en veiligheid, omgevingsdomein (ruimtelijke ordening en volkshuisvesting en verkeer & vervoer), economische zaken, sociaal domein, financiën en belastingen, Europese recht, constitutie en burgerrechten, burgerlijk recht, strafrecht, digitale overheid en ambtenaren. Het belang hiervan is dat we op tijd op ontwikkelingen kunnen inspelen en signalen kunnen afgeven aan de vakinhoudelijke afdelingen/medewerkers. Een belangrijke ontwikkeling vindt plaats in het domein van de leefomgeving. Dat betreft de Omgevingswet die 26 wetten bundelt in één wet.

Deze wet bevat een verregaande decentralisatie van regels voor de leefomgeving. De wet moet per 1 januari 2018 van kracht worden, maar vroegtijdige voorbereiding is van belang.

Facilitaire dienstverlening

Doelstelling 15	We gaan vanuit de behoefte de dienstverlening aan burgers en bedrijven verbeteren.				
Maatregel	We gaan procesgericht samenwerken door zaakgericht werken in te voeren.				
Prestatie Indicator	We voeren zaakgericht werken in.				
	2014	2015	2016	2017	2018
	Koersnotitie Plan van Aanpak	Installatie en pilot	Implementatie voltooid		

Toelichting maatregel

In 2014 is in BMW-verband gestart met een werkgroep die de opdracht heeft gekregen om zaakgericht werken in te voeren. Zaakgericht werken is enkele jaren geleden ontstaan vanuit de behoefte de dienstverlening aan burgers en bedrijven te verbeteren. Het stelt de gemeente in staat burger en bedrijf juist te informeren over de voortgang in behandeling van (aan)vragen, die behandeling te sturen en te bewaken, de werkprocessen voor de behandeling te verbeteren, informatie toegankelijk te maken voor alle betrokkenen en managementinformatie te verkrijgen over behaalde resultaten. Er wordt op drie terreinen verbetering bereikt, namelijk dienstverlening, bedrijfsvoering en informatievoorziening.

Er is door de werkgroep een koersnotitie geschreven waarin de doelen zijn beschreven. De koersnotitie is in het najaar 2014 concreet gemaakt in een plan van aanpak. Het zaakstelsel is in 2015 geïnstalleerd en binnen De Marne is een pilot gestart waarbij de meldingen openbare ruimte in het zaakstelsel worden geregistreerd. Wanneer dit succesvol is verlopen zal verdere uitrol plaatsvinden. De verwachting is dat de implementatie in 2016 zal zijn voltooid.

5.6 Verbonden partijen

Inleiding

Vanwege de bestuurlijke, beleidsmatige en financiële belangen en mogelijk daarmee samenhangende risico's komen verbonden partijen in een afzonderlijke paragraaf van de begroting aan bod.

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente De Marne een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan dat de gemeente zeggenschap heeft hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht. Het financiële belang is het bedrag dat ter beschikking is gesteld en dat niet verhaalbaar is of waarvoor aansprakelijkheid bestaat wanneer de verbonden partij failliet gaat of haar verplichtingen niet nakomt. Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) geeft in artikel 15 aan dat in de begroting aandacht wordt gegeven aan de gemeentelijke visie op aangegane verbonden partijen, dit in relatie tot de realisatie van de beleidsdoelstellingen volgens het programmaplan. Wat willen wij met deze partijen? Hoe past de uitvoering van de taken door deze partijen binnen onze gemeentelijke programma's? Hoe dragen zij bij aan het uitvoeren van het door de gemeente gewenste beleid?

Visie en Beleid

De visie op verbonden partijen is niet beschreven en er is ook geen vastgesteld beleid voor de keuze tot het aangaan van een bepaalde vorm van samenwerking. Zoals uit het navolgende blijkt hangt de keuze vaak af van de aard van het belang.

Gemeenschappelijke regelingen

Gemeenschappelijke regelingen worden aangegaan ter vervulling van publieke taken waarvoor de schaal van de individuele gemeente te klein is. Gemeenschappelijke regelingen kunnen worden opgelegd (door de wetgever) of uit oogpunt van doelmatigheid of deskundigheid op eigen initiatief worden aangegaan. Door vertegenwoordiging in de besturen (Algemeen Bestuur en/of Dagelijks Bestuur) is invloed mogelijk en is de eigen verantwoordelijkheid gewaarborgd.

De wettelijke grondslag voor gemeenschappelijke regelingen is de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). Deze wet is per 1 januari 2015 gewijzigd. Onder meer is de controlerende positie van gemeenteraden versterkt door verbetering van de mogelijkheden om invloed op de begrotingen van gemeenschappelijke regelingen uit te oefenen. Ook moeten tijdig - uiterlijk op 15 april - kadernota's en (voorlopige) jaarrekeningen aan de deelnemende gemeenten worden voorgelegd. Tevens is de informatie- en verantwoordingsplicht van leden van het Algemeen Bestuur van een gemeenschappelijke regeling aan de gemeenten aangescherpt.

Deelnemingen

Onze gemeente is aandeelhouder van enkele vennootschappen. Het gaat daarbij in de praktijk om vennootschappen die uit overheidslichamen zijn ontstaan (voornamelijk nutsbedrijven). De bestuurlijke invloed van onze gemeente in die vennootschappen is in de praktijk gering. De vennootschappen zijn vooral van belang vanwege de jaarlijkse dividenduitkering.

Stichtingen en verenigingen

Waar het vormen van een (privaatrechtelijke) stichting of vereniging geschikter is voor het behartigen van een taak, wordt voor deze vorm gekozen. Daarbij moet wel worden gemotiveerd waarom deze vorm geschikter is dan het aangaan van een publiekrechtelijke gemeenschappelijke regeling.

Publiek-private samenwerkingsconstructies

In sommige gevallen werken gemeenten samen met private ondernemingen in een publiek-private samenwerking. Veelal gebeurt dit voor (ingewikkelde) grondprojecten waarbij overheid en particuliere partijen samen participeren in een combinatie met vennootschappen, vaak vormgegeven in een zogenaamde BV-CV constructie. Onze gemeente neemt op dit moment niet deel in een dergelijke constructie.

Samenwerking in BMW-verband

De samenwerking in BMW-verband (Bedum, De Marne en Winsum) bevindt zich in een 'status quo-situatie'. Er zijn sinds 2013 geen nieuwe samenwerkingen opgestart. De bestaande samenwerkingen – bezwaarschriftcommissie, ICT, P&O en sociale zaken - zijn voortgezet.

Wel is er een intensievere, maar (nog) niet geformaliseerde samenwerking tussen de BMW-gemeenten en de gemeente Eemsmond. Dat heeft onder meer geleid tot een invlechting van de afdeling sociale zaken van Eemsmond in de BMW-samenwerking sociale zaken.

Ontwikkelingen

Genoemd is al de wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen. Naast de verbetering van de controlerende positie van de raad in met name het P&C-proces en aanscherping van de informatie- en verantwoordingsplicht, heeft er een dualisering van verhoudingen plaatsgevonden. Het Algemeen Bestuur heeft meer een kaderstellende rol, het Dagelijks Bestuur meer een uitvoerende taak. De verhoudingen zijn daarmee in overeenstemming met de rol- en taakverdeling bij gemeenten (en provincies). Een andere gevolg is dat in besturen van gemeenschappelijke regelingen die alleen door gemeenteraden zijn aangegaan geen leden van het college meer mogen zitten. Een voorbeeld daarvan is de GR Ability. Deze regeling moet op dat punt dus worden aangepast, ware het niet dat het de bedoeling is om de GR Ability helemaal om te vormen om er de uitvoeringsorganisatie voor de Participatiewet onder te brengen.

Ook biedt de herziene Wgr de mogelijkheid tot een nieuwe vorm van een regeling, de zogenaamde 'bedrijfsvoeringsorganisatie'. Deze vorm heeft een lichtere bestuurstructuur, maar heeft toch rechtspersoonlijkheid die eigen bevoegdheden kan dragen. In de praktijk is gebleken dat er behoefte was aan een tussenvorm tussen de bestaande vormen, zoals het (qua bestuursstructuur zwaardere) openbaar lichaam versus het gemeenschappelijk orgaan zonder rechtspersoonlijkheid.

De bestaande gemeenschappelijke regelingen moeten, voor zover nodig, per 1 januari 2016 aan de herziene Wgr zijn aangepast.

Gemeentelijke vertegenwoordiging

De raad regelt bij afzonderlijk besluit de aanwijzing in de besturen van de verbonden partijen.

Meestal worden er raadsleden in de algemene besturen (AB) benoemd en de leden van burgemeester en wethouders in de dagelijkse besturen (DB).

Overigens is de gemeente niet in alle besturen van de verbonden partijen vertegenwoordigd en bestaat de 'verbinding' alleen uit een financiële verplichting of het hebben van een aandeel (zoals bij Essent en de Bank Nederlandse Gemeenten).

De bijlage 8.7 van de jaarstukken bevat een overzicht van de verbonden partijen, de aard van de deelname, het doel van de deelname, de financiële en eventueel andere verplichtingen en de verantwoordelijke portefeuillehouder. Betreffende de aard van de deelname, zijn de volgende categorieën onderscheiden:

- GR Gemeenschappelijke regeling (publiekrechtelijk);
- S/V Stichting of vereniging (privaatrechtelijk);
- AB Aandelenbezit in een vennootschap (NV of BV, privaatrechtelijk);
- Overig: Convenant, stuurgroep, overlegorgaan of lidmaatschap.

Overzicht verbonden partijen

GR= Gemeenschappelijke regeling (publiekrechtelijke)

AB= Aandelenbezit in een vennootschap (NV of BV, privaatrechtelijk)

Nr.	Naam organisatie	Aard	Doel deelname	Financieel belang
1	Claim Staat Vennootschap BV Vordering op Enexis BV Verkoop Vennootschap BV		Diverse tijdelijke vennootschappen voortgekomen uit de splitsing en verkoop van Essent. Deze vennootschappen behartigen diverse belangen van de verkopende aandeelhouders en hebben daarvoor werkvermogen gekregen.	Geplaatst aandelenkapitaal €18,99 €18,99 €18,99
2	Enexis Holding NV (Rosmalen)	AB	Distribueren en transporteren van energie, exploiteren transportnetten energie, uitvoeren Electriciteitswet 1988 en Gaswet.	Geplaatst aantal aandelen: 1899 (0,09495%) Geplaatst aandelenkapitaal €16.881
3	Waterbedrijf Groningen	AB	Drinkwatervoorziening	Gestort aandelen kapitaal k€2 Garantstelling k€ 172
4	Exploitatiemaatschappij Haven Lauwersoog BV (De Marne, Dongeradeel)	AB	Verantwoordelijk voor het exploiteren, beheer en onderhoud van de haven Lauwersoog.	Geplaatst aandelen kapitaal k€ 41
5	Bank Nederlandse Gemeenten NV	AB	De vennootschap heeft ten doel de uitoefening van het bedrijf van bankier ten dienste van overheden.	Gestort aandelen kapitaal k€ 24
6	Vuilverwerkingsbedrijf Noord-Groningen <u>Usquert</u> (De Marne, Eemsum, Loppersum & Winsum)	GR	Het samenwerkingsverband behartigt de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van het op een doelmatige en milieu hygiënische verantwoorde wijze verwijderen van afvalstoffen.	Bijdrage die jaarlijks in de begroting is opgenomen
7	Groningen Milieu	BV	Het ophalen van huisvuil.	Aandelenkapitaal k€ 25
8	Gemeenschappelijke regeling aanleg, instandhouding, beheer en onderhoud van IBA's (De Marne, waterschap Noorderzijlvest)	GR	Aanleg, instandhouding, beheer en onderhoud van in de gemeente De Marne aangelegde systemen van Individuele Behandeling van Afvalwater.	nvt

Nr.	Naam organisatie	Aard	Doel deelname	Financieel belang
9	Veiligheidsregio Groningen	GR	De regeling stelt zich ten doel om door regeling en bestuur en door een doelmatige organisatie en coördinatie via intergemeentelijke samenwerking uitvoering te geven aan de behartiging van de volgende belangen: a. brandweezorg; b. geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen; c. rampenbestrijding en crisis-beheersing; d. melding, alarmering en coördinatie ambulancezorg en brandweer.	bijdrage per inwoner
10	Publiek Gezondheid en Zorg Groningen	GR	De regeling stelt zich ten doel om door regeling en bestuur en door een doelmatige organisatie en coördinatie via intergemeentelijke samenwerking uitvoering te geven aan de behartiging van de volgende belangen: a. bescherming en bevordering van de gezondheid van de bevolking; b. bevolkingszorg.	bijdrage per inwoner
11	Werkvoorzieningschap Ability <u>Uithuizen</u>	GR	Het bevorderen van activiteiten die gericht zijn op het creëren, bevorderen en instandhouden van werkgelegenheid ten behoeve van natuurlijke personen die een afstand hebben tot de reguliere arbeidsmarkt.	Bijdrage is gebaseerd op aantal SVW-dagen in relatie tot taakstelling
12	Gemeenschappelijk orgaan Openbaar Primair Onderwijs <u>Uithuizen (Winsum, Eemsmond, De Marne)</u>	GR	Bundeling toezichthoudende taken als bedoeld in art. 48 Wet op het Primair Onderwijs i.v.m. regionale stichting openbaar onderwijs.	Geen financieel belang alleen toezichthoudende taak.
13	Omgevingsdienst Groningen (<u>Veendam</u>)	GR	De Omgevingsdienst Groningen is ingesteld om vergunningverlenende, toezichthoudende en handhavingstaken op het gebied van het omgevingsdomein voor de deelnemers te gaan uitvoeren, waarmee de deelnemers de kwaliteit van de uitvoering van deze taken willen verbeteren.	Voorlopig o.b.v. vast bedrag en vanaf 2016 o.b.v. producten catalogus
14	Bestuursacademie Noord-Nederland Garantievoorziening (<i>overheidslichamen prov. Groningen, Drenthe & Friesland</i>)	GR	Vangnetvoorziening voor financiële aanspraken (wachtgeld, fpu, pensioen, IZA) na privatisering van de Bestuursacademie.	Vaste bijdrage

Nr.	Naam organisatie	Aard	Doel deelname	Financieel belang
15	Samenwerking sociale zaken <u>Winsum</u> (Winsum, De Marne, Bedum)	GR (<i>Licht</i>), <i>geen</i> <i>jaarrekening</i>	Doel is een efficiënte, effectieve en zorgvuldige uitvoering van de gemeentelijke taken aan de deelnemers op het terrein van werk en inkomen.	Bijdrage o.b.v. cliëntenaandeel
16	Vereniging van Waddenzeegemeenten, p/a Pb. 2000, 9930 PA Delfzijl	lidmaatschap	Horizontale coördinatie tussen 13 Waddengemeenten	nvt
17	Samenwerking sociale recherche (Stadskanaal, Veendam, Vlagtwedde, Delfzijl, Appingedam, ISGD Oldambt, Bellingwedde, De Marne, Menterwolde, Pekela en Winsum)	samenwerkingsovereenkomst	Opsporing misbruik sociale voorzieningen waarvan de uitvoering aan gemeenten is opgedragen	nvt
18	St. Libau welstands- en monumentenzorg (Groninger gemeenten excl. gem. Groningen)	stichting	welstandsadvisering bouwplannen e.d en advisering monumentenvergunningen	nvt

5.7 Grondbeleid

Inleiding

In de paragraaf grondbeleid wordt ingegaan op de belangrijkste financiële ontwikkelingen zoals verlies/winstverwachtingen, de verkoop van gronden en de relaties van het grondbeleid met de programma's.

Het grondbeleid van de gemeente De Marne heeft een grote invloed op, en samenhang met, de diverse programma's. Het grondbeleid dient dienstbaar te zijn aan de gemeentelijke doelstellingen binnen deze programma's. Dat wil zeggen dat het grondbeleid een instrument is om de doelstellingen van de diverse beleidssectoren van de gemeente mogelijk te maken. Daarbij kan onder meer worden gedacht aan ruimtelijke ordening en volkshuisvesting, verkeer en vervoer, sport en recreatie. Daarnaast kan het gevoerde grondbeleid een grote financiële impact hebben op de gemeentelijke begroting.

Het grondbeleid en de uitvoering van het grondbeleid van de gemeente is vastgelegd in de Nota Grondbeleid 2015-2019. Voor een nadere onderbouwing van de in deze paragraaf vermelde uitgangspunten wordt dan ook verwezen naar de Grondnota die is vastgesteld in de vergadering van 28 mei 2015.

De gemeente hanteert een situationeel grondbedrijf. Alle nieuwe ontwikkelingen zullen hierbij aan het college van Burgemeester en Wethouders worden voorgelegd zodat per plan een afweging kan worden gemaakt welke instrumenten worden ingezet. De keus voor een faciliterend grondbedrijf past ook prima in het licht van maatschappelijke ontwikkelingen als burgerparticipatie, collectief opdrachtgeverschap en een vraag gestuurde woningmarkt. Meer zaken aan de markt overlaten en alleen sturen op die onderwerpen die echt belangrijk zijn, kortom het voeren van regie, is iets dat bij uitstek past bij het faciliterend grondbedrijf.

De koers die is uitgezet met het Woon- en Leefbaarheidsplan heeft ook geleid tot een verschuiving in aandacht binnen het Grondbedrijf. Zo is de vraag naar nieuwe woningbouwkwavels afgenomen. Tegelijkertijd vergt de begeleiding van de herstructureringsopgave in zowel de huursector als in de koopsector meer aandacht. Met name de afstemming van de planontwikkeling tussen Wierden en Borgen en de gemeente, mede in relatie tot de noodzakelijke aanpassingen in de openbare ruimte, is steeds belangrijker geworden.

De gemeente heeft relatief veel gronden in haar bezit. In het verleden zijn deze verworven met het oog op de ontwikkeling van (woning)bouwlocaties. Deze toekomstige ontwikkeling zit er voor veel locaties niet meer in. De gemeente De Marne is daarom bezig om deze grondpositie gefaseerd af te bouwen. Landbouwpercelen in Houwerzijl, Vierhuizen, Wehe-den Hoorn, Zuurdijk en Eenrum zijn inmiddels verkocht.

Financieel Beleid

Het grondbedrijf is een integraal onderdeel van de gemeentelijke organisatie. Er worden geen aparte reserves voor het grondbedrijf aangehouden. Verwachte verliezen worden afgedekt met een voorziening. Winsten en verliezen van grondexploitaties worden verrekend met de algemene reserve. De systematiek van het nemen van winsten en verliezen houdt in dat deze moeten worden genomen op het moment dat deze gerealiseerd zijn dan wel bekend zijn. Een eenvoudige benadering van de winstneming is om winsten te nemen op basis van het verschil tussen de boekwaarde en nog te maken kosten voor het complex. Wanneer de boekwaarde groter is dan de nog te maken kosten dan nemen we het verschil als winst.

Invoering Vennootschapsbelasting

Per 1 januari 2016 is de gemeente niet langer vrijgesteld voor de betaling van vennootschapsbelasting. Ook het grondbedrijf krijgt hiermee te maken. Eventuele winsten uit grondexploitaties zullen voortaan belast worden met 20 tot 25% vennootschapsbelasting. Ieder gemeentelijk grondbedrijf moet daarvoor een nul situatie vastleggen met als peildatum 1 januari 2016. Mede op basis hiervan worden toekomstige belastingen geheven. Bij de herziening van grondexploitaties die in 2016 wordt opgesteld, zal deze nul situatie worden vastgelegd en zal rekening worden gehouden met eventueel te betalen vennootschapsbelasting.

Prognoses financiële resultaten

In onderstaande tabel is een overzicht gegeven van de geactualiseerde eindwaarden van alle exploitaties. De ramingen zijn gebaseerd op de berekening uit de grondnota van mei 2015 en sluiten aan bij de jaarrekening 2014. De prognoses van de eindwaarden verlopen in de lijn van voorgaande berekeningen. Het nemen van winsten en verliezen is nu dan ook niet aan de orde.

Grondexploitatie	Eindwaarde 2014	Eindwaarde herziening 2015	Looptijd
Tuinbouwbedrijventerrein -Kruisweg	1.986	320	2018
Brugweg -Ulrum	6.287	2.120	2018
Trekweg -Ulrum	52.130	51.597	2023
Doornbos- Zoutkamp	77.405	66.407	2015
Kanaaloever- Zuid-Zoutkamp	2.731	18.032	2015
Bedrijvenpark De Marne - Ulrum	390.172	361.923	2015
Totaal	530.711	500.398	

Risico / weerstandsvermogen

In de Grondnota is ook nader ingegaan op de risicoanalyse. Voor een aantal parameters (verkoopsnelheid, rente en grondprijs) is het effect op de eindwaarde berekend indien zich hierin veranderingen voordoen. Het totale risico is nu berekend op k€ 159. Ten opzichte van vorig jaar is daarmee het risicoprofiel wederom afgenomen, nu met een bedrag van ca. k€ 85. De afname wordt veroorzaakt door de daling van de verkoopprijs van een aantal bouwkavels en het inboeken van de laatste subsidies voor Kanaaloever-Zuid en het Winkelcentrum.

5.8 Demografische ontwikkelingen

Inleiding

De bevolking van De Marne daalt en ook in de toekomst zal de daling van de bevolkingsaantallen doorzetten. Naast een afname van inwoners en huishoudens zal ook een toenemende vergrijzing en ontgroening optreden. Deze ontwikkelingen zijn niet zonder gevolgen en vragen om een heel duidelijk antwoord van onze gemeente als eerstverantwoordelijke overheid. Wij pakken hierin onze rol als regisseur dan ook duidelijk op.

De Marne heeft zich in de afgelopen jaren gedegen voorbereid op de genoemde ontwikkelingen. Het door de raad in 2011 vastgestelde Integraal Beleidskader Krimp en Leefbaarheid, ook wel Krimppnota genoemd, geeft de kaders en beleidsuitgangspunten voor het beleid van De Marne in de komende jaren weer. Deze beleidsuitgangspunten hebben we in het Woon-en Leefbaarheidsplan vertaald in concrete acties. Binnen het Programma Krimp en Leefbaarheid geven we de komende jaren uitvoering aan die acties.

In het vervolg van deze paragraaf wordt niet opnieuw ingegaan op de demografische ontwikkelingen en de gevolgen die dat heeft voor de gemeente. Dat staat immers uitgebreid weergegeven in de hierboven genoemde documenten. In deze paragraaf wordt aangegeven wat in 2016 gedaan wordt om gestalte te geven aan het krimpbeleid van de gemeente.

Inspelen op de eigen kracht van inwoners in De Marne

De leefbaarheid van onze gemeente wordt niet in de eerste plaats bepaald door aanwezigheid van fysieke elementen zoals woningen en voorzieningen. Bepalend is de dynamiek tussen inwoners onderling. Onze gemeente kenmerkt zich juist door een grote vitaliteit. Er bevinden zich in de Marne veel mensen met initiatief en ondernemingszin. Dit komt tot uiting in de vele initiatieven op het gebied van leefbaarheid en plattelandsontwikkeling.

Willen we ervoor zorgen dat ook in de toekomst in De Marne deze dynamiek voelbaar en zichtbaar blijft, dan zal daar slim in geïnvesteerd moeten worden. Zowel bij beleidsvorming als bij uitvoering van beleid hanteert de gemeente als uitgangspunt om de energie en kennis die bij de inwoners aanwezig is centraal te stellen.

Programma Krimp en Leefbaarheid 2012-2020

De Marne heeft in 2011 met de ontwikkeling van de Krimppnota en het Woon- en Leefbaarheidsplan belangrijke stappen gezet. In 2012 hebben wij het Programma Krimp en Leefbaarheid opgesteld. In het programma zijn de maatregelen uit het Woon-en Leefbaarheidsplan in de tijd uitgezet. Het programma dient tevens om de ontwikkelingen te monitoren en te agenderen. Met het programma willen we vooral samenhang en afstemming tussen de verschillende beleidsterreinen bewerkstelligen en bewaken.

In 2012 zijn we al gestart met maatregelen en projecten die budgetneutraal uitgevoerd konden worden, dan wel waarvoor reeds gemeentelijke budgetten beschikbaar waren en waarvoor geen externe subsidie nodig was. In september 2013 heeft De Marne de beschikking voor de gecombineerde aanvraag Krimpfonds/ISV ter hoogte van € 3.892.490 ontvangen en dat was het startsein voor een groot aantal projecten waarvoor externe financiering nodig was.

Verder heeft het college van Gedeputeerde Staten van de Provincie Groningen begin juni 2013 besloten om € 5 miljoen aan De Marne toe te kennen in het kader van het Actieprogramma Werk, Leefbaarheid en Energie. € 1.5 miljoen daarvan is toegekend aan het dorp Ulrum. Toezicht op de besteding van deze middelen is bestuurlijk ondergebracht bij de Stuurgroep die ook toeziet op de uitvoering van het Programma Krimp & Leefbaarheid.

In 2015 is het Woon- en Leefbaarheidsplan geactualiseerd op basis van de meest recente prognoses. Zonder op iedere prognose en nieuwsbericht te gaan reageren moet er wel een generiek antwoord zijn op de meest recente ontwikkelingen.

In 2016 zal de focus van de uitvoering binnen het Programma Krimp & Leefbaarheid en de Impuls Ulrum liggen op de projecten die in tabel 1 zijn weergegeven. In de komende tijd zal vanzelfsprekend verder gewerkt worden aan de uitvoering van de al hiervoor genoemde projecten. Er zijn echter ook nieuwe ontwikkelingen waarop geanticipeerd zal worden. In het Woon- en Leefbaarheidsplan is afgesproken dat er qua ontwikkelingen vinger aan de pols wordt gehouden en dat, mocht daarvoor aanleiding zijn, het beleid wordt aangevuld, aangescherpt en aangepast. Actualisering is gewenst. De redenen daarvoor zijn:

- *Regionale samenwerking en verbreding in Noord-Groningen.*

In 2015 is de koers ingezet om nauwer samen te werken met de rest van Noord-Groningen richting gezamenlijk krimpbeleid. De eerste stappen zijn daarvoor gezet in een actualisering van het krimpbeleid van De Marne. Actualisatie van het krimpbeleid van DEAL volgt in 2016, de afstemming met het aardbevingsdossier (zie hieronder), speelt hierbij een belangrijke rol.

- *Afstemming met aardbevingsdossier.*

Vanuit de Nationaal Coördinator Groningen (NCG) worden Versterkings- en Vitaliteitsprogramma's opgestart. De Marne werkt daarin samen in MEDAL-verband (DEAL + De Marne). Goede koppeling tussen deze programma's en het Programma Krimp & Leefbaarheid van de Marne geeft kansen om zaken integraal op te pakken en om 'lessons learned' van De Marne op het vlak van het versterken en stimuleren van vitaliteit in een groter verband te integreren.

- *Thematische verbreding en andere inkleuring thema's.*

In het Woon- en Leefbaarheidsplan dat in 2011 is opgesteld is een aantal thema's uitgebreid uitgewerkt. Een aantal thema's veel minder, omdat er destijds nog onvoldoende idee en gevoel bestond hoe met deze thema's om te gaan. We weten en vinden inmiddels meer en er is behoefte om op een aantal thema's nader positie te gaan bepalen. Een voorbeeld hiervan is het punt van de kleinschalige, krimpresistente ondernemers (cottage industries). Verder concluderen we dat er een aantal thema's toegevoegd kan worden aan ons beleid. Thema's waar we eerder niet zoveel zicht op hadden, maar waarvan we nu wel concluderen dat ze een groot effect hebben op de (toekomstige) vitaliteit van ons gebied. Deze thema's komen voort uit de Woon- en Leefbaarheidsmonitor en gesprekken met dorpen.

Tabel 1 Uit te voeren maatregelen Programma Krimp & Leefbaarheid

Naam	Maatregelnummer	Uitleg (zie ook WLP)
Sloop, sloop- nieuwbouw en aanpassing sociale woningvoorraad	Maatregel 1 t/m 3	Acties om woningvoorraad in de pas te laten lopen met de toekomstige behoeften. De acties hierbinnen hebben een looptijd tot 2021; conform woningstichting Wierden en Borgen; in 2015 ligt de nadruk op de acties die voor dat jaar gepland staan.
Project Particuliere Woningverbetering (vhn. Handhaven kwaliteit koopsector viertrapsraket in combinatie met Voorlichting Leeftijdbestendig bouwen)	Maatregel 7 en 29 (zie projectplan behorende bij voorstel raad d.d. 15 april 2014 en voorstel raad Voorwaarden en procedure starterslening.	De gemeente neemt actief de regie om kwaliteit en uitstraling in de koopsector in stand te houden. Om de koopsector een impuls te kunnen geven, handhaaft de gemeente actiever en is er budget beschikbaar voor particuliere woningverbetering en starterslening t.b.v. opknappen aangekochte woning.

Naam	Maatregelnummer	Uitleg (zie ook WLP)
Onderzoek kansen ruilverkaveling	Maatregel 10 (onderdeel van Deel&Ulrum)	In sommige gevallen is de getalsmatig te slopen sociale woningvoorraad in een kwalitatief betere staat dan de woningvoorraad die in particulier bezit is. Uitrui van slechte particuliere woningen tegen goede woningen uit de sociale woningvoorraad is dan dus beter voor de totale woningvoorraad. Als onderdeel van het project Deel&Ulrum nemen we de ruilverkaveling ter hand.
Herinrichting bestemmingsplannen met betrekking tot hergebruik van vrijkomende bebouwing. Afbouwen overtollige bestemmingsplancapaciteit.	Maatregelen 8, 11 en 16	De aanstaande Actualisering Bestemmingsplannen grijpen we aan om de bestemmingsplannen krimpproof te maken. Herinrichting bestemmingsplannen zodanig dat flexibeler kan worden omgegaan met het geven van nieuwe functies aan monumenten.
Project Ondersteuning eigenaren leegstaand Vastgoed	Maatregelen 9, 17 en 44	De gemeente neemt de regie in geval van leegstaande (winkel)panden. Er is tevens budget beschikbaar om eigenaren te helpen om te zoeken naar een nieuwe bestemming.
Versterking Informele zorg	Maatregel 23	De gemeente gaat netwerken van informele zorg ondersteunen.
Uitvoering Woon-en Leefbaarheidsmonitor	Aanvullende maatregel 5 (AV5)	We leven in een netwerksamenleving. Eén van de taken van de gemeente is om kennis(informatie)uitwisseling tussen inwoners en andere actoren op gang te helpen en te kunnen faciliteren. De gemeente ziet voor zich een belangrijke rol weggelegd, als 'verbinder' binnen het netwerk van lijnen en lijntjes dat de samenleving van De Marne is. Iedere medewerker van De Marne speelt hierin een rol. Eén van de tools is de monitor. Met kwantitatieve en kwalitatieve informatie wordt de vitaliteit van De Marne zichtbaar gemaakt, er worden gegevens openbaar beschikbaar gesteld (Open Data) en we herhalen het in de tijd, zodat monitoring mogelijk wordt. Verder is binnen de monitor budget beschikbaar om verbeteracties te realiseren.
Integrale aanpak Ulrum: 'Ulrum het dorp van de toekomst'	-	De Provincie heeft middelen beschikbaar gesteld voor een Integrale aanpak Ulrum in het kader van het Actieprogramma Werk Leefbaarheid Energie (WLE). Binnen deze aanpak worden reeds ontwikkelde plannen en opgaven in twee jaar tijd uitgevoerd. De gemeente ondersteunt het dorp met de uitvoering met mankracht en middelen.

Financiën

De totale opgave voortkomend uit het Woon-en Leefbaarheidsplan (WLP) is in 2011 geraamd op € 42.186.250 waarvan € 10.183.750 ongedekt was.

In 2013 is op basis daarvan door de Provincie een beschikking afgegeven voor een subsidie uit het Krimpfonds en het ISV ter hoogte van resp. € 2.893.490 en € 1.000.000. Daarnaast is de investering in het Integraal Huisvestings Plan (IHP) minder ambitieus dan we destijds bij het opstellen van het WLP hadden ingeschat, te weten € 6.700.000 in plaats van € 11.000.000. Daardoor is het resterende financieringstekort een stuk lager dan we hadden voorzien. Dit brengt het financiële tekort nu op € 1.991.260.

Let wel: het gaat hier om de financiering van maatregelen die in eerste instantie tijdens het opstellen van het WLP voorzien waren. In de loop der jaren kunnen hier additionele kosten bij komen. Met name voor herstructurering openbare ruimte bij herstructureringsprojecten is na 2016 geen budget meer beschikbaar.

5.9 Interbestuurlijk Toezicht

In de jaarrekening 2014 hebben wij als college aan uw raad verantwoording afgelegd over het gevoerde beleid en het financiële bestuur in 2014. De jaarrekening is in de vergadering van de raad van 16 juni 2015 behandeld. In deze vergadering is ook de Notitie Interbestuurlijk toezicht (IBT) aan de orde geweest. Op een aantal aandachtsgebieden staan wij onder toezicht van het provinciaal bestuur. Dat zijn: financiën, verslaglegging Wet ruimtelijke ordening (actualiteit bestemmingsplannen), verslaglegging Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo vth: vergunningverlening, toezicht en handhaving, met inbegrip van de handhaving van de Wro), monumenten & archeologie, verslaglegging archief en huisvesting van statushouders. Het is zo afgesproken dat de provincie dat doet door mee te kijken hoe wij als college op die aandachtsgebieden verantwoording afleggen aan uw raad. Daarvoor zijn wel de nodige afspraken gemaakt en criteria geformuleerd. Wij zijn daarop uitvoerig ingegaan in de Notitie IBT 2014. Wij verwijzen daarnaar.

Met de provincie is afgesproken dat er twee keer per jaar door het toevoegen van een paragraaf aan de jaarrekening en aan de begroting, verantwoording wordt gedaan in het kader van het IBT. We starten een evaluatie om te bekijken of de gekozen systematiek nog voldoet. Daarbij wordt ook gekeken naar de afspraak om zowel in de jaarrekening als in de begroting een IBT-paragraaf te voegen.

Er is in de afgelopen maanden ten opzichte van de IBT-verantwoording zoals verwoord in de IBT-notitie 2014 van juni jl. op de verschillende aandachtsgebieden nauwelijks iets gewijzigd. Ook hebben wij van de provincie op het moment van het opstellen van deze paragraaf nog geen reactie op de IBT-notitie 2014 gekregen. Omdat er nauwelijks of geen wijzigingen zijn, zijn de scores zoals die in de IBT-notitie zijn opgenomen en de zelfevaluatie - de beoordeling hoe de scores verbeterd zijn ten opzichte van de vorige verantwoording, dus wat is in 2014 beter dan in 2013 - ongewijzigd, op één onderdeel na.

Aandachtsgebieden:

1. Financiën: geen wijzigingen.
2. Wet ruimtelijke ordening: geen wijzigingen.
3. Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo): geen wijzigingen
4. Monumenten & archeologie: geen wijzigingen
5. Archief: geen wijzigingen
6. Huisvesting statushouders: in het eerste halfjaar is aan de opgelegde taakstelling voldaan. De score is: goed.

Wij gaan in het kader van het IBT in 2016 niet stil zitten. Uit de IBT-notitie 2014 blijkt dat er betere scores zijn bereikt in de verantwoording in het kader van het IBT op de verschillende aandachtsgebieden. Op vrijwel alle onderdelen wordt goed gescoord. Maar er zijn nog enkele onderdelen die verbetering behoeven. Daar zullen wij ons ook in 2016 voor inspannen. Met de provincie wordt dus in 2016 de IBT-verantwoordingssystematiek geëvalueerd. De aandacht zal zich daarin ook richten op de mogelijkheden die de website www.waarstaatjegemeente.nl biedt voor het uitwisselen van toezichtinformatie. Maar ook los van de provinciale evaluatie zullen wij ook zelf actief de mogelijkheden van deze site beoordelen en benutten.

6 Financiële begroting

Til Ulrum

6.1 Financiële uitgangspunten

De begroting 2015-2018 is samengesteld met inachtneming van navolgende uitgangspunten.

Kadernota 2016-2019

In juni 2015 is de kadernota 2016-2019 behandeld in raad. In de kadernota zijn de beleidsinhoudelijke en financiële kaders aangegeven voor het opstellen van de begroting 2016 en de meerjarendoorsnede 2017-2019. De ingrediënten van de kadernota betreffen de inbedding van de gemaakte afspraken voor de lopende bestuursperiode, de zicht voordoende ontwikkelingen in bestaand en in nieuw beleid en de verkenning van financiële ontwikkelingen en mogelijkheden.

De verschillende ontwikkelingen in samengevatte vorm zijn in onderstaande tabel aangegeven. In bijlage 4 bij deze begroting worden alle ontwikkelingen gespecificeerd aangegeven zoals die zijn opgenomen in de kadernota 2016-2019.

Tabel ontwikkelingen opgenomen in de kadernota 2016-2019

(-) is nadelig (+) is voordelig

Ontwikkeling uit (in k€)	2016	2017	2018	2019
Aanvaard beleid (autonome ontwikkelingen)	70	64	114	114
Beleidsontwikkeling (uit bestaand en nieuw beleid)	-294	-209	-184	-164
Ontwikkeling Bedrijfsvoering	-34	-34	-34	-34
Ontwikkeling (ruimteveragend)	-258	-179	-104	-84

Baten

Gemeentefondsuitkering

De gemeentefondsuitkering is geraamd op basis van de septembercirculaire 2015.

Specificatie Algemene uitkering	2016	2017	2018	2019
Inkomstenmaatstaven	-1.099.954	-1.090.842	-1.090.842	-1.090.842
Uitgavenmaatstaven met uitkeringsfactor	8.085.579	8.107.464	8.108.402	8.101.076
Uitkeringsfactor	<u>1,448</u>	<u>1,425</u>	<u>1,428</u>	<u>1,434</u>
	11.707.918	11.553.136	11.578.798	11.616.943
Uitgavenmaatstaven zonder uitkeringsfactor	12.674	10.075	-367	-2.825
Integratie en decentralisatie uitkeringen	1.447.235	1.377.043	1.367.865	1.367.865
3 D'n in het Sociaal Domein	6.363.835	6.026.329	5.741.489	5.646.732
TOTAAL	18.431.708	17.875.741	17.596.943	17.537.873

- De Inkomsten maatstaven zijn negatief omdat dit een correctie betreft in verband met eigen gemeentelijke inkomsten uit de heffing van belastingen.
- De grootste integratie uitkering is de uitkering in verband met de Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO) welke ongeveer k€ 950 bedraagt.
- De 3D'n in het Sociaal Domein betreft de nieuwe WMO (AWBZ), Jeugdzorg en Participatiewet.

Lokale Heffingen

In de begroting 2013-2016 is afgesproken dat de OZB opbrengsten t/m 2015 steeds stijgen met 5% en voor de periode 2013-2016 aanvullend met 4%, exclusief de inflatiecorrectie. Voor 2016 betekent dit een stijging van de OZB met 4%, exclusief de inflatiecorrectie (inflatie 2016 = 1,5%).

De inflatiecorrectie 2016 is gebaseerd op de meicirculaire 2015. Voor de jaren na 2016 zijn nog geen afspraken gemaakt.

De begrote opbrengsten van de belastingen zijn in totaal k€ 3.094, verdeeld over de OZB (k€ 2.613), forensenbelasting (k€ 176) en toeristenbelasting (k€ 305).

Dividenden

De dividenden worden verdeeld in opbrengsten van leningen in deelnemingen en uitkeringen over het aandeelekapitaal. Het gaat hier om dividend van Enexis (k€ 73) en de Bank Nederlandse Gemeenten (k€ 9) en renteopbrengsten van een verstrekte lening aan Enexis (k€ 59) en de leningen verstrekt aan ambtenaren op grond van een financieringsregeling eigen woningen (k€ 13).

De lening verstrekt aan Enexis zal in 2017 worden afgelost. De verwachting is dat na aflossing van de lening het dividend zal stijgen. De jaren 2012-2014 geven een stijgende lijn te zien van de dividenduitkeringen. Wij vinden het verantwoord om vanaf 2017 de dividend uitkering op k€ 120 te ramen. De renteopbrengsten zullen teruggaan van k€ 59 naar k€ 16.

Bespaarde rente

De bespaarde rente wordt berekend over de reserves en voorzieningen. Voor 2016 is de bespaarde rente berekend op k€ 275. Hierbij wordt een rentepercentage gehanteerd van 2.75% (2015: 4%).

Lasten

Indexering

De inflatie is niet doorgevoerd op diverse kostenbudgetten. De zogenaamde 'nullijn' is gehanteerd tenzij onderbouwd de genoemde 'nullijn' niet haalbaar is. Deze verhogingen zijn binnen het product of de budgetten van de programma's afgedekt. In het gemeentefonds is een bijdrage opgenomen ter dekking van de loon- en prijsstijgingen.

Loonkostenstijging

De VNG en de bonden hebben in een LOGA-brief van 13 juli 2015 aangegeven hoe ze voor de korte termijn willen omgaan met de vrijval van pensioengelden.

In het pensioenakkoord van november 2014 is afgesproken dat de vrijval van werkgeverspremie voor de pensioenen zal worden aangewend voor verbetering van het salaris.

Omdat er nog geen nieuwe cao is zijn eerst de volgende afspraken gemaakt:

- In 2015 en 2016 wordt eenmalig 0,74% van het jaarsalaris uitgekeerd;
- Als er voor 1 juli 2016 een nieuwe cao-gemeenten in afgesloten zal de eenmalige uitkering van 0,74% van het jaarsalaris worden omgezet in een structurele salarisverhoging van 0,74%.

In de begroting zijn de effecten van deze afspraken verwerkt.

Onvoorzien

De gemeente De Marne heeft in de begroting een post onvoorzien opgenomen van k€ 25. De post onvoorzien kan uitsluitend worden aangewend voor onvoorziene, onvermijdbare en/of onuitstelbare lasten dan wel voor onvoorziene tegenvallende baten.

Rente percentage

In de begroting 2016 zijn onderstaande rekenrentes gehanteerd:

- rentepercentage leningen kort : 1,0% (was: 1,1%)
- rentepercentage leningen lang: 2,75% (was: 2,8%)
- rente kapitaallasten investeringen : 3,65% (was: 4%)
- rente eigen kapitaal : 2,75% (was: 4%)
- rente aan in exploitatie genomen gronden (bestemmingsplannen): 2,75% (was: 4%)

Toelichting

De reden van wijziging van de rente toerekening aan bestemmingsplannen is dat de voorschriften hebben bepaald dat de rente niet hoger mag zijn dan de marktrente van langlopende leningen. Deze systematiek is nu ook toegepast op de rentetoerekening aan het eigen kapitaal.

Financiële meerjarenraming

Overzicht ontwikkeling financieel meerjarenbeeld				
(x € 1.000) (- = tekort)	begroting 2016	meerjarige doorkijk		
		2017	2018	2019
Beginsaldo financieel meerjarenbeeld 2015	56	272	331	196
saldo reguliere begrotingsmutaties		-373	-14	-14
mutaties Kadernota	-258	-179	-104	-84
mutaties meicirculaire	-62	-164	-279	-116
mutaties bestuursrapportage 2015	-77	-77	-77	-77
Huidig saldo financieel meerjarenbeeld	-341	-521	-143	-95
mutaties begrotingsronde 2016	350	232	455	505
Saldo actuele meerjarenraming	8	-290	313	408

Toelichting mutaties begrotingsronde 2015

In de bovenstaande tabel worden de effecten van de verschillende besluiten op het financiële saldo meerjarenbeeld weergegeven. De effecten van de overige reguliere begrotingsmutaties komen voort uit het besluit betreffende IHP. De extra kosten in 2017 worden gedekt uit een bestemde reserve.

De effecten van de mutaties van de begrotingsronde 2016 hebben voor alle jaren een positieve invloed op het actuele saldo van de meerjarenraming. In hiernavolgende tabel wordt een overzicht gegeven van de opgenomen begrotingsmutaties, waarna ze per mutatie worden toegelicht.

Overzicht mutaties begrotingsronde 2016				
Programma (bedragen x € 1.000)		begroting 2016	meerjarige doorkijk	
		2017	2018	2019
Programma 0 (overhead)				
1	Personeelskosten	-13	-13	-13
2	Beleidsontwikkeling P&O - Arbo, loopbaanbegeleiding	30	30	30
3	Afspraakbaan	-10	-10	-10
4	Organisatie ontwikkeling	-10		
5	Werving & selectie	5	5	5
6	Kosten samenwerking I&A	3	3	-7
7	Personeelskosten samenwerking P&O	-2	-2	-2
8	Kapitaallasten (zie ook mutatie alg. dekkingsmid. - rente eigen vermogen)	244	209	397
9	Onderhoud en beheer I-pad	-5	-5	-5
10	Stelpost prijscompensatie	100	100	100
Programma 1 Burger en bestuur				
11	Vergoeding Raad	-21	-21	-21
12	Vergoeding B&W - incl. wachtgeld	11	11	11
13	Baten reisdocumenten - indexering opbrengsten	2	2	2
Programma 2 Veiligheid				
14	Opleidingskosten Veiligheidsregio Groningen	-	-20	-20
Programma 3 Verkeer en vervoer				
15	Realisatie taakstelling buitendienst	-20	-20	-20
16	Veilig door De Marne	-10		
17	Onderhoud kapitaalgoederen	-50	-50	-50
18	Onderhoud groen	-22		
Programma 4 Economische zaken, landbouw en visserij, recreatie en toerisme				
19	Tocht om de Noord	-15		
Programma 5 Onderwijshuisvesting en educatie				
20	Peuterspeelzaalwerk - indexering	-3	-3	-3
21	Onderhoud schoolgebouwen (Project IHP)	-10	-10	-10
22	Uitvoering lokaal jeugdbeleid	18	18	18
Programma 6 Sport, kunst en cultuur				
23	Bibliotheek - bijdrage reorganisatie	-9	-9	-9
24	Kosten gymlokaal Wehe den Hoorn	-15		
Programma 7 Sociaal domein - 7a Sociale zaken en werk				
25	Applicatiebeheerder Sociale Zaken	60	60	25
26	Kwartiermaker Sociaal domein	25		
27	Bijdrage begroting sociale zaken / werkvoorzieningschap	pm	pm	pm
28	Bijstandsuitkeringen	-84	-84	-84
29	Vangnet uitkering wet BUIG	84	84	84
30	Kosten samenwerking SoZaWe	-30	-30	-30
31	Kwijtschelding gem. belasting	-15	-15	-15
Programma 7 Sociaal domein - 7b Jeugdhulp en maatsch. ondersteuning				
32	Vitaliteit	-10	-10	-10
33	Marketing Sociaal Domein	-5		
34	Integratie vluchtelingen	-5		
35	Jeugd- en jongerenwerk	-34	-34	-34
36	Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG)	16	16	16
Programma 8 Milieu				
37	Afvalstoffenheffing	-34	-34	-34
38	Rioolrechten	44	-50	-40
39	Lijkbezorgingsrechten - indexering opbrengsten	3	3	3
40	Lagere kostentoerekening GRP investeringen	-30	-30	-30

Overzicht mutaties begrotingsronde 2016				
Programma <i>(bedragen x € 1.000)</i>		begroting 2016	meerjarige doorkijk	
		2017	2018	2019
Programma 9 Leefomgeving				
41	Leges bouwvergunningen	-10	-10	-10
42	Exploitatie grondbedrijf - lagere rente opbrengsten	-40	-40	-40
43	Lagere kostentoerekening investeringen grondbedrijf	-42	-42	-42
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien				
44	Invoering wet Vpb - mogelijke effecten	-10	-10	-10
45	Septembercirculaire	354	330	435
46	OZB - opbrengst indexering	67	67	67
47	Toeristenbelasting - opbrengsten	-22	-37	-22
48	Forensenbelasting - opbrengsten	2	2	2
49	Rente eigen vermogen <i>(zie ook mutatie prgr 0 - kapitaallasten)</i>	-132	-119	-169
50	Invlechting SozaWe Eemsmond in SoZa BMW	pm	pm	pm
TOTAAL VAN DE MUTATIES		350	232	455

Toelichting

Begrotingsmutaties overhead

1. Personeelskosten

De hogere personeelskosten worden veroorzaakt door actualisatie van de personeelsbegroting (o.a. CAO-verhogingen, verlaging bijdrage Flexibel Pensioen en Uittreden (FPU) en kosten Functiewaardering (Fuwa)).

2. Beleidsontwikkeling P&O - Arbo en loopbaanbegeleiding

Het budget voor loopbaanbegeleiding en Arbodiensten is aangepast op basis van verwachte uitgaven.

3. Afspraakbaan

Per 1 april 2015 is de Wet banenafpraak ingegaan. Deze wet bepaalt dat de overheid mensen in dienst neemt die een ziekte of handicap hebben. Landelijk gaat het om 125.000 banen die in 2026 gerealiseerd moeten zijn. Iedere gemeente in de BMW samenwerking start met een afspraakbaan in 2015 en 2016.

4. Organisatieontwikkeling

De organisatie van de gemeente De Marne is sinds 2014 volop in ontwikkeling. Het ontwikkeltraject beoogt het verder vergroten van een manier van werken die gericht is op samenwerking en creativiteit, op de klant en het resultaat. De wereld om ons heen is continue in verandering. Dat vraagt om aanpassingsvermogen dat zich vertaalt in flexibiliteit om de slagvaardigheid van de organisatie verder te vergroten. Deze werkwijze vraagt aandacht voor de cultuur en het verbeteren van processen. We vinden het belangrijk om veel aandacht te geven aan cultuurelementen en de verbinding met elkaar te bevorderen. Het succes van de pitstopdag 2015, waarin we met elkaar in dialoog zijn gegaan over ons werk, gesproken is over houding en gedrag en in korte projecten hebben gewerkt aan het bevorderen van de samenwerking, willen we jaarlijks herhalen. Een cultuur realiseren van leren en ontwikkelen!

5. Werving & selectie

Het budget voor werving en selectie is aangepast op basis van de verwachte uitgaven.

6. Kosten samenwerking I&A

De mutatie in de personeelskosten wordt veroorzaakt door actualisatie van de personeelsbegroting (o.a. CAO-verhogingen).

7. Personeelskosten samenwerking P&O

De mutatie in de personeelskosten wordt veroorzaakt door actualisatie van de personeelsbegroting (o.a. CAO-verhogingen).

8. Kapitaallasten

Het investeringsprogramma is geactualiseerd. Daarnaast is het gehanteerde rentepercentage verlaagd. Tot en met het begrotingsjaar 2015 is een constante rente van 4 procent gehanteerd. Door de dalende rente op de kapitaalmarkt is het percentage van 4 niet meer gerechtvaardigd. De omslagrente over de investeringen is voor het jaar 2016 berekend op 3.65%. De verwachting is dat de omslagrente daalt tot 3.425% in het jaar 2020.

De rente die betaald wordt aan de banken en die berekend wordt over het eigen vermogen worden verdeeld over alle investeringen van de gemeente. Over bepaalde investeringen moet op grond van de voorschriften een vaste rente worden berekend (gronden in exploitatie 2,75% rente). Over de leningen die verstrekt zijn in het kader van de sociale woningbouw wordt ook een vaste rente toegerekend.

De totale rentelast voor 2016 bedraagt k€ 1.443. De totale waarde van alle investeringen gezamenlijk is per 1 januari 2016 bepaald op k€ 39.934. De renteomslag is k€ 1.443 gedeeld door € 39.934 = 3.61%. De renteomslag in de begroting is berekend op 3.65%. De afwijking ontstaat doordat er over een aantal investeringen (gronden in exploitatie en sociale woningbouw) een vaste lage rente wordt berekend die uiteindelijk moet worden opgebracht door de overige investeringen.

Door een daling van de totale waarde van alle investeringen en de lage rentetarieven van nieuwe leningen neemt de totale rentelast af.

9. Onderhoud en beheer IPAD's

De k€ 5 structureel is bedoeld enerzijds voor onderhoud en vervanging van reeds aangeschafte ipads en tevens voor aanschaf in 2016 van een aantal extra ipads voor medewerkers die daarmee efficiënter hun werkzaamheden kunnen verrichten.

10. Stelpost prijscompensatie

In de mei circulaire 2015 is een bedrag gereserveerd in verband met loon- en prijscompensatie. Omdat de effecten van de stijgende lonen en prijzen zijn opgenomen in de begroting is deze stelpost verwijderd.

Begrotingsmutaties Burger en bestuur

11. Vergoeding Raad

Door het Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijkrelaties is besloten de onkostenvergoedingen van de raadsleden per 1 juli 2014 te harmoniseren. Voordien was de hoogte van de onkostenvergoeding afhankelijk van het aantal inwoners van de gemeente.

Het gevolg van de harmonisatie is dat de raadsleden van de kleinere gemeenten per 1 juli 2014 aanzienlijk hogere vergoedingen ontvangen. De begroting 2015 is hier op aangepast, maar is nog niet structureel verwerkt in de (meerjaren)raming 2016-2019. Dit is nu alsnog gebeurd.

12. Vergoeding B&W - inclusief wachtgeld

Voor de B&W-vergoedingen was een te hoog bedrag begroot. Dit is nu gecorrigeerd.

Het budget voor het uit te betalen wachtgeld is in overeenstemming met de werkelijke uitgaven in 2015.

13 Baten reisdocumenten- indexering

De opbrengsten uit het verstekken van reisdocumenten zijn geïndexeerd.

Begrotingsmutaties Veiligheid

14. Opleidingskosten Veiligheidsregio Groningen

In mei 2013 is door het algemeen bestuur van de VR Groningen besloten om de begrote opleidingskosten (peildatum 2012) mee te nemen in de begroting van de VR Groningen. De extra kosten i.v.m. natuurlijk / onnatuurlijk verloop worden op basis van nacalculatie verrekend. Gezien het vertrek van een aantal vrijwilligers en de leeftijdsopbouw van onze blusgroepen is de verwachting dat er de komende jaren extra budget voor de post opleidingen benodigd is. In de bestuursrapportage 2015 en de kadernota 2016-2019 (jaar 2016) is hiervoor een bedrag opgenomen van k€ 45. Van dit bedrag is naar verwachting k€ 20 structureel dat voor de jaren 2017-2019 als mutatie is opgevoerd.

Begrotingsmutatie Verkeer en Vervoer

15. Realisatie taakstelling buitendienst

Van de taakstellende bezuiniging op de buitendienst is k€ 20 gerealiseerd door het vervroegd met pensioen gaan van één medewerker. Deze bezuiniging is opgenomen in de totale personeelslast bij het programma overhead. De taakstelling dient vervolgens gecorrigeerd te worden met het gerealiseerde bezuinigingsbedrag van k€ 20 in het programma Verkeer en Vervoer.

16. Veilig door de Marne

Voor het ondersteunen van wensen van inwoners op het gebied van verkeersveiligheid wordt in 2016 extra geïnvesteerd in voorbereiding en uitvoering van verkeersmaatregelen.

17. Onderhoud kapitaalgoederen

De afgelopen jaren is fors bezuinigd op het onderhoud van de kapitaalgoederen. De bezuinigingen zijn gerealiseerd door het werk efficiënter uit te voeren door o.a. combinaties van werk te maken. Ook het slimmer en innovatiever aanbesteden van de werkzaamheden en nauwe samenwerking met andere overheden heeft aan het realiseren van de bezuinigingen bijgedragen. Toch hebben de bezuinigingen de kapitaalgoederen dermate belast dat de risico's zijn toegenomen (zie ook de risicoparagraaf). Om de risico's te beperken, met name op het gebied van de veiligheid, wordt er de komende jaren structureel k€ 50 toegevoegd aan het onderhoudsbudget kapitaalgoederen. In dit bedrag is ruimte gemaakt voor onderhoud areaaluitbreiding als gevolg van toekomstige projecten.

18 Onderhoud kapitaalgoederen - groen

Voor 2016 wordt incidenteel k€ 22 extra ingezet om een belangrijk begin te maken om achterstallig onderhoud te plegen op bomen langs doorgaande wegen en paden.

Begrotingsmutatie Economische zaken, recreatie en toerisme*19. Tocht om de Noord*

De Tocht om de Noord is een jaarlijks wandelevenement waar ongeveer 5000 wandelaars aan deelnemen. Onderweg maakt men kennis met de diverse uitingen van kunst, cultuur, landschap, dorpen en bijzondere gebouwen. In 2016 is gemeente De Marne gevraagd gastgemeente te zijn, waarbij Zoutkamp de finishplaats is. De gastgemeente neemt ook de kosten van de afsluitende ontvangst voor haar rekening. De totale kosten worden geraamd op k€ 25, waarvan de gemeente k€ 15 bijdraagt.

Begrotingsmutaties Onderwijshuisvesting en educatie*20. Peuterspeelzaal voorziening - indexering*

Het budget is verhoogd in verband met prijsstijging.

21. Onderhoud schoolgebouwen - onvoorzien

De financiering van het onderhoud aan de onderwijshuisvesting is met ingang van 1 januari 2015 overgegaan naar de scholen. Echter er is budget noodzakelijk in verband met mogelijke onvoorziene gebreken aan onderwijsgebouwen waar de gemeente aansprakelijk voor blijft. Gedacht kan worden aan asbest verwijdering en/of onvoorziene gebreken aan constructies.

22. Uitvoering lokaal jeugdbeleid

De inkoop van Gezinsbegeleiding wordt bekostigd vanuit het gedecentraliseerd jeugdbudget via het RIGG. Om deze reden kan het budget worden verlaagd met k€ 18. Dit bedrag wordt overgeheveld naar Jeugd- en jongerenwerk (zie begrotingsmutatie 35).

Begrotingsmutaties Sport, kunst en cultuur*23. Bibliotheek - bijdrage reorganisatie*

In de raadsvergadering van 22 september 2015 heeft de raad kennisgenomen van de uitwerking van de bibliotheekvoorziening 2016 en het opnemen van de frictiekosten Biblionet in de (meerjaren)raming 2016-2020. De kosten worden gedekt vanuit de bestemde reserve frictiekosten.

24. Kosten gymlokaal Wehe-den Hoorn

Met ingang van het schooljaar 2015-2016 wordt geen gebruik meer gemaakt van het gymlokaal Wehe-den Hoorn. De leerlingen maken met ingang van het nieuwe schooljaar gebruik van de sporthal in Leens (Hogeland college) en de gymlokaal van Eenrum (basisschool 't Hoogholtje). De extra kosten in verband met het gebruik van de sporthal Leens bedraagt k€ 15. Deze kosten worden in rekening gebracht bij het Hogeland College. De exploitatiekosten van het gymlokaal (schoonmaak, energie) in Wehe-den Hoorn komen voor rekening van de gemeente tot het moment dat duidelijkheid ontstaat over de bestemming of sloop. Deze kosten worden voor 2016 geraamd op k€ 15.

Begrotingsmutaties Sociale zaken en werk*25. Applicatiebeheerder Sociale zaken*

In de kadernota 2016-2019 is in eerste instantie een ruimtevrager opgevoerd binnen de afdeling Sociale Zaken en Werk voor de uitbreiding van de het functioneel applicatiebeheer voor het Sociale Domein van de BMW-gemeenten. Het gaat om werkzaamheden, naast werk en inkomen, voor WMO/AWBZ, Jeugd / CJG en Onderwijs.

Wij zijn van mening dat deze kosten binnen de eigen bedrijfsvoering van SOZAWE Hogeland of de daarvoor bestemde uitvoeringskosten Sociaal Domein moet worden opgelost. Derhalve is deze ruimtevrager niet doorgevoerd in de (meerjaren)begroting 2016-2019.

26. Kwartiermaker nieuwe uitvoeringsorganisatie

In de kadernota 2016-2019 is deze extra ruimtevrager opgevoerd. Deze kosten maken ook onderdeel uit van de extra uitvoeringskosten 2016 van het sociaal domein die in juni 2015 als begrotingswijziging door de raad is vastgesteld. Deze dubbeling wordt nu gecorrigeerd.

27. Bijdrage begroting sociale zaken / werkvoorzieningsschap

In de raadsvergadering van 23 juni 2015 is de concept (meerjaren)begroting 2016 van Ability besproken. Deze (meerjaren)begroting is gebaseerd op de situatie anno mei 2015. Door de oprichting van één uitvoeringsorganisatie zal ook het meerjarenperspectief er anders uit gaan zien. In afwachting van de op te stellen nieuwe (meerjaren)begroting van de nieuwe uitvoeringsorganisatie voor werk en inkomen, kan dit leiden tot een mutatie in de begroting van de gemeente De Marne.

28. Bijstandsuitkeringen

De verwachting is dat de kosten van bijstandsuitkeringen zullen toenemen.

29. Vangnet uitkering wet BUIG

De verwachte stijging van de bijstandsuitkeringen worden gecompenseerd door een aanvullende uitkering vanuit het Rijk.

30. Kosten samenwerking SOZAWE

Gemeente Winsum is de penvoerder van de samenwerking SOZAWE. Dit houdt in dat de gemeente Winsum de kosten voorschiet en na afloop van het jaar declareert bij de deelnemers. In het jaar 2015 is Eemsmond toegetreden tot de samenwerking. Hoewel de verdeelsleutel door de komst van de gemeente Eemsmond is gewijzigd zullen de kosten voor onze gemeente niet veel afwijken van de voorgaande jaren. Een personeelslid van de gemeente De Marne die werkzaam was bij SOZAWE is uit dienst getreden als gevolg van de 60-plus regeling in de organisatiewijziging. Deze besparing komt tot uitdrukking in de personeelskosten bij het programma overhead. De kosten van de ontstane vacature wordt vervuld via Winsum en komt tot uitdrukking bij het programma SOZAWE. Dit verklaart voor een groot deel de extra bijdrage van onze gemeente aan de kosten samenwerking SOZAWE.

31. Kwijtschelding gemeentelijke belasting

De post kwijtschelding gemeentelijke belastingen is verhoogd van €k 40 naar €k 55. Dit houdt verband met de uitgaven over voorgaande jaren.

Begrotingsmutaties Jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning

32. Vitaliteit

Onze gemeente heeft ingezet op een andere manier van werken. Van denken & doen voor haar inwoners is koers gezet naar het innemen van de rol als ondersteuner, 'faciliteerder', adviseur en verbinder van ideeën & initiatieven. De aanwezige vitaliteit wordt versterkt, wat zichtbaar is in de hoeveelheid activiteiten en projecten en de bewustwording van de veranderende verhoudingen bij zowel inwoners als de ambtelijke organisatie. Met het vitaliteitsbudget wordt voorgesorteerd op deze ontwikkeling, waarvan herziening van het algehele subsidiebeleid onderdeel is.

33. "Marketing" Sociaal Domein

In de eerste helft van 2016 wordt er een zorgmarkt georganiseerd in De Marne. Om de organisatie hiervan mogelijk te maken is een bedrag van k€ 5 beschikbaar gesteld.

34. Integratie Vluchtelingen

Met het principebesluit van het college omtrent mogelijke vestiging van een AZC is er zicht op huisvesting van asielzoekers binnen onze gemeentegrenzen. Om de integratie van asielzoekers te ondersteunen willen we k€ 5 inzetten. Hiermee kunnen we inwonersinitiatieven, die de integratie van deze groep mensen bevorderen, een financiële impuls geven.

35. Jeugd- en jongerenwerk

In de begroting 2014 is een bezuiniging opgenomen van k€ 34 op het reguliere jeugd- en jongerenwerk vanaf 2016. Omdat het jeugd en jongeren werk in de afgelopen jaren een belangrijke schakel is geworden in de keten van samenwerkende organisaties in de jeugdhulp, wordt de bezuiniging op dit budget ongedaan gemaakt. Deze bezuiniging kan wel worden gerealiseerd door de inzet van de gezinsbegeleiding te verlagen met k€ 18 (zie begrotingsmutatie nr 22) en door het budget CJG te verlagen met k€ 16 (zie begrotingsmutatie nr 36).

36. Centrum voor Jeugd en gezin

Het budget CJG kan worden verlaagd met k€ 16 omdat een deel van de kosten wordt betaald uit het budget Transformatie kosten Jeugd.

Begrotingsmutaties Milieu

37. Afvalstoffenheffing

De opbrengsten van de afvalstoffenheffing zijn geraamd op k€ 1.194. De kosten zijn naar verwachting lager. De meeropbrengsten worden gestort in een voorziening. Uiteindelijk zijn de kosten, mede door de stortingen in de voorzieningen (afvalstoffenheffing en voorziening dubieuze belasting debiteuren), gelijk aan de opbrengsten. De kostendekking komt hiermee op 100 procent.

De extra lasten van k€ 34 komen nu tot uitdrukking op de exploitatie. Bij de vaststelling van de jaarrekening 2014 is de systematiek gewijzigd waarbij een overschot op de heffing gestort dient te worden in de voorziening (deze storting wordt aangemerkt als een kost).

38. Rioolrechten

De opbrengsten van de rioolrechten zijn geraamd op k€ 1.869. De kosten zijn naar verwachting lager. De meeropbrengsten worden in 2016 nog gestort in de bestemmingsreserve GRP 2014-2018. Deze bestemmingsreserve is indertijd gevormd om de verliezen van het GRP 2009 te administreren en is om die reden een onderdeel van de algemene reserve. Door de voorgenomen storting in 2016 komt de stand van die reserve op nihil en mogen daarna de meeropbrengsten gestort worden in de voorziening GRP 2014-2018. De voorziening GRP heeft het karakter van een egalisatiefonds.

In de begrotingsjaren 2017 en verder gaan de meeropbrengsten naar de voorziening. Uiteindelijk zijn de kosten, mede door de stortingen in de voorzieningen (GRP 2014-2018 en voorziening dubieuze belasting debiteuren), gelijk aan de opbrengsten. De kostendekking komt vanaf 2017 hiermee op 100 procent.

Naast het kohier dat op begrotingsbasis k€ 1.852 bedraagt, wordt op privaatrechtelijke wijze k€ 17 in rekening gebracht bij derden waardoor de totale ontvangsten op k€ 1.869 uitkomen (zie paragraaf lokale heffingen: kostprijsberekening rioolheffing).

39. Lijkbezorgingsrechten - indexering opbrengsten

De tarieven van de lijkbezorgingsrechten zijn geïndexeerd.

40. Lagere kostentoerekening GRP investeringen

De eigen uren worden in de nieuwe meerjarenraming niet meer toegerekend aan de investeringen GRP maar aan de exploitatie GRP. In de realisatie worden er weinig tot geen uren toegeschreven aan GRP investeringen terwijl deze wel in de begrotingen waren geraamd. De uren GRP worden in de begroting nu toegerekend aan de exploitatie GRP en komt tot uitdrukking in de kostprijs van rioolheffing (zie paragraaf 1 lokale heffingen).

Uren die aan de exploitatie worden toegeschreven worden direct als kosten genomen in het desbetreffende begrotingsjaar, terwijl uren die toegeschreven worden aan investeringen worden geactiveerd en over wordt afgeschreven. Deze (uur)kosten komen dus in de (meerjaren)begroting ten laste van meerdere jaren. Als er minder (uur)kosten worden toegeschreven aan investeringen betekent dit dat deze (uur)kosten ten laste komen van het desbetreffende begrotingsjaar.

Begrotingsmutaties Leefomgeving

41. Leges bouwvergunningen

De leges opbrengsten uit bouwvergunningen zijn in overeenstemming gebracht met de te verwachten opbrengsten in 2015.

42. Exploitatie grondbedrijf - lagere rente opbrengst

Het hanteren van een lager rente percentage en lagere investeringen leidt er toe dat er minder rente kan worden toegerekend aan het grondbedrijf.

43. Lagere kostentoerekening investeringen grondbedrijf

Door vermindering van de activiteiten in het grondbedrijf, worden er de komende jaren minder eigen kosten (uren) toegerekend aan de investeringen grondbedrijf. Deze uren worden nu toegerekend aan andere activiteiten binnen het programma leefomgeving (bv gaswinningsdossier).

Begrotingsmutaties Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

44. Invoering Wet Vpb - mogelijke effecten

Op dit moment zijn de financiële effecten van de invoering van de Wet Vpb niet exact bekend. Op basis van een inschatting is dit geraamd op k€ 10.

45. September-circulaire

Dit betreft de effecten van de septembercirculaire 2015. De belangrijkste oorzaak van de positieve mutatie is de toekenning van extra middelen over de periode 2016-2020 voor de krimpregio De Marne (k€ 237) en een accres dat zich gunstiger ontwikkelt t.o.v. meicirculaire. Dit komt grotendeels door hogere rijksuitgaven dat zich vertaalt in een groei van het gemeentefonds als gevolg van de normeringssystematiek 'samen trap op, samen trap af'.

46. OZB - opbrengst indexering

De tarieven van de onroerendezaakbelasting zijn geïndexeerd met een percentage van 1,5%. In de (meerjaren)begroting is al rekening gehouden met 4% stijging van de OZB opbrengsten.

47. Toeristenbelasting - opbrengsten

De werkelijke overnachtingen blijven achter t.o.v. de verwachtingen in het beleidsplan Recreatie en Toerisme. Het plan ging uit van een stijging van het aantal overnachtingen t.o.v. de uitgangspunten met 100.000 (omgerekend 10% per jaar stijging in vijf jaar). Die ambitie blijkt te hoog te zijn geweest en de verwachting is dat de stijging maximaal 5% per jaar zal zijn. In de opbrengsten toeristenbelasting is deze mindere stijging opgenomen.

48. Forensenbelasting - opbrengsten

De tarieven van de forensenbelasting zijn geïndexeerd met een percentage van 1,5%.

49. Rente eigen vermogen

Door de lage rentestand op de kapitaalmarkt moet de rente over het eigen vermogen naar beneden worden bijgesteld. We hanteren voor de rentetoerekening aan het eigen vermogen het te verwachten rentepercentage op de kapitaalmarkt. In de begroting gaan we uit van 2.75%. In de meerjarenraming 2015-2019 is nog gerekend met 4%.

50. In vlechting SoZaWe van Eemsmond in SoZa BMW

In 2015 is SoZaWe van Eemsmond geïntegreerd in SoZa BMW. Er zijn ongeveer 20 werkplekken overgekomen vanuit Eemsmond. SoZa BMW wordt ondersteund door I&A BMW. Dit betekent dat de ondersteunende kosten van BMW I&A verrekend gaan worden met Gemeente Eemsmond. Op dit moment is nog niet duidelijk hoe deze verrekening gaat plaatsvinden (zie ook kadernota 2016-2019).

6.2 Overzicht van baten en lasten

Autorisatie

Door vaststelling van de begroting en het programmaplan voor 2016 autoriseert de raad het college van burgemeester en wethouders tot het doen van uitgaven, het aangaan van verplichtingen en tot het verwerven van de baten voor de jaarschijf 2016.

De hiernavolgende tabel geeft een overzicht van de baten en de lasten.

Programmabegroting 2016

Programma (<i>x € 1000</i>)	rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
1: Burger en bestuur	2.679	2.360	2.031	2.014	2.025	2.021
2: Veiligheid	1.387	953	998	957	949	950
3: Verkeer en Vervoer	3.870	3.393	3.362	3.286	3.252	3.246
4: Economische zaken, landbouw en visserij, recreatie en toerisme	402	363	350	330	324	305
5: Onderwijshuisvesting en educatie	2.124	4.975	1.357	2.019	1.231	1.244
6: Sport, Kunst en Cultuur	1.450	1.149	945	889	866	854
7: Sociaal domein, 7a Sociale zaken en Werk	7.223	7.910	7.481	7.431	7.326	7.249
7: Sociaal Domein, 7b Maatschappelijke ondersteuning en zorg	2.985	4.258	7.872	7.535	7.349	7.330
8: Milieu	4.204	3.121	3.115	3.200	3.207	3.207
9: Leefomgeving	2.993	2.234	2.446	2.321	2.315	2.288
Algemene dekkingsmiddelen	2.245	391	351	346	305	303
Saldo lasten	31.562	31.107	30.309	30.329	29.148	28.998
1: Burger en bestuur	165	141	143	143	143	143
2: Veiligheid	460	10	10	10	10	10
3: Verkeer en Vervoer	102	15	15	15	15	15
4: Economische zaken, landbouw en visserij, recreatie en toerisme	4	7	7	7	7	7
5: Onderwijshuisvesting en educatie	301	177	47	315	22	22
6: Sport, Kunst en Cultuur	115	47	47	47	47	47
7: Sociaal domein, 7a Sociale zaken en Werk	5.988	4.095	3.618	3.627	3.627	3.627
7: Sociaal Domein, 7b Maatschappelijke ondersteuning en zorg	187	95	269	269	269	269
8: Milieu	3.686	3.346	3.455	3.453	3.453	3.453
9: Leefomgeving	1.272	691	754	750	745	740
Algemene dekkingsmiddelen	16.726	22.490	21.954	21.404	21.125	21.074
Saldo baten	29.006	31.114	30.318	30.039	29.462	29.406
Saldo baten en lasten	-2.556	7	8	-290	313	408

Saldo mutaties in reserves: (negatief-storting, positief-onttrekking)	rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
1: Burger en bestuur	232	0	0	0	0	0
2: Veiligheid	0	0	0	0	0	0
3: Verkeer en Vervoer	526	0	0	0	0	0
4: Economische zaken, landbouw en visserij, recreatie en toerisme	66	0	0	0	0	0
5: Onderwijshuisvesting en educatie	258	0	0	0	4	4
6: Sport, Kunst en Cultuur	-12	9	18	18	9	9
7: Sociaal domein, 7a Sociale zaken en Werk	-18	68	56	0	0	0
7: Sociaal Domein, 7b Maatschappelijke ondersteuning en zorg	-149	105	0	0	0	0
8: Milieu	493	-253	-176	5	5	5
9: Leefomgeving	-49	-140	-55	-90	0	0
Algemene dekkingsmiddelen	3.048	204	149	357	-331	-426
Saldo mutatie reserves	4.395	-7	-8	290	-313	-408

Resultaat	1.840	0	0	0	0	0
------------------	--------------	----------	----------	----------	----------	----------

6.3 Investerings

Inleiding

De kredietportefeuille is een maat voor de totale omvang van de investeringen waar aan wordt gewerkt. Het krediet is het mandaat voor de uitvoering van de investeringen. Een aantal investeringen hebben een looptijd langer dan een jaar en zijn dus enkele jaren in de kredietportefeuille zichtbaar.

Kredietportefeuille 2014 - 2019

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Totaal krediet 2015	krediet begroting 2016	meerjarige doorkijk			Toelichting
			2017	2018	2019	
Verkeer, vervoer en waterstaat						
Ontsluiting Klaarkampenweg	0		50			berap 2015
Renovatie Gording Zoutkamp	25					
Wehestertil	0		100			berap 2015
Mattenesserlaan Eenrum	213					Realisatie in 2015
Steiger en beschoeiing Zoutkamp	0	375				kadernota 2016, zie toelichting
Zuurdijksterweg Zuurdijk	188					Realisatie in 2015
Churchillweg Zoutkamp	61					Realisatie in 2015
Electraweg Zoutkamp	107					Realisatie in 2015
De Wierde Leens	0			265		
Onderwijshuisvesting en educatie						
IHP (2015-2018)	3.551	580	460	968		Toegekend bij raadsbesluit nr. 4-2015
Sport						
Afdekdeken zwembad	10					Realisatie in 2015
Renovatie kleedkamers FC Leo	155					Realisatie in 2015
Vloer sporthal Leens		65				kadernota 2016, zie toelichting
Sociaal domein - Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning						
Jeugdsoos Eenrum	-51					Subsidieaanvraag in 2015
Jeugdsoos Kloosterburen	20					Realisatie in 2015
Milieu						
Gemeentelijk rioleringsplan 2014-2019	1.224	464	464	464	464	
Bedrijfsvoering						
Zaakgericht werken	146					Toegekend bij raadsbesluit nr. 2-2015
GCC aanpassingen huisvesting	50					Toegekend bij raadsbesluit nr. 3-2015
Modernisering GBA	50					
Tractienota 2015 - 2019	25	113	143	49		geactualiseerd berap 2015
Energievisie Leens	219					
Alle BMW ict hard-software investeringen	30		1.223			
Specifieke Projecten						
Proloog Algemeen	153	140	90			
Nord Sea Fish	462					
Lauwersom	3.036					
Inrichtingsplan Haven Lauwersoog	25					
Ontwikkeling Meerzijde Lauwersoog	-9					
Waddenkwartier	165					
Garnalencentrum	10					
Programma Krimp en Leefbaarheid	2.207					
Project Ulrum (LWE)	89					
Totaal	12.161	1.737	2.530	1.746	464	

Toelichting kredieten

Onderhoud steigers en beschoeiing Zoutkamp

In de binnenhaven van Zoutkamp is de kwaliteit van de beschoeiing/damwand van de binnenzijde van de Dampier inclusief bovenliggende steigerconstructie onvoldoende. De Dampier vertoont op verschillende plaatsen een verzakking door uitspoeling en de steiger vertoont houtrot. De investeringskosten bedragen k€ 375.

IHP (2015-2018)

Op 28 april 2015 heeft de raad het geactualiseerde Integraal Huisvestingsplan (IHP) vastgesteld. In het IHP wordt de fasering van de projecten weergegeven. Ook wordt aangegeven welke subsidies te verwachten zijn. In de kredietportefeuille bij de begroting zijn de bruto kredieten weergegeven.

Vervanging vloer sporthal Leens

Eind 2014 is een onderzoek uitgevoerd naar de kwaliteit en veiligheid van de vloeren in de gymlokalen en de sporthal Leens. Geadviseerd wordt de vloer in de sporthal te vervangen. De reden hiervoor is om de veiligheid voor de sporters te kunnen waarborgen.

Gemeentelijk Riolerings Plan (GRP)

De focus voor de riolering ligt de komende periode op het actualiseren van de basisrioleringsplannen (BRP's) voor de verschillende kernen in de gemeente De Marne.

Met deze BRP's willen wij controleren dat ons rioolstelsel goed functioneert. Indien dit niet het geval is willen wij de eventuele knelpunten spoedig oplossen binnen onze middelen.

Enkele maatregelen voor de komende jaren zijn:

- het relinen van kritische locaties van de riolering in 2016/2017 (k€ 90)
- het afkoppelen van de Mr. Van Weerdenstraat in 2018 (k€ 100)

Tractie 2016-2019

Aan het begin van het lopend jaar wordt gekeken welk materiaal benodigd voor het onderhoud aan wegen, groen, e.d. moet worden vervangen. Voor het komende jaar staat ter vervanging: een tractor, een sneeuwplough en een compressor. In 2017 kijken we naar de onderhoudstoestand van de zoutstrooiers. Als de economische levensduur is verstreken wordt de afweging gemaakt of daadwerkelijke vervanging technisch en financieel noodzakelijk is.

PROloog

In onderstaand overzicht worden de projecten vermeld die onder de verantwoordelijkheid van de gemeente worden voorbereid en/of uitgevoerd. Dit zijn ook de projecten die via de financiële administratie van de gemeente verlopen.

Projecten PROloog	Kredieten projecten			Dekking projecten	
	Toegekende kredieten	Uitgaven tm 2014	Krediet 1-1-2015	Eigen bijdrage De Marne	Bijdragen van derden
Programma PROloog	1.155.000	1.001.500	153.500	814.000	341.000
Lauwersom	4.194.000	1.158.000	3.036.000	51.000	4.143.000
North Sea Fish	1.183.000	721.000	462.000	20.000	1.163.000
Waddenkwartier	355.000	190.000	165.000		355.000
Voorbereiding Inrichtingsplan L'oog	185.000	160.000	25.000		185.000
Garnalencentrum	20.000	10.000	10.000		20.000
Strandweg e.o.	45.000	54.000	-9.000		45.000
Totaal	7.137.000	3.294.500	3.842.500	885.000	6.252.000

Programma Krimp en Leefbaarheid

In onderstaand overzicht wordt de stand van zaken weergegeven van het programma Krimp en Leefbaarheid.

Programma Krimp & Leefbaarheid	Toegekende kredieten	lasten tm 2014 (*)	Krediet 1-1-2015	Dekking	
				eigen bijdrage De Marne	Bijdrage van derden (**)
Handhaven kwaliteit koopsector	1.367.490	125.597	1.241.893		
Expertise concentratie onderwijsvoorzieningen	25.000	0	25.000		
Regiefunctie volkshuisvesting	80.000	0	80.000		
Ondersteuning leegstaand vastgoed	200.000	4.000	196.000		
Vernieuwing onderwijsstructuur	1.525.000	3	1.524.997		
Haalbaarheidsonderzoek GKC	300.000	60.059	239.941		
Monitoring vitale verandering	395.000	27.989	367.011		
Herstructurering openbare ruimte	297.000	62.136	234.864		
Budget cofinanciering	51.820	0	51.820		
Totaal Krimp en Leefbaarheid	4.241.310	279.785	3.961.525	348.820	3.892.490

*) De lasten tm 2014 bij het project 'Handhaven kwaliteit koopsector' is inclusief het bedrag voor Startersleningen welke door de SVN worden uitgegeven.

Hoewel dit voor het project een last is, moet dit vanwege administratieve voorschriften als liquiditeit/verstekte lening worden verantwoord in de jaarrekening.

**) De ontvangen bijdragen van derden betreft de provinciale bijdrage.

6.4 Overzicht van incidentele baten en lasten

Bedragen k€

Overzicht incidentele baten en lasten				
Incidentele lasten	2016	2017	2018	2019
Programma Verkeer en vervoer				
Veilig door De Marne	10			
Onderhoud groen	22			
Programma EZ, landbouw, visserij, recreatie en toerisme				
Aanjager visserij	20	20	20	
Tocht om de Noord	15			
Programma Onderwijshuisvesting en educatie				
Huisvesting peuterspeelzaalwerk		266		
Huisvesting openbaar basisonderwijs		311		
Huisvesting bijzonder basisonderwijs		78		
Programma Sport, kunst en cultuur				
NASB Sportcoach	9	9		
Gymlokaal Wehe den Hoorn	15			
Programma Sociaal domein - Jeugdhulp en Maatschappelijke ondersteuning				
HHT	103			
Informele zorg	7			
Gezond in de stad	21	21		
Marketing Sociaal Domein	5			
Integratie vluchtelingen	5			
Programma Leefomgeving				
programma Krimp & Leefbaarheid	85			
Totaal incidentele lasten	317	705	20	-
Incidentele baten	2016	2017	2018	2019
Programma Onderwijshuisvesting en educatie				
Huisvesting openbaar/bijzonder basisonderwijs		292		
Totaal incidentele baten	-	292	-	-

Toelichting incidentele lasten

Veilig door De Marne

Voor het ondersteunen van wensen van inwoners op het gebied van verkeersveiligheid wordt in 2016 extra geïnvesteerd in voorbereiding en uitvoering van verkeersmaatregelen.

Onderhoud groen

Voor 2016 wordt incidenteel k€ 22 extra ingezet in verband met achterstallig onderhoud.

Aanjager visserij

In de kadernota 2016 is voor 3 jaar middelen gereserveerd voor de aanjager visserij.

Tocht om de Noord

De Tocht om de Noord is een jaarlijks wandelevenement waar ongeveer 5000 wandelaars aan deelnemen. In 2016 is de gemeente De Marne gastgemeente.

Huisvesting Peuterspeelzaalwerk

In het kader van het IHP afschrijven van de boekwaarde van de kinderopvang te Eenrum.

Huisvesting openbaar basisonderwijs

In het kader van het IHP afschrijven van de boekwaarde van obs Solte Campe te Zoutkamp, en de obs Lydinge te Leens.

Huisvesting bijzonder basisonderwijs

In het kader van het IHP afschrijving van de boekwaarde van de cbs De Regenboog te Leens.

NASB sportcoach

Middelen uit de stimuleringsregeling Nationaal Plan Sport en Beweging in verband met bekostiging van activiteiten in de periode 2014-2017.

Gymlokaal Wehe den Hoorn

De exploitatiekosten van het gymlokaal (schoonmaak, energie) in Wehe-den Hoorn die voorheen in rekening werden gebracht komen voor rekening van de gemeente tot het moment dat duidelijkheid ontstaat over de bestemming of sloop. Deze kosten worden voor 2016 geraamd op k€15.

HHT

De middelen HHT wordt de aan gemeente voor 2 jaar (2015 - 2016) beschikbaar gesteld voor het stimuleren van de vraag naar huishoudelijke hulp, ten einde zoveel mogelijk volwaardige werkgelegenheid te behouden.

Informele zorg

Dit zijn de kosten van het project 'Noabers' wat gaat over het versterken van de netwerken van informele zorg.

Gezond in de stad

Het project Gezond in de stad duurt 3 jaar (2015 - 2017).

Marketing Sociaal Domein

In de eerste helft van 2016 wordt er een zorgmarkt georganiseerd in De Marne. Om de organisatie hiervan mogelijk te maken is een bedrag van k€ 5 beschikbaar gesteld.

Integratie vluchtelingen

Om de integratie van deze groep mensen te faciliteren wordt k€ 5 ingezet.

Programma Krimp en Leefbaarheid

Deze middelen komen beschikbaar (uit vrijval van de bestemde reserve 'Herstructurering woonplan') voor de aanpassing van de openbare ruimte rond herstructureringslocaties.

Toelichting incidentele baten**Huisvesting openbaar onderwijs**

Betreft het totaal van de verwachte opbrengst verkopen van verschillende basisscholen.

7 Bijlagen

Haven Eenrum

Bijlage 1: Kerngegevens

Sociale structuur	2013	2014	Begroting 2015	Per 1-8-2015
Inwoners totaal	10373	10248	10208	10090
Inwoners 0 - 3 jaar	372	352	343	256
Inwoners 4 - 19 jaar	1880	1849	1931	1767
Inwoners 20 - 64 jaar	5986	5840	5835	5700
Inwoners 65 - 74 jaar	1245	1313	1306	1396
Inwoners 75 jaar en ouder	890	894	870	971
Personen met bijstandsuitkering	210	202	252	260
Huishoudens met laag inkomen	1670	1730	1720	1760
Medewerkers Sociale Werkplaats	78	100	95	68
Eenouder huishoudens	277	276	269	272
Minderheden	85	85	60	60
Functionele structuur				
Bedrijven	715	780	780	780
Leerlingen Openbaar Onderwijs	504	504	459	432
Leerlingen Bijzonder basis Onderwijs	426	379	389	377
Leerlingen Voortgezet Onderwijs	161	168	182	191
Fysieke structuur				
Bebouwde kernen	16	16	16	16
Kernen met > 500 adressen	4	4	4	4
Woonruimten	4784	4828	4882	5026
Bijzondere woongebouwen	363	363	1	1
Recreatiewoningen	403	397	403	404
Oppervlakte gemeente totaal	24033 ha	24032 ha	24032 ha	24032 ha
Oppervlakte land	16869 ha	17055 ha	17055 ha	17055 ha
Oppervlakte binnenwater	1492 ha	1505 ha	1505 ha	1503 ha
Oppervlakte buitenwater	5672 ha	5672 ha	5672 ha	5672 ha

Bronnen:

Ministerie van Binnenlandse zaken (Verzamelstaat uitkering gemeentefonds)

Ministerie van VWS (Dienst Uitvoering Onderwijs) DUO.

Basisregistratie Personen gemeente De Marne (BRP)

Basisadministratie Gebouwen gemeente De Marne (BAG)

Toelichting Kerngegevens

De gegevens voor woonruimten, recreatiewoningen en bijzondere woongebouwen komen uit de Basis Administratie Gebouwen (BAG). Door de BAG worden per 2015 andere maatstaven gehanteerd voor de tellingen in vergelijking met 2013 en 2014. Daardoor komt het aantal bijzondere woongebouwen op 1 (kazerne).

Het aantal woonruimten (5026) is inclusief de combinatiefuncties: gezondheidszorgfunctie, industriefunctie, kantoorfunctie, bijeenkomst-functie, winkelfunctie en overige gebruiksfuncties.

Bijlage 2: Overzicht en toelichting reserves en voorzieningen

Reserves	Begr 1-1-2015	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1-2016	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1-2017	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1-2018	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1-2019	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1-2020
AR Algemene Reserve	3.250	-2.534	2.136	2.852	-348	199	2.703	-602	245	2.346	-37	369	2.678	-38	464	3.104
AR Resultaat jaarrekening	1.840	-1.840														
AR GRP 2014-2018	-540		358	-181		181										
Totaal Algemene reserve	4.550	-4.374	2.494	2.671	-348	380	2.703	-602	245	2.346	-37	369	2.678	-38	464	3.104
3: BR Trace Mensingew. - Zoutkamp	140			140			140			140			140			140
3: BR N361	560	-560														
3: BR Wegen Hoofdstr. Pieterburen		-81	81													
5: BR Peuterspeelzaalwerk	83			83			83			83	-4		79	-4		75
5: BR Gymlokaal Wehe den Hoorn			150	150			150			150			150			150
6: BR Vervanging speeltoestellen			8	8			8			8			8			8
6: BR Tennisbaan Kloosterburen	14			14			14			14			14			14
6: BR Tennisbanen Ulrum	35	-35														
6: BR NASB sportcoach	27	-9		18	-9		9	-9								
6: BR Frictiekosten bibliotheek			45	45	-9		36	-9		27	-9		18	-9		9
7a: BR Participatie en reïntegratie	132	-68		64	-56		8			8			8			8
7b: BR-WMO huishoudelijke hulp	130	-105		25			25			25			25			25
7b: BR-WMO uitvoeringskosten	35			35			35			35			35			35
7b: BR Uitvoeringskosten drie transities		-147	164	17			17			17			17			17
8: BR Klimaatbeleid	75	-5		70	-5		65	-5		60	-5		55	-5		50
9: BR Herstructurering woonplan	85			85	-85											
9: BR Nord Sea Fish	10		10	20			20			20			20			20
9: BR Lauwersom	51			51			51			51			51			51
9: BR PROloog algemeen	494		147	641		140	781		90	871			871			871
9: BR Programma Krimp en leefbaarheid	345	-13		332			332			332			332			332
10: BR Frictiekosten	106	-45	92	153			153			153			153			153
10: BR Organisatieontwikkelingen		-200	200													
Totaal bestemmingsreserves	2.322	-1.268	897	1.951	-164	140	1.927	-23	90	1.994	-18	0	1.976	-18	0	1.958
Totaal Reserves	6.872	-5.642	3.391	4.622	-512	520	4.630	-625	335	4.340	-55	369	4.654	-56	464	5.062
Voorzieningen	Begr 1-1-2015	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1-2016	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1-2017	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1-2018	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1-2019	Onttrekkingen	Toevoegingen	Begr 1-1-2020
VZ Risico BV afvalverwerking	5		5	10		5	15		5	20		5	25		3	28
VZ Egalisatiefonds afvalstoffenheffing	639	-30	10	619	-100	56	575	-100	61	536	-100	60	496	-100	65	461
VZ organisatie ontwikkeling	1.050	-230		819	-161		658	-126		532	-64		468	-62		407
VZ OAB 2007	20			20			20			20			20			20
VZ Afwaardering gronden Ulrum	22			22			22			22			22			22
VZ Afwaardering grond ZK buitendijks	24			24			24			24			24			24
VZ Vordering Enexis	420			420			420			420			420			420
VZ SoZa debiteuren	193			193			193			193			193			193
VZ Dubieuze debiteuren	243		4	247		32	279		32	310		32	342		32	373
VZ GRP 2014-2018									94	94		82	176		83	259
Totaal voorzieningen	2.616	-260	19	2.374	-261	93	2.206	-226	192	2.171	-164	179	2.186	-162	183	2.207

Toelichting reserves en voorzieningen

Algemene reserve		Doel	Toelichting
<p>Algemene reserve</p> <p>Reserve voor het opvangen van niet begrote kosten en is afhankelijk van de geïdentificeerde risico's. En een deel wat vrij besteedbaar is.</p>			
Algemene reserve GRP	Het jaarlijks resultaat GRP (waaronder rioolheffing) wordt hierin gestort.	<p>In 2016 wordt het gecumuleerde resultaat van GRP nul. Na 2016 komen de meeropbrengsten in de egalisatievoorziening GRP. Verdere toelichting staat vermeld in de paragraaf Lokale heffingen.</p> <p>De reserve GRP wordt gerekend tot de algemene reserve omdat het een negatief saldo heeft.</p>	

Bestemmingsreserve	Doel	Toelichting
3 : Trace Mensingeweer - ZTKP	Verkeersveiliger maken van Tracé Mensingeweer-Zoutkamp.	
3 : N361	Reserve bestemd voor de bijdrage aan de provincie Groningen in verband met de aanpassing van de N361.	
3 : Hoofdstraat Pieterburen	Reserve is gevormd bij de jaarrekening 2014.	In verband met klachten omtrent de klinkers in de Hoofdstraat te Pieterburen wordt dit vervangen door asfalt.
5 : Peuterspeelzaalwerk	Reserve bestemd voor de verplaatsing van de peuterspeelzaal te Zoutkamp.	
5 : Gymlokaal Wehe den Hoorn	Reserve is bestemd voor de sloopkosten van de gymzaal in Wehe-den Hoorn en budget voor een tegemoetkoming in vervoerskosten van beide scholen en mogelijke initiatieven van het dorp.	Bij de actualisatie van het Integraal Huisvestings Plan (IHP 2015-2018) in april 2015, is besloten tot het instellen van deze bestemde reserve.
6 : Vervanging speeltoestellen	Reserve bestemd voor het vervangen van speeltoestellen	Jaarlijks bekijken of het restant begrotingsbudget moet worden gestort in deze reserve. De restrictie is dat de reserve nooit hoger mag zijn dan k€ 20 (raadsbesluit 15-10-2013).
6 : Tennisbaan Kloosterburen	Privatisering tennisbaan.	Voor de overdracht zijn middelen gereserveerd ten behoeve van renovatie.

Bestemmingsreserve	Doel	Toelichting
6 : NASB sportcoach	Stimulering van sportactiviteiten	De middelen zijn afkomstig uit de stimuleringsregeling Nationaal Plan Sport en Beweging (NASB) en bedoeld voor bekostiging van activiteiten in de periode 2014-2017.
6 : Frictiekosten bibliotheek	De bestemde reserve is gevormd voor de frictiekosten van Biblionet.	In de raadsvergadering van 22 september is de uitwerking van de bibliotheekvoorziening 2016 behandeld. Daarin is tevens besloten dat de eenmalige frictiekosten Biblionet t.l. komen van de gemeente.
7.1 : Participatie en re-integratie	Reserve i.v.m. toekomstige financiële ontwikkelingen Ability.	
7.2 : WMO-huishoudelijke hulp	Deze reserve is gevormd in 2014 en bedoeld om de eventuele tekorten in 2015 op te huishoudelijk hulp op te vangen.	Het Rijk past met ingang van 2015 een flinke korting toe op de WMO huishoudelijke hulp budgetten. De reserve dekt een deel van dit tekort.
7.2 : WMO-uitvoeringskosten	Ook deze reserve is gevormd in 2014 en bedoeld om de eventuele tekorten in 2015 op huishoudelijke hulp op te vangen.	Het Rijk past met ingang van 2015 een flinke korting toe op de WMO huishoudelijke hulp budgetten. De reserve dekt een deel van dit tekort.
7.2 : Uitvoeringskosten drie transities	De reserve is bedoeld om de extra uitvoeringskosten van de decentralisaties Wmo, jeugd en participatie te kunnen financieren.	De door het Rijk beschikbaar gestelde budgetten zijn onvoldoende gebleken om de uitvoeringskosten te financieren. Voor de invoering van de participatiewet is geen uitvoeringsbudget beschikbaar gesteld.
8 : Klimaatbeleid	De reserve is ingesteld voor de uitvoering van het klimaatbeleid 2004-2008.	Elk jaar wordt € 5.000 onttrokken in verband uitvoering van nieuwe initiatieven.
9 : Herstructurering	De middelen werden gebruikt voor het opwaarderen van de openbare ruimte in herstructurerings-gebieden.	Het restant van de reserve wordt betrokken bij de krimp- en leefbaarheidsvraagstukken.

Bestemmingsreserve	Doel	Toelichting
9 : Projecten PROloog (PROloog Algemeen, Nord Sea Fish, Project Lauwersom en Waddenkwartier)	Reserve bestemd voor de projecten van PROloog (gemeentelijke bijdragen)	De eigen bijdragen van de gemeente in deze projecten worden toegevoegd aan de bestemde reserves. Op het moment dat een project gereed is wordt deze in exploitatie genomen.
9 : Programma Krimp en Leefbaarheid	De eigen bijdrage van de gemeente wordt opgenomen in de reserve.	De dekking van de jaarlijkse kosten van dit programma vindt plaats door subsidie van derden en een onttrekking uit de bestemde reserve (eigen bijdrage gemeente)
10: Frictiekosten	Doel is hieruit incidentele kosten te betalen voor de ontwikkeling van de gemeentelijke organisatie (kerntaken, regiegemeente) en realisatie van bezuinigingen.	Bij het Herstelplan 2010 is deze reserve gevormd.
10: Organisatieontwikkeling	Reserve is bestemd voor het ontwikkelen van de organisatie.	Bij de jaarrekening 2014 is deze reserve gevormd als onderdeel van de organisatiewijziging /ontwikkeling. Conform de voorschriften mogen de kosten van organisatieontwikkeling niet worden gereserveerd in een voorziening.

Voorziening	Toelichting
Risico BV afvalverwerking	Voorziening t.b.v. risico afwaardering aandelenkapitaal
Egalisatiefonds afvalstoffenheffing	Het opvangen van prijsschommelingen (demping, verlaging) in het tarief van de afvalstoffenheffing. Overschotten worden gestort in de reserve en verrekend in toekomstige tarieven.
Organisatieontwikkeling	Voorziening i.v.m. personele kosten organisatiewijziging
Onderwijs achterstanden beleid (OAB 2007)	Voorziening i.v.m. geormerkt geld dat terugbetaald moet worden
Afwaardering gronden Ulrum	Voorziening i.v.m. afwaardering gronden niet in exploitaties.
Afwaardering grond ZK buitendijks	Voorziening i.v.m. afwaardering gronden niet in exploitaties.
Vordering Enexis	Voorziening t.b.v. afwaardering vordering Enexis.
SoZa debiteuren	Voorziening t.b.v. SoZa debiteuren.
Dubieuze debiteuren	Voorziening t.b.v. dubieuze debiteuren.
GRP 2014-2018	Het jaarlijkse resultaat van het GRP (waaronder rioolheffing) wordt hierin gestort.

Bijlage 3: Overzicht personele lasten

Bedragen in k€

Overzicht personele lasten (bedragen x € 1.000)	Begroting	Meerjarige doorkijk		
	2016	2017	2018	2019
Totaal personeel in dienst	3.572	3.572	3.572	3.572
Totaal inhuur	262	262	262	262
Budget functiewaardering	5	5	5	5
Flexibele beloning	15	15	15	15
Cafetariamodel CAR/UWO	12	12	12	12
Overwerk (o.a. voor gladheid)	45	45	45	45
Stagevergoedingen	5	5	5	5
Representatiekosten en verplaatsingskosten	21	21	21	21
Reis- en verblijfkosten	45	45	45	45
Totaal overige personeelskosten	148	148	148	148
Opbrengsten uitgeleend personeel	-57	-57	-57	-57
Uitkeringen voormalig personeel	15	15	15	15
Uitkeringen voorm. personeel	15	15	15	15
Totaal personeel organisatie	3.940	3.940	3.940	3.940
Bestuur (raad/college)	418	418	418	418
Pensioen/wachtgeld bestuurders	131	131	131	131
Totaal raad/college	549	549	549	549
Totaal personeel en raad/college	4.489	4.489	4.489	4.489

NB: vanaf 2013 worden de personele kosten van de BMW samenwerking elders apart verwerkt (SOZawe, ICT, P&O).

Bijlage 4: Ontwikkelingen kadernota 2016-2019

Kadernota 2016-2019

In juni 2015 is de kadernota 2016-2019 behandeld in raad. In de kadernota zijn de beleidsinhoudelijke en financiële kaders aangeven voor het opstellen van de begroting 2016 en de meerjarendoorkijk 2017-2019. De ingrediënten van de kadernota betreffen de inbedding van de gemaakte afspraken voor de lopende bestuursperiode, de zich voordoende ontwikkelingen in bestaand en in nieuw beleid en de verkenning van financiële ontwikkelingen en mogelijkheden.

De verschillende ontwikkelingen in samengevatte vorm en gespecificeerd zijn weergegeven in onderstaande tabellen. In de toelichtingen is de nieuwe nummering van de programma's gehanteerd.

Tabel ontwikkelingen opgenomen in de kadernota 2016-2019

(-) is nadelig (+) is voordelig

Ontwikkeling uit (in k€)	2016	2017	2018	2019
Aanvaard beleid (autonome ontwikkelingen)	70	64	114	114
Beleidsontwikkeling (uit bestaand en nieuw beleid)	-294	-209	-184	-164
Ontwikkeling Bedrijfsvoering	-34	-34	-34	-34
Ontwikkeling (ruimtevregend)	-258	-179	-104	-84

Autonome ontwikkelingen

Ontwikkelingen als gevolg van gewijzigde prijzen en aantallen

Bedragen in k€

				Autonome ontwikkelingen cijfer met “-” is nadelig (+) is voordelig			
Prg (oud)	Pgr (nw)	nr	Onderwerp	2016	2017	2018	2019
0	0	1	Uitkering voormalig personeel (wachtgeld)	45	45	45	45
		2	Correctie taakstelling bestuurlijke samenwerking	-40	-40	-40	-40
2	2	1	Bijdrage veiligheidsregio Groningen	21	15	22	22
3	3	1	Landschapsbescherming	-3	-3	-3	-3
4	4	1	Bijdrage Raad van advies Waddenzeehavens	-8	-8		
7	7.1	1	Uitkeringen	58	58	58	58
		2	Schuldhelpverlening	20	20	20	20
		3	Loonkostensubsidie	-25	-25	-25	-25
		4	Functioneel applicatiebeheer SoZaWe	-60	-60	-25	-25
		5	Bijdrage Ability	45	45	45	45
8	7.2	1	Regiotaxi	-25	-25	-25	-25
		2	Bijdrage Publieke Gezondheid & Zorg	16	16	16	16
		3	Aan- en verkoop gronden	-5	-5	-5	-5
9	8	1	Diftar-systeem	20	20	20	20
10	9	1	Bouwleges	-25	-25	-25	-25
		2	Basisregistratie grootschalige topografie	20	20	20	20
		3	Bijdrage omgevingsdienst Groningen	16	16	16	16
			Totaal	70	64	114	114

Toelichting autonome ontwikkelingen**0.1 Uitkering voormalig personeel (wachtgeld)**

De begrotingspost "uitkering voormalig personeel" is te hoog opgenomen in de begroting en kan structureel naar beneden worden bijgesteld.

0.2 Correctie taakstelling bestuurlijke samenwerking

In de kadernota 2012-2015 is een structurele besparing ingevoerd als gevolg van de samenvoegingen van I&A, P&O en SoZaWe afdelingen van de drie samenwerkende gemeenten Bedum, De Marne en Winsum. Deze structurele besparing is bij de samenvoeging al gerealiseerd door een bezuiniging op het personeel en structurele inkoopvoordelen op accountantskosten, kopieermachines, licentiekosten etc. De besparingen zijn echter nooit verrekend met de taakstelling. Dit wordt nu gecorrigeerd.

2.1 Bijdrage veiligheidsregio Groningen

De jaarlijkse bijdrage is aangepast aan de (meerjaren)begroting 2016-2019 van de veiligheidsregio Groningen.

3.1 Contributie landschapsbescherming

Het aantal iepen in ons gebied is uitgebreid met 300 stuks. Dit heeft tot gevolg dat jaarlijkse contributie aan de iepenwacht is gestegen.

4.1 Bijdrage Raad van Advies Waddenzeehavens

De gemeente is in 2013 een verplichting aangegaan voor een jaarlijkse bijdrage aan de Raad van Advies Waddenzeehavens voor de periode 2014 t/m 2017. Voor het jaar 2014 is de bijdrage betaald vanuit het project North Sea Fish. Het project North Sea Fish is in 2014 geëindigd. Dit betekent dat de bijdragen voor 2016 en 2017 ten laste komen van de gemeentelijke begroting.

7.1.1 Uitkeringen

In 2014 is een minder sterke stijging van het aantal uitkeringsgerechtigden gebleken dan begroot. Dit effect kan worden vertaald in de (meerjaren)begroting.

7.1.2 Schuldhulpverlening

In 2014 is minder een beroep gedaan op de schuldhulpverlening dan bij het opstellen van de begroting 2014 is ingeschat. Dit effect kan worden vertaald in de (meerjaren)begroting.

7.1.3 Loonkostensubsidie

Binnen de Participatiewet worden de kosten van de loonkostensubsidies (inclusief de garantiebannen) ondergebracht bij de inkomensvoorzieningen. Hiervoor werden deze werkzaamheden gefinancierd uit de geoormerkte specifieke budgetten (re-integratie). De kosten voor een combinatie uitkering/loonkostensubsidie zijn naar verwachting hoger dan alleen bijstandskosten, omdat de loonkostensubsidie wordt betaald naar het Wettelijk Minimumloon (WML).

7.1.4 Functioneel applicatiebeheer SoZaWe

Binnen Sociale Zaken en Werk wordt de taak van applicatiebeheer functioneel uitgevoerd voor het totale Sociale Domein van de BMW-gemeenten. Het gaat dan om werkzaamheden, naast werk en inkomen, voor WMO/AWBZ, Jeugd / CJG en Onderwijs. Dit leidt tot een incidentele en structurele uitzetting van kosten voor applicatiebeheer. Binnen de oorspronkelijke formatie van SoZaWe was rekening gehouden met de kosten van 1 fte applicatiebeheer. Structureel zijn 2 fte nodig voor het totale sociale domein voor de BMW-gemeenten en tijdens de implementatie van de decentralisaties totaal 4 fte.

7.1.5. Bijdrage Ability

De jaarlijkse bijdrage is aangepast aan de (meerjaren)begroting 2016-2019 van Ability.

7.2.1 Regiotaxi

De taxitarieven zijn in de afgelopen jaren niet geïndexeerd. Dit heeft geleid tot een overschrijding in 2014 van k€ 18. Om overschrijding te voorkomen is het budget structureel verhoogd met 10%.

7.2.2 Gemeenschappelijke regeling Publieke Gezondheid & Zorg

De jaarlijkse bijdrage is aangepast aan de (meerjaren)begroting 2016-2019 van de gemeenschappelijke regeling Publieke Gezondheid & Zorg.

8.3 Aan- en verkoop gronden

Voor de (nog te plaatsen) umts-mast in Eenrum is met de KPN een opstalovereenkomst gevestigd. Hierin is de jaarlijkse canon bepaald op € 4.500. KPN heeft echter alsnog besloten dat de mast niet geplaatst wordt, zij hebben daarom de opstalovereenkomst per 2016 opgezegd.

De geraamde inkomsten zijn gebaseerd op de aanwezige contracten. Hierin is geen ruimte om fluctuaties in op te vangen.

8.1 Diftar-systeem

Door het afsluiten van een nieuw onderhoudscontract zijn er kosten bespaard.

9.1 Bouwleges

Door de economische crisis worden er minder omgevingsvergunningen ingediend. Daarnaast speelt het aspect van vergunningsvrij bouwen een rol en lopen de advieskosten welstand terug. Dit alles betekent minder inkomsten uit leges.

9.2 Basisregistratie grootschalige topografie

Door het aangaan van een samenwerking met de gemeenten Marum, Grootegast, Zuidhorn, Bedum en Winsum op het gebied van basisregistratie grootschalige topografie kunnen de structurele kosten naar beneden worden opgesteld.

9.3 Bijdrage aan de omgevingsdienst Groningen (ODG)

De jaarlijkse bijdrage is aangepast aan de (meerjaren)begroting 2016-2019 van de omgevingsdienst Groningen.

Ontwikkelen (nieuw) beleid

In onderstaande tabel zijn alle ruimtevragers (RV) en ruimtebieders (RB) weergegeven die betrekking hebben op ontwikkelingen van nieuw beleid en in bestaand beleid. In de toelichting is de nieuwe programmanummering gehanteerd.

				Bedragen in k€			
Ontwikkelingen (nieuw) beleid				cijfer met (-) is nadelig (+) is voordelig			
Prg (oud)	Prg (nw)	nr	Onderwerp	2016	2017	2018	2019
2	2	1	Opleidingen Veiligheidsregio GR	-45			
3	3	1	Vervangen steiger en beschoeiingen	-30	-30	-30	-30
4	4	1a	Aanjager innovatieve visserij	-20	-20	-20	
		1b	Visserijbeleid	-5	-5	-5	-5
5	8	1	Uitvoeringskosten decentralisatie jeugd	-67	-67	-67	-67
6	6	1	Vervangen vloer sporthal Leens	-6	-6	-6	-6
7	7.1	1	Kwartiermaker nieuwe uitvoeringsorganisatie	-25			
	7.1	2	Uitvoeringskosten decentralisatie participatiewet	-17	-17	-17	-17
8	7.2	1	Uitvoeringskosten decentralisatie WMO	3	3	3	3
10	9	1	Actualiseren bestemmingsplannen	-45	-30	-5	-5
		2	Vitaliteit	-8	-8	-8	-8
		3	Onderhoud areaaluitbreiding als gevolg van projecten	-29	-29	-29	-29
		4a	Kosten aardbevingsproblematiek	-150	-150	-150	-150
		4b	Externe financiering kosten aardbevingsproblematiek	150	150	150	150
			Totaal	-294	-209	-184	-164

2.1. Opleidingen Veiligheidsregio GR

De veiligheidsregio Groningen (VR Groningen) bestaat nu twee jaar en heeft zijn bestaansrecht bewezen. De brandweerzorg is op peil en de doelstellingen zoals gesteld in de strategische koers en het afdelingsplan van cluster 't Hogeland worden gehaald.

In mei 2013 is door het algemeen bestuur van de VR Groningen besloten om de begrote opleidingskosten (peildatum 2012) mee te nemen in de begroting van de VR Groningen. De extra kosten i.v.m. natuurlijk/onnatuurlijk verloop worden op basis van nacalculatie verrekend. Gezien het vertrek van een aantal vrijwilligers en de leeftijdsopbouw van onze blusgroepen is de verwachting dat er de komende jaren extra budget voor de post opleidingen benodigd is.

3.1 Onderhoud steigers beschoeiingen

Sinds 2014 zijn er gelden beschikbaar gesteld voor onderhoud. Deze middelen zijn onvoldoende om technisch versleten constructies te vervangen. In de binnenhaven van Zoutkamp is de kwaliteit van de beschoeiing/damwand van de binnenzijde van de Dampier inclusief bovenliggende steigerconstructie onvoldoende. De Dampier vertoont op verschillende plaatsen een verzakking door uitspoeling en de steiger vertoont houtrot. De steiger wordt veel gebruikt door passanten. Er moet 125m1 steiger en beschoeiing dringend worden vervangen. De investeringskosten zijn k€ 375.

4.1a Aanjager innovatieve visserij

Tot 1 januari 2015 was de gemeente De Marne trekker van het project North Sea Fish (NSF). Binnen dit project is Douwe Hollenga aangesteld geweest als “anjager innovatie visserij”. In deze hoedanigheid is een betere communicatie tot stand gekomen tussen vissers op Lauwersoog en Zoutkamp. Daarnaast is door de vele contacten met het Waddenfonds, de Waddenacademie, het Regie College Waddenzee, de Coalitie van Waddenzeehavens, de gemeente en de provincie het belang van de visserij op de Waddenzee in meerdere beleidsdocumenten beter tot zijn recht gekomen. Het directe belang hiervan blijkt bijvoorbeeld uit recentelijk gehonoreerde subsidieaanvragen die gericht zijn op innovatie in de visserijsector.

Nu het project NSF is gestopt wordt samen met de provincie Groningen gepoogd om de functie van anjager visserij te behouden totdat deze steviger kan worden belegd binnen de eigen visserijsector. De incidentele kosten voor de gemeente De Marne worden de komende drie jaar geraamd op k€ 20 per jaar.

4.1b Visserijbeleid

Wanneer de gemeente de Marne zelf inhoud wil geven aan visserijbeleid en invloed willen uitoefenen op beleidsvorming van derden, zal de gemeente ook hiervoor structureel geld beschikbaar moeten stellen.

Op dit moment zijn actuele thema's bijvoorbeeld het op diepte houden van het Westgat en de samenwerking tussen Groninger Seaports en de EHL. Wanneer De Marne met een bescheiden eigen bijdrage kan participeren in dergelijke thema's zit ze als medeopdrachtgever aan tafel. De gemeente De Marne is daardoor instaat om haar regierol steviger in te vullen.

8.1 Uitvoeringskosten decentralisatie jeugd) (voorheen programma 5)

In 2016 e.v. zullen extra kosten gemaakt worden voor de uitvoering van de taken binnen het Sociaal Domein. Op basis van de huidige gegevens worden de extra structurele lasten geraamd op k€ 335 voor de vier gemeenten. Na toepassing van de verdeelsleutels betekent dit voor De Marne een bedrag van structureel k€ 81. Voor het programma jeugd betekent dit een extra structurele last van k€ 67

6.1 Vervangen vloer sporthal Leens

Eind 2014 is een onderzoek uitgevoerd naar de kwaliteit en veiligheid van de vloeren in gymlokalen en de sporthal in Leens. Geadviseerd wordt de vloer in de sporthal op korte termijn te vervangen. De reden hiervoor is om de veiligheid voor de sporters te kunnen waarborgen.

7.1.1 Kwartiermaker nieuwe uitvoeringsorganisatie

Voor de invoering van de nieuwe uitvoeringsorganisatie op het terrein van werk en inkomen (werkplein Noord-Groningen, Sociale Zaken BMW en Ability) worden extra kosten gemaakt, o.a. door het aantrekken van een kwartiermaker. Voor de vier gemeenten betekent dit extra kosten voor de jaren 2015 en 2016. De inschatting van de totale kosten is k€ 200 voor de BMW gemeenten.

7.1.2 Uitvoeringskosten decentralisatie participatiewet

In 2016 e.v. zullen extra kosten gemaakt worden voor de uitvoering van de taken binnen het Sociaal Domein. Op basis van de huidige gegevens worden de extra structurele lasten geraamd op k€ 335 voor de vier gemeenten. Voor het programma Sociale Zaken en Werk betekent dit een structureel nadeel van k€ 17.

7.2.1 Uitvoeringskosten decentralisatie WMO

In 2016 e.v. zullen extra kosten gemaakt worden voor de uitvoering van de taken binnen het Sociaal Domein. Op basis van de huidige gegevens worden de extra structurele lasten geraamd op k€ 335 voor de vier gemeenten. Voor het programma Maatschappelijke ondersteuning en zorg betekent dit een structureel voordeel van k€ 3.

9.1 Actualisering bestemmingsplannen

Actualiseren van bestemmingsplannen blijft noodzakelijk. Het bestemmingsplan buitengebied wordt binnenkort ouder dan 10 jaar. Dat betekent dat het geactualiseerd moet worden, anders bestaat het risico dat we geen leges meer mogen innen. Het is noodzakelijk dat we onbenutte woningbouwmogelijkheden weg bestemmen, omdat anders de kans bestaat dat er meer woningen bijkomen. Elders kunnen huizen daardoor leeg blijven staan en verpauperen. De beheers verordeningen Grote Kernen en Kleine Kernen moeten samengevoegd tot een nieuw bestemmingsplan Dorpen. Op deze manier blijven ze inhoudelijk actueel.

9.2 Vitaliteit

Ruimte geven aan een Vitaal De Marne.

Het bruist van initiatieven op het gebied van leefbaarheid en plattelandsontwikkeling in De Marne. In onze gemeente is dit al meerdere jaren aan de gang. Door recente ontwikkelingen op het vlak van terugtrekkende overheid, decentralisaties en sociaal economische ontwikkelingen wordt de noodzaak van een vitale leefomgeving ook steeds groter. Voor veel initiatieven is de aloude ‘subsidie’ niet het eerste wat men nodig heeft om het eigen plan uitgevoerd te krijgen. Met de raad is besproken dat het huidige subsidiebeleid toe is aan een herijking. Dit traject is in gang gezet maar nog niet afgerond. Vooruitlopend op deze toekomstige beleidswijziging is het van groot belang om de huidige, “nieuwe werkwijze” van De Marne te verankeren in de gemeentelijke organisatie. Subsidie is zoals gezegd niet de primaire behoefte. In veel gevallen speelt cofinanciering wél een belangrijke rol. Hierdoor kan men in aanmerking komen voor externe subsidiestromen en fondsen. Daarom is het belangrijk om budget beschikbaar te hebben om deze cofinanciering te kunnen bieden. De Marne heeft de volgende budgetten t.b.v. cofinanciering beschikbaar:

- *Vitaliteitsbudget:* Sinds 2014 is er een eenmalig budget met een totale hoogte van k€ 17 beschikbaar gesteld. Hiermee kunnen aanvragen tot k€ 5 voor cofinanciering worden gedaan. De focus ligt op cofinanciering van kleine projecten die een directe link hebben met krimp, leefbaarheid of nieuw burgerschap.
- *Krimpfonds:* Verder hebben wij geld gereserveerd voor cofinanciering van grotere krimp- c.q. leefbaarheidsprojecten. Het ‘Krimpfonds’ van de provincie honoreert aanvragen voor financiële ondersteuning van deze projecten. Het budget bedraagt k€ 100. De looptijd van het ‘Krimpfonds’ is t/m 2020. Het beschikbare gemeentelijke budget dient toereikend te zijn tot die datum.
- *Gebiedsontwikkeling:* Daarnaast hebben we het budget Cofinanciering Gebiedsontwikkeling (jaarlijks k€ 50). Hiermee kunnen we een impuls geven aan de sociaaleconomische ontwikkeling van het gebied om te profiteren van het zgn. multiplier effect (investering die een andere investering uitlokt). Het gaat dan bijvoorbeeld om projecten op het gebied van plattelandsontwikkeling, recreatie-en toerisme en economische ontwikkeling. Dit zijn projecten waarvoor vaak geen budget beschikbaar is binnen leefbaarheidsfondsen en –regelingen, maar wel binnen fondsen als het Waddenfonds.

Bovengenoemde fondsen zijn op dit moment toereikend. Ook het vitaliteitsbudget is in 2015 nog toereikend. Tot op heden werden de overgebleven middelen overgeheveld naar het volgende kalenderjaar. Overhevelingen vertroebelen het financiële beeld van de begroting. Voor het Vitaliteitbudget is het noodzaak om vanaf 2016 structureel € 7.500 in de begroting op te nemen. Op deze manier creëer je een helder financieel beeld en wordt een begin gemaakt met de gewenste verankering van de nieuwe manier van werken in de gemeentelijke begroting.

9.3 Onderhoud areaaluitbreiding als gevolg van projecten

De realisatie van nieuwe projecten kan leiden tot een uitzetting van de beheerlasten van de gemeente. Deze uitzetting ontstaat omdat er nieuw areaal moet worden beheerd en/of omdat een hoger niveau van het beheer wenselijk is. In het verleden kon de gemeente de toename van de beheerlasten als gevolg van nieuwe ontwikkelingen opvangen binnen de bestaande budgetten voor beheer van wegen en groen.

De afgelopen jaren is er echter fors bezuinigd op deze budgetten, waardoor het steeds moeilijker wordt om te voldoen aan een basisniveau van beheer in de gemeente als geheel. Tegen deze achtergrond kunnen de beheerlasten van nieuwe projecten vanaf 2016 niet langer worden opgevangen in de bestaande budgetten voor beheer. Voor deze kosten zal daarom aanvullend dekking moeten worden gezocht.

De gevolgen zijn:

1. Dat voor nieuwe projecten voortaan vooraf dekking moet worden gevonden voor het beheer en onderhoud.
2. Voor lopende projecten geldt dat de kosten voor beheer en onderhoud niet zijn gedekt. Hiervoor moeten aanvullende middelen beschikbaar worden gesteld. Om inzichtelijk te maken om welke kosten het gaat zijn alle lopende projecten geïnventariseerd en is per project een beheerplan opgesteld. In alle gevallen gaat het om projecten waarvan de beheerkosten vanaf 2016 op ons af komen.

In onderstaande tabel zijn de beheerkosten per project inzichtelijk gemaakt.

Project	Beheerkosten per jaar
Waddenwandelen	€ 1.000
Kiek over Diek	-/-€ 1.500
Proloog – Lauwersom	€ 24.000
Woningbouwlocatie Leens Oost	€ 5.700
Totaal	€ 29.200

9.4 Aardbevingsproblematiek

De gemeente De Marne maakt onderdeel uit van het aardbevingsgebied. De aanpak van deze problematiek is momenteel volop in beweging. De inzet is nu gericht op twee sporen. Enerzijds wordt vanuit het Centrum voor Veilig Wonen gewerkt aan de uitvoering van schadeherstel en de diverse (subsidie)regelingen. Anderzijds is de oprichting van de Overheidsdienst Groningen in voorbereiding. Zoveel als mogelijk worden zaken opgepakt vanuit de samenwerking met andere gemeenten (inmiddels de G 11) maar meer en meer is ook eigen inzet nodig. De verwachting is dat het hierbij gaat om ca 1,8 tot 2,0 fte (k€ 150). Zeer waarschijnlijk komt er een compensatieregeling voor gemeentelijke kosten die zij heeft gemaakt en nog gaat maken in relatie tot aardbeving en gaswinning. Hoe deze regeling eruit ziet en welke kosten worden vergoed is nu nog niet bekend. Wij gaan er vanuit dat de kosten worden vergoed maar daarover is nog geen zekerheid. Vooralsnog is het voorstel om het budgetneutraal op te nemen in de (meerjaren)begroting. In de vergadering van 23 juni 2015 is hierover een voorstel in de raad geweest.

Ontwikkelingen Bedrijfsvoering

In onderstaande tabel zijn alle ruimtevragers (RV) en ruimtebieders (RB) weergegeven die betrekking hebben op ontwikkelingen van de bedrijfsvoering.

bedragen in k€

Ontwikkelingen (nieuw) beleid			cijfer met (-) is nadelig (+) is voordelig			
Prg	nr	Onderwerp	2016	2017	2018	2019
0	3.1	Spendanalyse inkoop	-3	-3	-3	-3
	3.2	Aanbestedingsplatform Negometrix	-3	-3	-3	-3
	4.1	Uitzetting begroting I&A BMW	-28	-28	-28	-28
	4.2	I&A BMW ondersteuning SoZa BMW	PM	PM	PM	PM
		Totaal	-34	-34	-34	-34

3.1 Analyse

De *spend-analyse* is de basis van elke vorm van inkoop control. De kwalitatieve en kwantitatieve analyse wordt gemaakt over het afgelopen boekjaar. De uitkomsten van de analyse worden vertaald naar concrete acties die betrekking hebben op rechtmatigheid, kostenbesparing en efficiency voordelen. Door het ontbreken van de benodigde kennis om een dergelijke analyse uit te voeren en het tekort aan (menselijke) capaciteit wordt geadviseerd deze analyse door een externe partij te laten uitvoeren. Kosten per jaar € 3.000 excl. BTW

3.2 Digitaal inkopen en aanbesteden

Vanaf 2016 zijn overheden verplicht om al hun aanbestedingen digitaal uit te voeren. In De Marne is in 2013 reeds gestart met het *volledig digitaal aanbesteden* via aanbestedingsplatform Negometrix. Dit platform biedt mogelijkheid om zowel eenvoudige repeteerbare projecten als complexe inkoopbeslissingen op rechtmatige en transparante wijze uit te voeren en af te ronden. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan effectief en efficiënt werken. Omdat er in de aanloop naar de wetsaanpassing geen geld in de begroting is gereserveerd, dient dit als nog te worden opgenomen. De jaarlijkse kosten bestaan uit licentiekosten ad € 2.750 per jaar excl. BTW.

4.1 Voorstel Stuurgroep BMW-samenwerking

De Stuurgroep heeft de kwetsbaarheid in de personele bezetting bij de afdeling I&A BMW onderkend en geeft de raden in overweging om die structureel met 1 fte uit te breiden. Dit betekent een structurele uitzetting van de begroting I&A BMW met € 75.000. De verrekening van de kosten zal plaatsvinden op basis van het aantal SIV's bij desbetreffende gemeente. Voor Bedum gaat het om een jaarlijks bedrag van € 19.300, voor De Marne om € 27.625 en voor Winsum is het bedrag € 28.075.

4.2 In vlechting SoZaWe van Eemsmond in SoZa BMW

In 2015 is SoZaWe van Eemsmond geïntegreerd in SoZa BMW. Er zijn ongeveer 20 werkplekken overgekomen vanuit Eemsmond. SoZa BMW wordt ondersteund door I&A BMW. Dit betekent dat de ondersteunende kosten van BMW I&A verrekend gaan worden met Gemeente Eemsmond. Op dit moment is nog niet duidelijk hoe deze verrekening gaat plaatsvinden.

Bijlage 5: Lijst met begrippen en afkortingen

AB	=	Algemeen Bestuur
AMK	=	Advies- en Meldpunt Kindermishandeling
AO	=	Administratieve Organisatie
APV	=	Algemene Plaatselijke Verordening
BAG	=	Basisadministratie Gebouwen gemeente De Marne
BBP	=	Bruto Binnenlands Product
BBV	=	Besluit Begroting en Verantwoording
Bbz	=	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen
Berap	=	Bestuursrapportage
BMW	=	Bedum, De Marne en Winsum
BMWE/NZV	=	gemeenten Bedum, De Marne, Winsum en Eemsmond en waterschap Noorderzijlvest
BNG	=	Bank Nederlandse Gemeenten
BOR	=	Beheer Openbare Ruimte
BRP	=	Basisregistratie Personen gemeente De Marne
BRZO	=	Besluit Rampen en Zware Ongevallen
BTW	=	Belasting Toegevoegde Waarde
BVP	=	Best Value Procurement
CJG	=	Centrum voor Jeugd en Gezin
CIZ	=	Centrum Indicatiestelling Zorg
CAO	=	Collectieve arbeidsovereenkomst
CROW	=	Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek
DB	=	Dagelijks Bestuur
DEAL	=	Delfzijl, Eemsmond, Appingedam en Loppersum
DHW	=	Drank- en Horecawet
DUO	=	Ministerie van VWS (Dienst Uitvoering Onderwijs)
EGD	=	Elektriciteitsbedrijf Groningen Drenthe
EMU	=	Economische Monetaire Unie
ESF	=	Europees Sociaal Fonds
EZRT	=	Economische zaken, recreatie en toerisme
FIDO	=	Wet Financiering Decentrale Overheden
FPU	=	Flexibel Pensioen en Uittreden
Fte	=	Fulltime-equivalent
GBA	=	Gemeentelijke Basis Administratie
GCC	=	Gemeentelijk Contact Centrum (voorheen KCC)
GR PG&Z	=	Gemeenschappelijke Regeling Publieke Gezondheid & Zorg
GVVP	=	Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan
Gw	=	Gemeentewet
HHT	=	Huishoudelijke Hulp Toelage
I&A	=	Informatisering en Automatisering
IBAN	=	International Bank Account Number
ICT	=	Informatie- en communicatietechnologie
IHP	=	Integraal Huisvestingsplan
IAU	=	Incidentele aanvullende uitkering
IOAW	=	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers
IOAZ	=	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte Gewezen zelfstandigen
IPO	=	Interprovinciaal overleg

KCC	=	Klant Contact Centrum (gewijzigd in GCC)
KOR	=	Kwaliteit Openbare Ruimte
L&E	=	Lauwers en Eems
MKB Noord	=	Midden- en Kleinbedrijf Noord
NASB	=	Nationaal Actieplan Sport en Bewegen
NOM	=	Investerings- en Ontwikkelingsmaatschappij voor Noord Nederland
OAB	=	Onderwijs Achterstanden Beleid
ODG	=	Omgevingsdienst Groningen
OGGZ	=	Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OKE	=	Wet Ontwikkelingskansen door kwaliteit en Educatie
OZB	=	Onroerendezaakbelasting
P&C	=	Planning & Control
P&O	=	Personeel & Organisatie
PGB	=	Persoonsgebonden budget
RIGG	=	Regionaal Inkoop Orgaan Groninger Gemeenten
RMC	=	Regionaal Meld- en Coördinatiepunten (vroegtijdig schoolverlaters)
SW&D	=	Stichting Welzijn en Dienstverlening
SNN	=	Samenwerkingsverband Noord-Nederland
SEPA	=	Single European Payments Area
SoZa	=	Sociale Zaken
SVB	=	Strategisch Voorraad Beheer (woningen)
TIS	=	Transities in Samenhang
TTC	=	Test- en Training Centrum
VCA	=	Veiligheid, gezondheid en milieu Checklist Aannemers (certificaat)
VCPO	=	Vereniging Christelijk Primair Onderwijs
VNG	=	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VSV-ers	=	Vroegtijdig Schoolverlaters
VTH	=	Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving
VVE	=	Voor- en Vroegschoolse Educatie
VVN	=	Veilig Verkeer Nederland
Wabo	=	Wet Algemene bepalingen Omgevingsrecht
Wet STAP	=	Wet stimulering arbeidsparticipatie
Wet WOZ	=	Wet waardering onroerende zaken
WI	=	Wet inburgering
WMO	=	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WSW	=	Wet sociale werkvoorziening
WWB	=	Wet werk en bijstand
WLE	=	Werk Leefbaarheid Energie
WLP	=	Woon- en leefbaarheidsplan
ZvJG	=	Zorg voor Jeugd Groningen

Begrippen

<i>Autorisatiefunctie</i>	=	één van de functies van de begroting. Met de vaststelling van de begroting, meer specifiek het overzicht van baten en lasten, verleent de raad aan het college de bevoegdheid tot het doen van uitgaven en het aangaan van verplichtingen binnen het vastgestelde budget.
<i>Actief (Activa)</i>	=	een uit gebeurtenissen in het verleden voortgekomen middel waarover de gemeente de beschikkingsmacht heeft en hetzij van economisch nut is, hetzij een publieke taak vervult.
<i>Balans</i>	=	onderdeel van de jaarrekening. De balans geeft een overzicht van de bezittingen, vreemd en eigen vermogen (activa en passiva) van de gemeente.
<i>Basisondersteuning</i>	=	Preventieve ondersteuning aan inwoners (o.a. Welzijnswerk, Algemeen Maatschappelijk werk, Jeugd- en Jongeren werk)
<i>Baten</i>	=	inkomsten die aan een periode zijn toegerekend. De begrotingsperiode is gelijk aan het kalenderjaar. Het begrip baten bevat zowel opbrengsten als andere voordelen. Voordelen worden in de toelichting apart aangegeven als incidentele baten.
<i>Baten- en lastenstelsel</i>	=	een begrotingsstelsel waarbij alle ontvangsten en uitgaven worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben.
<i>BBV</i>	=	besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten: voorschriften/eisen waaraan de documenten van de budgetcyclus moeten voldoen, te weten begroting, begrotingswijziging, meerjarenraming, jaarrekening en jaarverslag.
<i>Bedrijfsvoering</i>	=	de beheersing van, het toezicht op en de verantwoording over de bedrijfsprocessen binnen de gemeentelijke organisatie op basis van een bedrijfsvoering filosofie. Onderdelen: organisatie, planning & control, personeel, informatisering & automatisering, inkoop en facilitaire zaken.
<i>Begroting</i>	=	instrument van de raad om het budgetrecht toe te passen. Een Begroting geeft op programmaniveau aan welk beleid de gemeente voorstaat, hoeveel middelen daarvoor worden beschikbaar gesteld en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn.
<i>Beleidsbegroting</i>	=	onderdeel van de begroting waarin programmaplan en paragrafen zijn opgenomen.
<i>Bestaand beleid</i>	=	beleid waarover in voorgaande begrotingsjaren besluitvorming heeft plaatsgevonden en nog steeds geldend is. Ook wel aanvaard beleid of ongewijzigd beleid genoemd.
<i>Bespaarde rente</i>	=	rente van het eigen vermogen dat als financieringsmiddel is aangewend.

<i>Dekkingsmiddelen</i>	=	financiële middelen waarmee bestaand en nieuw beleid wordt afgedekt.
<i>Doelmatigheid</i>	=	het realiseren van bepaalde prestaties met een zo beperkt mogelijke inzet van middelen.
<i>Doelstelling</i>	=	het beoogde eindresultaat bij de realisatie (uitvoering) van een activiteit.
<i>Doeltreffendheid</i>	=	de mate waarin de beoogde maatschappelijke effecten van het beleid ook daadwerkelijk worden behaald.
<i>Financiële begroting</i>	=	onderdeel van de begroting dat ingaat op de budgettaire aspecten en op de financiële gevolgen van de beleidsbegroting.
<i>Geldelijke bezittingen</i>	=	het totaal van langlopende uitzettingen, vorderingen, liquide middelen en overlopende activa
<i>Investerings</i>	=	uitgaven voor gebruiksgoederen met een meerjarige economische waarde.
<i>Investerings met economische nut</i>	=	kapitaalgoederen die opbrengsten voortbrengen en/of verhandelbaar zijn. Investerings met economisch nut moeten geactiveerd worden.
<i>Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut</i>	=	geactiveerde goederen die geen opbrengsten voortbrengen maar wel duidelijk een publieke taak vervullen, bijvoorbeeld wegen, straat- verlichting.
<i>Jaarrekening</i>	=	de jaarrekening is de tegenhanger van de financiële begroting. De jaarrekening gaat in op de realisaties van het afgesloten begrotingsjaar. De jaarrekening is een onderdeel van de jaarrapportage en bestaat uit programmarekening met toelichting en balans met toelichting.
<i>Jaarverslag</i>	=	het jaarverslag is de tegenhanger van de beleidsbegroting (programma-plan en paragrafen). Het verslag gaat in op de uitkomsten van de programma's van het afgesloten begrotingsjaar. Het jaarverslag is een onderdeel van de jaarrapportage en bestaat uit de programma-verantwoording en de paragrafen.
<i>Lasten</i>	=	uitgaven die aan een periode zijn toegerekend. De periode van een begroting is gelijk aan het kalenderjaar. Het begrip 'lasten' omvat zowel kosten als verliezen. Verliezen worden in de toelichting apart aangegeven als incidentele lasten en worden direct genomen. Voor verwachte verliezen worden voorzieningen getroffen.
<i>Netto schuldquote</i>	=	de netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie en de hoogte van de investeringen uit het nabije verleden.

<i>Nieuw beleid</i>	=	voorgesteld beleid waarover door de raad nog een besluit dient te worden genomen. Sturing is derhalve nog mogelijk. Hieronder valt eveneens uitbreiding/intensivering van bestaand beleid.
<i>Ommelander Samenwerkingsmodel</i>	=	samenwerking van 12 Groninger gemeenten, waarbij gewerkt wordt met pijlerpartners en uitvoerders.
<i>Overzicht baten en lasten</i>	=	onderdeel van de financiële begroting, waarin integraal per programma de baten en lasten inzichtelijk worden gemaakt op basis waarvan de autorisatie voor de realisatie van het programmaplan geschiedt.
<i>Paragraaf</i>	=	volgens BBV worden in paragrafen onderwerpen behandeld die van belang zijn voor het inzicht in de financiële positie. De paragrafen bevatten de beleidsuitgangspunten (kaders) van beheersmatige activiteiten en lokale heffingen die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. Voor de volgende onderwerpen zijn paragrafen verplicht voorgeschreven voor zowel de begroting als de jaarrapportage: Lokale heffingen, weerstandsvermogen, onderhoud kapitaalgoederen, financiering, bedrijfsvoering, verbonden partijen en grondbeleid. De raad is vrij om ook voor andere onderwerpen een paragraaf in te stellen.
<i>Product</i>	=	een activiteit die zelfstandig of in samenhang met andere activiteiten tot een taak leidt.
<i>Productenraming</i>	=	uitvoeringsdocument van de begroting bestemd voor het college van burgemeester en wethouders en de ambtelijke organisatie, met name de budgethouders. In dit document worden de uitvoeringsafspraken tussen college en budgethouders op detailniveau vastgelegd. Het document heeft een beheerstechnische functie.
<i>Programmarekening</i>	=	staat van baten en lasten met verantwoordingstoelichting op programmaniveau; een onderdeel van de jaarrekening. Is de tegenhanger van het overzicht van baten en lasten van de begroting.
<i>Productenrealisatie</i>	=	document waarin de budgethouders eindverantwoording afleggen aan het college met betrekking tot de uitvoering van de begroting. Is de tegenhanger van de productenraming.
<i>Programma</i>	=	een samenhangend geheel van activiteiten gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten.
<i>Programmarekening</i>	=	onderdeel van de rekening waarin per programma wordt ingegaan op de maatschappelijke effecten en de wijze waarop er naar gestreefd wordt die effecten te verwezenlijken. Uitwerking geschiedt aan de hand van de 3 W vragen, te weten:

		<p>Wat wilden we bereiken?</p> <p>Wat hebben we daarvoor gedaan?</p> <p>Wat heeft het gekost?</p>
<i>Rechtmatigheid</i>	=	het in overeenstemming zijn met geldende wet- en regelgeving, waaronder mede begrepen gemeentelijke verordeningen, raadsbesluiten en collegebesluiten.
<i>Staat van baten en lasten</i>	=	vergelijkbaar met de winst- en verliesrekening in het bedrijfsleven.
<i>Treasury</i>	=	alle activiteiten die zich richten op het besturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële stromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.
<i>Verbonden partij</i>	=	een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft.
<i>Verplichtingen</i>	=	plichten of verantwoordelijkheden om op bepaalde manier te handelen of te presteren jegens derden.
<i>Vreemd vermogen</i>	=	bestaande verplichtingen van de gemeente die voortkomen uit gebeurtenissen in het verleden waarvan de afwikkeling naar verwachting resulteert in een uitstroom van financieringsmiddelen. Vreemd vermogen is onder te verdelen in vaste en vlottende schulden, voorzieningen en overlopende passiva.
<i>Voorzieningen</i>	=	voorzieningen zijn passiefposten in de balans, die een schatting Geven van de voorzienbare lasten in verband met risico's en verplichtingen, waarvan de omvang en/of het tijdstip van optreden per balansdatum min of meer onzeker zijn, en die oorzakelijk samenhangen met de periode voorafgaande aan die datum Voorzieningen mogen niet groter of kleiner zijn dan de verplichtingen of risico's waarvoor ze zijn ingesteld. Voorzieningen worden tot het vreemd vermogen gerekend.
<i>Weerstandvermogen</i>	=	de weerstandscapaciteit in relatie tot de risico's.
<i>Weerstandscapaciteit</i>	=	alle middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten en financiële tegenvallers die onverwachts en substantieel zijn te dekken.

